

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**İLKÖĞRETİM 7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN TÜRKÇE
ÖĞRETİMİNDE OKUDUĞUNU ANLAMA VE YAZMA
BECERİLERİNİN GELİŞMESİNDE KARİKATÜRÜN ETKİSİ**

Ayşegül FINDIK DÖNMEZ

Ocak-2013

T.C.

ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

**İLKÖĞRETİM 7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN TÜRKÇE
ÖĞRETİMİNDE OKUDUĞUNU ANLAMA VE YAZMA
BECERİLERİNİN GELİŞMESİNDE KARİKATÜRÜN ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Ayşegül FINDIK DÖNMEZ

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Mustafa AYYILDIZ

BOLU-2013

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Ayşegül FINDIK DÖNMEZ' e ait **“İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Türkçe Öğretiminde Okuduğunu Anlama ve Yazma Becerilerinin Gelişmesinde Karikatürün Etkisi”** adlı çalışma jürimiz tarafından İlköğretim Türkçe Öğretmenliği Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir. **17/ 01/ 2013**

Akademik Unvanı, Adı ve Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Yrd. Doç. Dr. Mustafa AYYILDIZ

.....

Üye : Doç. Dr. Mehmet CANBULAT

.....

Üye : Yrd. Doç. Dr. Serap YASA

.....

Prof. Dr. Soner DURMUŞ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ABSTRACT

This study is based on the revision of Turkish learning program in the elementary education in 2005, and considering the program's basic constructivist approach principle it has been focused on the visual reading, visual thinking and the use of cartoon. In addition, the use of the cartoons to develop the desired behavior in the areas of primary education in Turkish teaching skills has been compared with traditional teaching methods and the results were evaluated.

In order to indicate the benefits of the use of cartoons in Turkish teaching, various cartoons for different language skills related to "Nature and the Universe", which is a theme in the 7th grade of the Turkish program, have been compiled from various sources and used in the process of teaching and learning to investigate the contribution of these materials.

This research has been carried out in the second term of 2010-2011 school year in Fidan Demircioğlu Elementary School where the researcher works as a teacher. The sampling group has been chosen from two different branches of the 7th grade in total of 82 students. Experimental method with control group has been used in this study. Both groups have been selected randomly. There has been a preliminary test to determine the equivalence of the level in skill areas which are subject to the control and experimental groups.

During the lesson of "Nature and the Universe" in the 7th grade, cartoons have been given to the students as teaching materials whereas control group have not.

The results were obtained with t-test.

As a result, it has been concluded from the analysis that the use of cartoons during class has more effective role in gaining the desired educational attainment in terms of reading comprehension and writing skills compared to the control group.

Keywords: visual thinking, visual reading, communication, cartoons and education, use of cartoons in Turkish teaching

ÖZET

Bu çalışmada ilköğretimde Türkçe öğretiminde 2005'te yapılan program değişikliği ve bu programın temel dayanağı olan yapılandırmacı yaklaşımın da ilkeleri göz önüne alınarak görsel okumanın, görsel düşünmenin ve karikatür kullanımının üzerinde durulmuştur. Ayrıca ilköğretimde Türkçe öğretiminde beceri alanlarındaki kazanımlara yönelik istendik davranış geliştirmede karikatür kullanımının geleneksel yöntemle karşılaştırılması yapılmış ve sonuçlar değerlendirilmiştir.

Türkçe öğretiminde karikatürün kullanımının faydalarını göstermek amacıyla 7. sınıf Türkçe programının bir teması olan “Doğa ve Evren” temasına ilişkin olarak farklı dil becerilerine yönelik karikatürler çeşitli kaynaklardan derlenerek öğretme sürecinde kullanılmış ve bu materyalin öğrenme sürecine katkısı araştırılmıştır.

Araştırmanın uygulaması, 2010-2011 eğitim-öğretim yılının ikinci döneminde araştırmacının görev yaptığı Fidan Demircioğlu İlköğretim okulunda 7.sınıfların iki farklı şubesindeki toplamda 82 öğrenci örnekleme üzerinde yapılmıştır. Araştırmada kontrol gruplu deneysel yöntem kullanılmıştır. Kontrol ve deney gruplarının seçimi random (rastgele) bir şekilde yapılmıştır. Kontrol ve deney gruplarında araştırmaya konu olan beceri alanlarında seviye denkliğini belirlemede bir ön test yapılmıştır.

Çalışmada 7. sınıf Türkçe dersi programında yer alan “Doğa ve Evren” teması işlenişi esnasında deney grubunda öğretim materyali olarak karikatür kullanılmıştır, kontrol grubunda ise karikatür kullanılmamıştır.

Araştırmanın sonuçları t-testi ile elde edilmiştir.

Analizlerin sonucunda, Türkçe dersinde karikatür kullanılarak hedeflenen kazanımlara ulaşmada deneysel gruptaki öğrencilerin kontrol grubundaki öğrencilere oranla okuduğunu anlama ve yazma beceri alanlarında daha başarılı oldukları sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: görsel düşünme, görsel okuma, iletişim, karikatür ve eğitim, karikatürün Türkçe öğretiminde kullanımı.

ETİK İLKELERE UYULDUĞUNA İLİŞKİN METİN

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Türkçe Öğretiminde Okuduğunu Anlama ve Yazma Becerilerinin Gelişmesinde Karikatürün Etkisi” başlıklı çalışmanın yazılmasında bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda atıfta bulunulduğunu, verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim. 17/ 01/ 2013

Ayşegül FINDIK DÖNMEZ

ÖN SÖZ

Dil, insanı diğer canlılardan ayıran, iletişimi ve kültür aktarımını sağlayan, canlı bir varlıktır. Bu özellikleri de göz önünde bulundurulduğunda dil, varoluşun temelindedir. Dil, hayatla bu kadar iç içeyken dil eğitiminin gerçek hayattan kopuk bir şekilde olması düşünülemez. Çağımızın hızla gelişen bir teknoloji –özellikle de iletişim alanında- furyası içinde bulunduğunu da farz edersek dil eğitiminin özellikle iletişime yönelik olması gerekir. İlgi alanımız doğrultusunda da düşündüğümüzde Türkçenin hem ana dil olarak hem de yabancı dil olarak öğretiminde iletişime yönelik olmasına, işlevsel olmasına dikkat etmek, program ve planlamaları buna göre yapmak son derece önem arz etmektedir. Dil, bir iletişim aracı olarak tanımlandığına göre amaç olan “iletişim” dir. Dil eğitiminde de amaç, bireyin başkalarıyla iletişim kurmayı sağlaması olmalı.

İletişim ise iletiler aracılığıyla etkileşim kurmaktır. İletişimin ana unsurlarından olan “ileti” kavramına çok geniş bir açıyla bakmalıyız. Görsel öğeleri de “ileti” kavramının içinde değerlendirmeliyiz. Özellikle dil öğretiminde görsel iletiler vazgeçilmez unsurlardır.

Görsel öge denildiğinde hiç şüphesiz dil öğretiminde de sıkça başvurulanan “karikatür” akla gelen ilk materyaldir. Karikatürün, çok işlevli bir iletişim aracı olması, eğitsel olması ve yaratıcılığı geliştirici işlevinin bulunması, öğrencileri düşünmeye iten, yeni ve yaratıcı fikirler ortaya koymalarını sağlayan, dikkat çeken bir materyal olması gibi özellikleri bakımından eğitimde özellikle de dil eğitiminde sıklıkla başvurulması gereken temel görsel materyal olmasını gerektirir.

İletişim, görsel okuma, görsel düşünme ve karikatürün eğitimde kullanılması ile ilgili çalışmalar ülkemizde sınırlıdır. Bu araştırma, iletişim, iletişimin önemi, ders işleme süreci ile iletişim sürecinin benzerliği, iletişimde görsel okuma ve görsel düşünmenin yeri, görsel okuma ve görsel düşünme kavramlarının Türkçe programındaki yeri, önemi ve görsel okuma, görsel düşünmenin çizgiye bürünmüş hâli karikatürün Türkçenin farklı beceri alanlarındaki kazanım alanlarında istendik davranışa yönleltmeye etkisini ortaya koymaktadır.

Ayşegül FINDIK DÖNMEZ

Her zaman yanımda olan geniş aileme,

TEŞEKKÜR

Beni bu konuya çalışmaya teşvik eden, yol gösteren ve yardımlarını benden esirgemeyen değerli hocalarım sayın Yrd. Doç. Dr. Mustafa AYYILDIZ' a ve sayın Yrd. Doç. Dr. Kemalettin DENİZ' e; eğitim hayatıma katkısı olan tüm hocalarıma; bu yola beraber çıktığımız ve her anımda yanımda olan arkadaşım Esra YILDIZ KAYMAK' a; karikatür seçimlerimde değerli görüşlerini benden esirgemeyen karikatürist sayın Demirhan KADIOĞLU' na; çalışmam esnasında akademik alandaki görüşlerini benimle paylaşan arkadaşım Alev BOLAT SAPAZ' a; karikatür albümlerine ulaşmamda yardımcı olan Karikatürcüler Derneği İzmir Temsilciliğine; karikatüre yönelik çalışmalar konusunda bana yardımcı olan karikatürist sayın Atila ÖZER' e; veri toplamamdaki yardımlarından dolayı öğrencilerime ve okul idaresine; her şeyimi olduğu gibi bu çalışmamı da kendilerine borçlu olduğum annem Ayfer FINDIK'a ve babam Aydın FINDIK'a; her zaman yanımda olan sevgili eşim Bekir DÖNMEZ'e ve kardeşim Nimet FINDIK'a en içten duygularıyla teşekkürlerimi sunuyor, çalışmamın Türkçe öğretimi açısından faydalı olmasını temenni ediyorum.

Ayşegül FINDIK DÖNMEZ

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT.....	iii
ÖZET	iv
ETİK İLKELERE UYULDUĞUNA İLİŞKİN METİN.....	v
ÖN SÖZ	vi
İTHAF.....	vii
TEŞEKKÜR.....	viii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar DİZİNİ.....	xiii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xv
SİMGELER VE KISALTMALAR	xvi
BÖLÜM I	1
1. Giriş.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Problem Cümlesi	4
1.2.1. Alt Problemler.....	4
1.3. Varsayımlar	4
1.4. Sınırlılıklar.....	5
1.5. Amaç.....	6
1.6. Önem	7
1.7. Tanımlar	8
BÖLÜM II	10
2. Kuramsal Temel.....	10
2.1. Ana Dil Öğretiminin Önemi ve Amacı	10
2.2. Ana Dil Eğitimi ve İletişim Arasındaki İlişki.....	15
2.2.1. İletişimin Gerekliliği ve Tanımı.....	15
2.2.2. İletişimle Eğitim Sürecinin Benzerliği ve İletişim Türleri.....	16
2.2.3. İletişim Türleri	19
2.2.4. İletişim Unsurlarından Kodlamanın Eğitim Sürecine Etkisi.....	20
2.2.5. Görsel Kodlamanın Eğitim Sürecine Katkısı.....	20

2.2.6. Görsel Kodlama ve İki Boyutlu Görsel Araçlar.....	25
2.2.7. Görsel Kodlama ve Öğrenme Stilleri Arasındaki İlişki	29
2.3. Yapılandırmacı Öğrenme.....	31
2.3.1. Eğitim Sisteminde Yeniliği Gerekli Kılan Sebepler	31
2.3.2. Yapılandırmacılık Nedir?.....	33
Hedefler.....	34
İçerik	35
Eğitim Durumları	35
Değerlendirme.....	35
Yapılandırıcı Yaklaşımında Öğretmenin Rolü	36
Yapılandırıcı Yaklaşımında Öğrencinin Rolü	37
Yapılandırmacı Teoriye Göre İyi Bir Sınıf İçin Öneriler	37
2.3.3. Dil Öğretiminde Yapılandırıcı Öğrenmenin Etkileri	38
2.3.4. Yapılandırmacılığın Türkçe Öğretim Programında Yer Alması.....	39
Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımına Göre Türkçe Öğretiminde Yöntem ve Teknikler.....	42
Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımına Göre Türkçe Öğretiminde Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	43
Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımına Göre Türkçe Öğretiminde Çeşitli Yönleriyle Etkinlikler	43
2.3.5. Türkçe Öğretim Programının Eğitime Kattığı Görsel Okuma ve Görsel Sunu	53
2.4. Karikatürün Eğitimde Kullanımı	57
2.4.1. Karikatürün Tanımı.....	57
2.4.2. Karikatürün Türleri	59
Biçimsel Olarak Karikatür Çeşitleri	60
İçerik ve Sanat Anlayışı Bakımından Karikatür Çeşitleri.....	61
2.4.3. Karikatürün Kullanım Alanları	62
Mizah ve Karikatür	62
Siyaset ve Karikatür.....	63
Bilgilendirme ve Karikatür	64
Hafıza Geliştirme ve Karikatür	66
İletişim ve Karikatür	67
2.4.4. Eğitim ve Karikatür	69

Eğitimde Neden Karikatür?	71
Karikatür Derste Nasıl Kullanılabilir?	75
2.5. Karikatürün Türkçe Öğretiminde Kullanımı	78
2.5.1. Karikatürün Türkçe Dersi Açısından Önemi ve Türkçe Derslerinde Kullanımı ..	79
2.5.2. Karikatür Türkçe Dersinde Okuduğunu Anlama ve Yazma Becerilerini Geliştirmede Nasıl Kullanılabilir?	81
Literatür (İlgili Araştırmalar)	84
BÖLÜM III	90
3. Yöntem	90
3.1. Araştırmanın Modeli	90
3.2. Evren ve Örneklem	92
3.2.1. Evren	92
3.2.2. Örneklem	92
3.3. Veri Toplama Aracı	92
3.4. Verilerin Analizi	94
BÖLÜM IV	95
4. Bulgular ve Yorumlar	95
BÖLÜM V	100
5. Sonuçlar ve Öneriler	100
5.1. Sonuçlar	100
5.1.1. Deney Grubu ile Kontrol Grubunun Son Test Puanları Arasındaki Farklılığa İlişkin Sonuçlar	100
5.1.2. Kontrol Grubunun Ön Test Puanları ve Son Test Puanları Cinsiyetlerine Göre Farklılıklarına İlişkin Sonuçlar	100
5.1.3. Deney Grubunda Bulunan Öğrencilerin Ön Test Puanları ve Son Test Puanları Cinsiyetlerine Göre Farklılıklarına İlişkin Sonuçlar	101
5.1.4. Deney Grubunun ve Kontrol Grubunun Ön Test- Son Test Puanları Arasındaki Farklılığa İlişkin Sonuçlar	101
5.1.5. Deney ve Kontrol Grubunun Ön Test-Son Test Puanları Arasındaki Farklılığa İlişkin Sonuçlar	101
5.2. Öneriler	101
5.2.1. Öğretmene Yönelik Öneriler	102
5.2.2. Karikatür Seçimine ve Kullanımına Yönelik Öneriler	102

5.2.3. Öğrencilere Yönelik Öneriler.....	103
KAYNAKÇA	105
EKLER	113
EK 1: Ders İşleme Planı.....	113
EK 2: Ders İşleme Süreci.....	135
EK 3: Ön Test Soruları	153
EK 4: Son Test Soruları	165

TABLolar DİZİNİ

Tablo 2-1. 1. Sınıflar Türkçe Dersi Öğretim Programında Okuma ve Yazma Alanlarına Yönelik Görsellik ve Karikatürle İlgili Bölümler

Tablo 2-2. 2. Sınıflar Türkçe Dersi Öğretim Programında Okuma ve Yazma Alanlarına Yönelik Görsellik ve Karikatürle İlgili Bölümler

Tablo 2-3. 3. Sınıflar Türkçe Dersi Öğretim Programında Okuma ve Yazma Alanlarına Yönelik Görsellik ve Karikatürle İlgili Bölümler

Tablo 2-4. 4. Sınıflar Türkçe Dersi Öğretim Programında Okuma ve Yazma Alanlarına Yönelik Görsellik ve Karikatürle İlgili Bölümler

Tablo 2-5. 5. Sınıflar Türkçe Dersi Öğretim Programında Okuma ve Yazma Alanlarına Yönelik Görsellik ve Karikatürle İlgili Bölümler

Tablo 2-6. 6-8. Sınıflar Türkçe Dersi Öğretim Programında Okuma ve Yazma Alanlarına Yönelik Görsellik ve Karikatürle İlgili Bölümler

Tablo 3-1. Araştırma Modelinin Simgesel Görünümü Ön-Son Test Deney-Kontrol Gruplu Desen

Tablo 3-2. Deney Grubu ile Kontrol Grubunun Ön Test Puanları Arasında Farklılığa Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları

Tablo 4-1. Deney Grubu ile Kontrol Grubunun Son Test Puanları Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları

Tablo 4-2. Kontrol Grubunun Ön Test Puanları ve Son Test Puanları Cinsiyetlerine Göre Farklılıklarına İlişkin Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları

Tablo 4-3. Deney Grubunda Bulunan Öğrencilerin Ön Test Puanları ve Son Test Puanları Cinsiyetlerine Göre Farklılıklarına İlişkin Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları

Tablo 4-4. Deney Grubunun ve Kontrol Grubunun Ön Test- Son Test Puanları Arasındaki Farklılığa İlişkin Eşleştirilmiş Örneklem T-Testi Sonuçları

Tablo 4-5. Deney ve Kontrol Grubunun Ön Test-Son Test Puanları Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Öğretme Öğrenme Süreci ile İletişim Süreci Benzerliği.....	18
Şekil 2.2. Yaşantı Konisi	21
Şekil 2.3. İki Boyutlu Görsel Araçların Sınıflandırılması	26
Şekil 2.4. Karikatürün İletişim Süreci	68

SİMGELER VE KISALTMALAR

akt. : Aktaran

bk. : Bakınız

C : Cilt

çev. : Çeviren

ed. : Editör

F : Frekans

hzl. : Hazırlayan

N : Öğrenci sayısı

s : Sayfa

S : Sayı

S : Standart sapma

Sd. : Serbestlik derecesi

vb. : Ve benzeri

vd. : Ve diğerleri

vs. : Ve saire

C : Aritmetik ortalama

% : Yüzde

BÖLÜM I

1. Giriş

Bu bölümde, problem durumuna, araştırmanın amacına, önemine yer verilmiş; problem cümlesi, varsayımlar ve sınırlılıklar, çalışmayla ilgili tanımlar belirtilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Bilindiği gibi dünyamız artık bilgi çağını yaşıyor. Çok sayıda bilgi, çok hızlı bir şekilde yayılıyor. Dünyanın bir ucundaki bilgi diğer ucuna saniyelerle ifade edilebilecek bir sürede ulaşıyor. Durum böyle olunca bireylerin de bu hıza yetişmeleri bekleniyor. Bu kadar bilgi içerisinde işine yarayanı, kullanabileceğini seçmesi gerekiyor. Bu da ancak öğrenme ve gelişme ile mümkün olabilecektir.

Bilgi çağını yaşayan dünyamızda yaşam boyu öğrenmenin ve gelişmenin en önemli anahtarı dildir. Okuma, yazma, anlama, sorgulama, düşünme, sorun çözme gibi işlemler dille gerçekleştirilmektedir. Zihinsel, duygusal ve sosyal gelişmenin temel aracı dildir. İletişim kurma, duygu ve düşünceleri ifade etme, etkileşme, dış dünya ile bütünleşme, kültürü aktarma gibi süreçlerde dilin önemli bir yeri vardır. Dil, bireyin kapasitesini sonuna kadar geliştirme, karmaşık sorunları çözme, bilimsel düşünme, çeşitli değerlere sahip olma, daha geniş bir dünya görüşü oluşturma gibi özellikleri etkilemektedir. Bu durum dil becerilerinin okuldaki eğitimle sınırlı kalması yerine yaşam boyu geliştirilmesi gerektiğini gündeme getirmiştir. Bu nedenle çoğu ülkede dil becerilerini geliştirmeye büyük önem verilmektedir (Güneş, 2011: 123-148).

Temel dil becerileri denilen bu beceriler, okuma, yazma, konuşma, dinleme ve dil bilgisidir. Yeni programla birlikte bu dil becerilerine alt beceriler de eklenmiştir. Dil öğretiminin amaçlarına ve dil becerilerine baktığımızda hepsi bireyin iletişime geçmesine hizmet etmektedir. Çünkü birey, temel ve sosyal ihtiyaçlarını gidermek için iletişime gereksinim duyar. Yukarıda sözü edilen hıza yetişmek için de iletişim kurması gerekmektedir.

İletişim, bir kişiden diğer kişi veya kişilere, bilgi veya anlayışın aktarılmasıdır. İletişim, insanın kendini sosyal bir varlık olarak ifade etmesi için zorunludur. İnsan, çevresi ile iletişim kurarak yaşar. Onun her davranışı, konuşması, susması, duruşu ve oturma biçimi, kendini ifade etmesidir. Yani çevresine mesaj iletmesidir. İletişim, bilgi üretme, iletme ve algılama sürecidir. İletişim kurmakta asıl amaç, anlaşılabilir mesajların gönderilmesi ve karşı tarafın tutum ve davranışlarında değişiklik yapmaktır. (Tutar ve Yılmaz, 2003)

İletişim, tanımdan da çıkarılacağı üzere, dil becerileri ile sağlanmaktadır. “Dil, kendisini oluşturan (fonetik, morfolojik, sentaks, söz varlığı vb. gibi) bileşenler sayesinde iletilerin doğru bir şekilde oluşturulmasını ve aktarılmasını sağlar” (Yalçın ve Şengül, 2007: 767). Sağlıklı bir iletişim içinse kaynağın gönderdiği iletinin alıcı tarafından alınıp anlamlandırılması gerekir. Bu da dil becerilerinin kullanımıyla ilişkilidir. Hem kaynak hem de alıcı dil becerilerini iyi kullanıyor olmalı ki etkili bir iletişim gerçekleşebilsin. İnsanlığın temeli de diyebileceğimiz iletişimin sağlıklı bir şekilde gerçekleşebilmesi için dil öğretiminin bu becerileri geliştirmeye yönelik olması gerekir.

Okuduğunu anlama ve yazma becerileri de iletişimin sağlıklı gerçekleşmesi için önemli unsurlardandır. Bu tür becerilerin gelişmesinde çeşitli yöntem ve teknikler kullanılabilir. Bu yöntem ve teknikler belirlenirken dikkate alınması gereken bazı hususlar vardır.

Hedef kitlemiz olan öğrenciler (12-15 yaş aralığı), Piaget’in sınıflandırmasına göre soyut işlemler dönemindedir. Bu dönemde öğrenciler sorgulama, sınıflama, analiz etme, soyut kavramları algılama gibi becerileri gerçekleştirebilmektedir. Dolayısıyla bu

özelliklere sahip hedef kitleye de bu becerilerin gelişmesine yönelik yorumlama, değerlendirme, mantık yürütme vb. yapabilecekleri etkinlikler düzenlenmeli.

Her bireyin kendine göre bir öğrenme şekli vardır. Bu, bireyin öğrenme stilini belirler. Hedef kitlemiz olan öğrencilerin yapılan araştırma sonucuna göre (Eskici, 2008), öğrenme stili görerek öğrenme şeklinde belirtilmiştir. Dolayısıyla ders içeriği hazırlarken konumuz gereği de dil becerilerinden olan okuduğunu anlama ve yazma becerilerinin geliştirilmesinde bu hususu göz önünde bulundurmalıyız.

Elbette her birey aynı değildir, herkesin zekâ alanı, ilgi ve yetenekleri farklılık gösterir. Ders içeriğinin hazırlanması esnasında, bilgilerin kodlanmasının, kullanılacak olan yöntem ve tekniğin, materyalin her zekâ türüne hitap edebilecek, öğrencilerin birden fazla duyusunu harekete geçirebilecek olmasına özen gösterilmeli.

Değişen öğretim programının temel aldığı yapılandırıcı yaklaşım eğitim hayatına kimi yenilikler kazandırmıştır. İçerik, değerlendirme, yöntem-teknik, etkinlik, sınıf düzeni gibi konularda eğitim hayatına giren bu yeniliklerin dışında kimi yeni kavramlar da karşımıza çıkmaktadır. Görsel okuma ve görsel sunu kavramları eğitim hayatına dâhil olan yeni kavramlardır. Dolayısıyla eğitim süreci düzenlenirken bu iki kavram ve diğer yeni anlayışlar, uygulamalar göz önünde bulundurulmalıdır.

Yukarıda sayılan tüm bu hususlar aslında karikatürün paydasında birleşiyor. Çünkü karikatürün çarpıcı, ilgi çekici, iletişime yönelik olması, eğitici, yorumlamaya, mantık yürütmeye, değerlendirme yapmaya, eleştirel düşünmeye yöneltmesi, mizahi yönünün olması, görsel okuma ve sunuya imkân vermesi gibi birçok özelliği vardır.

“Karikatür, herhangi bir insanın, fikrin veya bir olayın resimlendirilerek gülünç şekilde anlatılmasıdır. Bir insanın veya bir olayın ayrıntılarına girmeksizin, kısa, düşündürücü ve özlü bir fikir vermek veya genellikle güldürmek için bazı özelliklerinin göze çarpıcı bir şekilde resimlendirilmesidir” (Mürsel, 2009: 4).

Bireyde anlama ve anlatma becerilerinin gelişmesi için çok yönlü düşünebilmesi, ilişki kurabilmesi, analiz, sentez, değerlendirme yapabilmesi, eleştirel düşünebilmesi gerekir. İşte karikatür bu özellikleri sayesinde öğrencilere çok yönlü

düşünme olanağı sağlayabilir. Bu ve buna benzer birçok özelliği sayesinde karikatürün eğitim hayatında yer bulması gerekir.

1.2. Problem Cümlesi

İlköğretim 7.sınıf öğrencilerinde Türkçe öğretiminde karikatür kullanımının okuduğunu anlama ve yazma becerilerinin gelişmesinde geleneksel öğretim yöntemine göre öğrenci başarıları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.2.1. Alt Problemler

1. Deney grubu ile kontrol grubunun son test puanları arasında farklılık var mıdır?
2. Kontrol grubunun ön test puanları ile son test puanları cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?
3. Deney grubunun ön test puanları ile son test puanları cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?
4. Deney grubunun ve kontrol grubunun ön test puanları ile son test puanları arasında farklılık var mıdır?
5. Deney ve kontrol grubunun ön test-son test fark puanları arasında farklılık var mıdır?

1.3. Varsayımlar

1. Araştırmanın kuramsal çerçevesini oluşturmak için incelenen kaynaklar güvenilir ve geçerli bilgilere sahiptir.
2. Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan testlerin geçerlilik ve güvenilirlik dereceleri yüksektir.

3. Uygulama esnasında deney ve kontrol grupları arasında yansız bir tutum sergilenmiştir.
4. Uygulama esnasında deney ve kontrol gruplarının öğrenme ortamı eşit şartlarda oluşturulmuştur.
5. Bu araştırmada Random tekniğinden hareketle uygulama yapılan sınıflar kendi içlerinde bilişsel açıdan denk kabul edilmiştir.
6. Ön test ve son testte sorulan soruların tüm öğrenciler tarafından okunarak anlaşıldığı varsayılmıştır.
7. Uygulamada kullanılan tüm karikatürler soru ve konu içeriklerine uygundur.
8. Bahsedilen alt problemlerin tamamı her iki grup için de geçerli kabul edilmiştir.

1.4. Sınırlılıklar

Araştırma,

- 7.Sınıflar Türkçe Dersi Programında yer alan “Doğa ve Evren” teması ile
- Pasifik Yayınları 7.sınıf Türkçe ders kitabında “Doğa ve Evren” temasında yer alan dört metnin işleme süreciyle
- Araştırmacının görev yaptığı Milli Eğitim Bakanlığı İstanbul ili Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı ilköğretim okulunda bulunan iki adet 7. sınıfın öğrencileri ile
- Uygulama süresi yaklaşık 6 hafta ile
- Uygulamaya konu olan beceri alanları ve alt kazanımları 2005 Türkçe Dersi Programındaki şekliyle
- Öğrencilerin konu olan beceri alanlarına ait kazanımlara yönelik başarıları ön test ve son testte yer alan maddelerle sınırlandırılmıştır.

1.5. Amaç

Dil, hiç şüphesiz hayattan kopuk bir şekilde düşünülemez. Dil öğretimi de yine aynı şekilde hayatla iç içe olmalıdır. Çağımızın hızla gelişen bir teknoloji furyası içinde bulunduğunu da hesaba katarsak dil eğitiminin de çağa ve şartlarına uygun olması gerekir. Çağımız da iletişim çağı olduğuna göre dil öğretimi de iletişime yönelik olmalıdır. Türkçenin hem ana dil hem de yabancı dil olarak öğretiminde iletişime yönelik olmasına, işlevsel olmasına özen göstermek son derece önemlidir.

Dil, bir iletişim aracı olarak tanımlandığında amacın iletişim olduğu görülmektedir. Dolayısıyla dil öğretimi iletişim ve öğeleri ile bağdaştırılarak verilmelidir. Konumuz gereği de iletişimin ana unsurlarından olan “kodlama” kavramı üzerinde duracağız. Kodlama kavramı, geniş bir yelpazedir. Görsel öğeler de bu yelpazenin bir parçasıdır. Özellikle dil öğretiminde görsel iletiler vazgeçilmez malzemelerdir. İlköğretim öğrencilerinin öğrenme stillerinin de “görerek öğrenme” şeklinde olduğunu da göz önünde bulundurarak dil eğitiminde ve iletişimde görsel unsurların önemi göz ardı edilemez.

Görsel öge denildiğinde hiç şüphesiz dil öğretiminde sıkça başvurulan “karikatür” akla ilk gelen malzemedir. Karikatürün çok işlevli bir iletişim aracı olması, eğitsel, yaratıcılığı geliştirici işlevlerinin yanı sıra öğrencileri düşünmeye iten, yeni ve yararlı fikirleri ortaya koymalarını sağlayan, dikkat çeken bir materyal olması gibi özellikleri bakımından eğitimde özellikle de dil eğitiminde sıklıkla başvurulması gereken temel görsel materyal olmalıdır.

Bu araştırmanın amacı, iletişim, iletişimin önemi, iletişimin öğeleri, dil öğretimi ve iletişim arasındaki ilgi ile bir iletişim unsuru olan ileti kavramından yola çıkarak görsel ileti, görsel okuma ve düşünmenin önemi Türkçe programındaki yeri ve görsel iletinin ete kemiğe bürünmüş hali olan karikatürün Türkçe dersinin okuduğunu anlama, dinlediğini/izlediğini anlama ve yazma becerilerinde kazanım alanlarında istendik davranışa yöneltmeye etkisini ortaya koymaktır.

1.6. Önem

Dil öğretiminin amaç ve yöntemi araştırmalara konu olmuş genel kanı ise dil öğretimin işlevsel olması üzerinedir. Çağımızın da bilgi, teknoloji ve iletişim çağı olduğu gerçeği varken dil öğretiminin bunlardan bağımsız olması düşünülemez. Bilgi ve teknolojiden yararlanmak da yine iletişimin sağlanması ile mümkün olacaktır.

İletişim kavramının farklı alanlarda birbirinden farklı anlamlarda kullanılmasına ilişkin yapılan bir araştırmada, 15 ayrı anlamda kullanıldığı belirlenmekle birlikte iletişim sözünün konumuz bağlamında ilk çağrışımı, insanlar arasında duygu, düşünce ve bilgilerin her türlü yolla başkalarına bildirim olmasıdır (Kuzu, 2003).

İletişimin aktarma süreci olduğunu vurgulayan bu tanımdan da anlaşılacağı üzere iletişimde yani konuşmalarımızda, dinlemelerimizde, algılama ve düşünmemizde semboller birliği olan dilden faydalanmaktayız.

İletişim esnasında bilgiyi kodlarken birçok yol kullanırız. İletinin kodlanması çok kısa, çarpıcı, dikkat çekici, kolay akılda kalıcı olmalıdır (Kuzu, 2003). Bu özellikleri taşımayan bilgi alıcı tarafından doğru ve eksiksiz bir şekilde algılanamayabilir. Bu nedenle de iletişimin en etkili bilgi kodlama yolu görsel olanıdır.

2005 yılında Türkçe Öğretim Programının da ilköğretimin birinci kademe programında yer verdiği ancak ikinci kademede eksik bırakılan görsel okuma, görsel düşünme beceri alanları da iletişimin kodlama ve ileti öğeleri ile ilişkilidir.

Öğrencilerin öğrenme stilleri arasında yapılan araştırmalarda “görerek öğrenme” nin birinci sırayı alıyor olması eğitimde; hem çağın gereği olarak hem de öğreneni merkeze alan “yapılandırıcı yaklaşım” ın gereği olarak görsel malzemelerin kullanımını gerekli kılmaktadır. Görsel malzemelerin arasında belki de en çok tercih edilen, birçok ülkede eğitim sisteminin vazgeçilmezi olan ülkemizde ise yeni yeni program ve ders kitaplarında kendine yer bulan karikatürdür.

“Karikatür, 20. yy.da tam anlamıyla bir iletişim aracı olmuştur” (Özer, 2007). İletişim aracı olma yönü yanı sıra “Eğitimin temel amacı iyi insan, iyi vatandaş

yetiştirmektedir. Mizahın temel amacı da kişilerin ve kurumların bürünmek istedikleri kimlikle, gerçek kimlikleri arasındaki tutarsızlığı sergilemek, bu yoldan toplumu, giderek insanlığı uyarmaktır.” üstlendiği bu misyonla da eğitimde kullanılmayı hak eden bir malzemedir (Akt. Atila Özer).

Ayrıca, eleştirmek, düşündürmek, çocuklara bir eğlence kaynağı olmak, öğrencilerin dersten sıkılmamalarını sağlamak, yorumlama gücünü geliştirmek, ifade gücünü geliştirmek, görme duyusuna hitap etmek, eleştirel düşünceyi geliştirmek gibi özellikleri bakımından karikatürün eğitimde özellikle de ilköğretimde kullanımını zorunlu kılmaktadır. “Okullarımızdaki tüm derslerde, çocuklarımızı hayata hazırlarken isabetli seçilmiş karikatürlerin kullanılması onların olumsuzlukları görmesi, irdelemesi ve eleştirmesi, olumlu tutumlar edinmesi açısından son derece önemlidir” (Akt. Enver Durualp).

Karikatürlerden, dersin başında dikkati çekme, ders işleniş sürecinde bilgileri aktarma ve dersin sonunda da değerlendirme etkinliklerinde faydalanılabilir. Tüm derslerde ders işleme sürecinde karikatür, öğretmenin rehber olacağı öğrenme ortamında öğretmenin en yakın yardımcısı olacaktır.

Türkçe dersi programındaki beceri alanlarının kazanımlara yönelik kullanılan karikatürler, öğrencinin öğrendiğinin kalıcı olmasını sağlayabileceği gibi yorum, eleştirel düşünme gibi üst düzey becerilerinin gelişimine katkıda bulunduğundan okuduğunu anlama yazma becerilerinin gelişimini de sağlayacaktır. Sonuç olarak karikatürün hem iletişimin bir aracı olması bakımından hem de çekici özellikleri bakımından eğitimde kullanımında hak ettiği değerini bulması gereklidir.

1.7. Tanımlar

1.7.1. Dil

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan, canlı, doğal bir araçtır. Bu nedenle dil olmadan iletişimden de söz edilemez. İletişim faaliyeti olan anlama ve anlatma dil sayesinde gerçekleşir.

Dil, sembolize etme özelliği ile insanlara dış dünyayı sembolleştirme ve sembollerden de iletiler oluşturma yeteneği kazandırır. Bu yönüyle dil, varlıklarla onların zihinlerdeki karşılığı arasında bir köprü kurarak onların varlık alemine, iletiler dünyasına çıkışını sağlar. Yani gerçek dünyanın göstergelere dönüştürülmesine vesile olur. Dil, aynı zamanda insan iletişiminin en yoğun biçimde gerçekleştirildiği bir araç olma özelliğine sahiptir (Lazar,2001).

1.7.2. İletişim

“İletişim (communication) kavramı, Latince “communis” kavramından gelmektedir. Communis kavramının kökeninde “common”-ortak- sözcüğü vardır ve bu yönüyle iletişimin kurulabilmesi için ortak anlamlı sembollerin ve kavramların bulunmasına ihtiyaç vardır. Gönderici ve alıcının iletişim kurabilmeleri, ortak anlamlı kavramlar ve semboller kullanmalarına bağlıdır” (Tutar,2003:6). “İletişim; bilgi, fikir, duygu ve düşünceleri kapsayan anlamların, semboller yardımıyla aktarıldığı bir süreçtir” (Tutar, 2003:7).

1.7.3. Görsel algı-görsel düşünme

“Görsel algı, görsel düşünme ile aynı şeydir (Arnheim,2007: 28). Aynı zamanda Arnheim, “Görsel algının, uyarıcı malzemenin edilgin bir kaydı olmadığını, aksine zihnin etkin bir faaliyeti olduğunu göstermeye çalıştım.” diyerek görsel algının zihinsel bir faaliyet olduğunu vurgulamaktadır.

1.7.4. Karikatür

“Karikatür sözcüğünün kökeni İtalyanca doldurmak, yüklemek, mecazî olarak da abartmak, alay etmek anlamına gelen “caricare” sözcüğünden gelir (Baran, 2009). Karikatür, göstergelerden oluşan bir iletişim sanatıdır. Karikatürcü (gönderici) görsel imgelerle kodlama yapar ve mesajını farklı iletişim araçları ile topluma (alıcıya) ulaştırır.

BÖLÜM II

Bu bölümde, çalışmanın kuramsal temellerine ve konuyla ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.Kuramsal Temel

2.1. Ana Dil Öğretiminin Önemi ve Amacı

“İnsanların yaşamında, bireysel ve sosyal gelişiminde ana dilin önemli görevlerinin olduğu bilinmektedir. İnsanların başkalarıyla sağlıklı iletişim kurabilmeleri, eğitim hayatlarında her türlü öğrenmeyi gerçekleştirebilmeleri, büyük oranda ana dillerini etkili kullanmalarıyla gerçekleştirilebilir. Ana dilini etkili kullanabilmek ise iyi bir ana dil eğitiminden geçmekle mümkün olabilir” (Yıldız, 2003: VII).

Dil öğretimi, her devletin gerek iç gerek dış politikasında üzerinde önemle durduğu bir konudur. Dil, bir milletin varoluşunun en büyük kanıtlarından biridir. Dilin kültür aktarımını sağlaması, iletişimin temel aracı olması, millî varlık ve bütünlüğün sağlanmasında ve korunmasında en önemli unsurlar arasında yer alması gibi sebeplerden dolayı dil dolayısıyla da dil öğretimi önemlidir. “Ortak dil topluma özgü etkileşimleri içermektedir ve grup bağlılığını pekiştirebilmektedir. Her toplumda otorite tarafından belirlenmiş yasal veya resmi olarak bilinen bir dil mevcuttur. Resmi dilin kullanımı, sadece meşru olarak kabul edilmiş dilin geçerli olduğu bir okulu zorunlu kılmaktadır. Ayrıca bu okul onun yerleşmesi için görevlendirilmiş bir yerdir” (Lazar, 2001: 77).

Ülkemizde de bu önem, 1982 Anayasasının 3. maddesinde şöyle belirtilmiştir: “Türkiye devleti, ülkesi ve milleti ile bölünmez bir bütündür; dili Türkçe’dir.” Yine 1982 Anayasasının 42. Maddesi de şöyledir: “Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez. Eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille

eğitim ve öğretim yapan okulların tâbi olacağı esaslar kanunla düzenlenir. Milletlerarası anlaşma hükümleri saklıdır” (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982).

Anayasamızın 2. ve 42. maddelerine dayalı olarak 1739 sayılı Türk Millî Eğitimi Temel Kanunu’nda da dilimizle ilgili hükümler bulunmaktadır. Bu kanunun 10. Maddesinin ikinci paragrafı şöyledir: “Madde - 10: ... Millî birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olarak Türk dilinin eğitimin her kademesinde özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçırılmadan öğretilmesine önem verilir. Çağdaş eğitim ve bilim dili hâlinde zenginleşmesine çalışılır. Bu maksatla Millî Eğitim Bakanlığınca gereken tedbirler alınır.”

Tüm bunlardan da yola çıkarak dil öğretiminin devlet ve kanun nezdinde önemli bir süreç olduğunu söyleyebiliriz. Konumuz itibarıyla Türkçe öğretilimi kanunlar çerçevesinde okullarda yapılmaktadır.

Yeni (2005) Türkçe Öğretim Programının amaçları da şu şekilde sıralanarak bir nevi ülkemizin ana dil öğretilimi politikası da belirtilmiştir diyebiliriz:

1. Dilimizin, millî birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu benimsemeleri,
2. Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri,
3. Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları,
4. Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeleri,
5. Seviyesine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmaları,
6. Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri,

7. Yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmeleri, bunları bir alışkanlık hâline getirmeleri,
8. Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmaları ve seçici olmaları,
9. Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları,
10. Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri,
11. Millî, manevî ve ahlâkî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır” (MEB, 2006:4).

Genelde dil öğretiminin, çalışmamız kapsamında ise Türkçenin öğretiminde söylenen amaçların yanı sıra “Bütün bilim adamlarının dil öğretiminde üzerinde birleştikleri kavram, hedef ve amaçları dört ana grupta değerlendirebiliriz. Bu aynı zamanda dili ne kadar öğreteceğimiz ve nasıl öğreteceğimiz konusunda da tartışılmayan genel doğruları ortaya koymaktadır” (Yalçın, 2002: 32). Bu kavram, hedef ve amaçlar dil öğretiminin amaç, kavram ve hedeflerini bir standarda bağlamış olmakla birlikte sistematik bir düzen içinde dil öğretiminin yapılmasını da sağlayacaktır. Bahsedilen bu kavram ve amaçlar şu şekilde sıralanıp açıklanabilir:

1. “Algılamaya Yönelik (Cognitive) Olmak:
 - a. Bireyin kendi dışındaki bilgileri eksiksiz algılama ve anlamasına yarayacak kadar dil öğretmek.
 - b. Çağımız toplumlarında bir kişinin edinmesi gerekli her türlü bilgiyi algılamasına ve anlamasına yarayacak bir dil öğretimi vermek” (Yalçın.2002: 33).

Hiç şüphesiz ki çağımız artık “bilgi çağı” olarak adlandırılmakta ve ancak bu bilginin hızına yetişebilen birey ya da milletler başarıyı, belli bir düzen içinde (iş

dünyası, akademik kariyer, gelişmiş toplum...) var olmayı yakalayabiliyor. İşte bu nedenle dil öğretiminin algılamaya yönelik olması bir zorunluluktur.

2. “İşlevsel (functional) olmak: Bireyin edindiği dil becerilerini davranışlarına yansıtabilmesini sağlayacak bir dil öğretimi vermek” (Yalçın,2002: 34).

Hepimiz biliyoruz ki “Kullanılmayan bilgi gereksiz ve unutulmaya mahkûm bilgidir.” Eğer dil öğretiminin gerçekten bireye katkı sağlamasını hedefliyorsak onun işe yaramasını amaçlıyorsak bunu hayatının her alanında (öğrenme amacına bağlı olarak) kullanmasını istiyorsak dil öğretiminin işlevsel olması gerekir. Aksi takdirde işlevsel olmayan bir dil öğretimi hem öğrenenin motivesini kırarak hem de işe yaramayacağından kuru, gereksiz ve unutulmaya mahkûm olarak kalacaktır. Tüm bunlar da dil öğretiminin hedefine ulaşmasını engelleyecek faktörlerdir.

3. Planlama Becerisine Yönelik Olmak: Dil öğretiminin önemli kavramından biri de edinilen dilin planlama becerisini geliştirecek biçimde verilmesidir. Bir kişinin doğru bir plan yapabilmesi için doğru düşünmesi gerekecektir. Bu bakımdan eleştirel düşünme teknik ve yöntemlerini bilmesi gerekmektedir. Eleştirel düşünebilmesi içinse eleştirel okuma ve eleştirel dinleme dediğimiz dil öğretiminin iki temel ilkesini kullanması gerekmektedir. Daha sonra ise dört aşamalı bir planlama alışkanlığı kazanması sağlanacaktır. Bu dört aşama; düşünme, araştırma, planlama ve uygulamadır. Bunun sürekli olarak dil öğretimi içinde yapılması ve alışkanlık haline gelebilmesi için eğitim ve uygulama tekrarlarıyla benimsetilmesi gerekmektedir (Yalçın, 2002: 35).

Günlük yaşantımızın her alanında bir arkadaşımızın fikirlerine katıldığımızda ya da katılmadığımızda, gazetede bir haber okurken, bilimsel bir çalışma hakkında araştırma yaparken, bir siyasi liderin konuşmasını dinlerken, sınıfta ders işlerken ya da kazanılan veya kaybedilen bir spor müsabakasının ardından oyuncularını ve çalıştırıcılarını izlerken her zaman eleştirel düşünme teknik ve yöntemlerini farkında olarak ya da olmayarak kullanmaktayız. İnsanın düşünen bir varlık olduğu bilgisini

merkeze aldığımızda söylenen şeylerin doğruluğu, yanlışlığı, gerçekliği veya yalanı olduğu konusunda bir süzgeçten geçirmek insanoğlunun var oluşundan gelen bir ihtiyaç ve gerekliliktir. Bu nedenle de dil öğretiminin başta eleştirel düşünce sahibi yaparak yani doğru düşünmesini sağlayarak planlama (düşünme, araştırma, planlama, uygulama) alışkanlığını kazandırması gerekmektedir.

4. İletişime Yönelik (communicative) olmak: Bireyin başka insanlarla iletişim teknolojilerini de eksiksiz kullanarak kolayca iletişim kurmasını sağlayacak kadar dil öğretmek. Bireyin çağımızın teknolojisinin bütün imkânlarını kullanarak (radyo, tv, internet, multivizyon vb.) kendi dışındaki insanlara dileklerini ulaştırabilmesini sağlayacak kadar bir dil öğretimi vermek.

Bu ilke de günümüzde dil öğretim yöntemlerinden hangisinde olursa olsun gittikçe daha çok yaygınlaştırılarak kullanılmaktadır. İletişimin dolaylı ve doğrudan yapıldığı bütün sistem ve araçlarda dil bu araçların en kolay aktaracağı bir biçimde yapılmaktadır.

Örnek vermek gerekirse telefonla konuşma, faksla mesaj gönderme, radyo veya televizyondan geniş kitlelere seslenme gibi konularda dilin daha etkili kullanılmasını sağlamak üzere birtakım şablonlar belirlenmekte ve bunlar eğitim yoluyla topluma yansıtılmaktadır. Böylece insanların birbiriyle daha hızlı ve daha kolay anlaşması sağlanarak toplumun sağlıklı gelişmesine katkıda bulunmaktadır (Yalçın,2002: 36).

Var olmanın da, dillerin de temelinde iletişim kavramı vardır. Yani amaç, iletişimdir. Dil ise iletişimin oluşmasında kullanılan bir araçtır. Yukarıda saydığımız dört maddenin tamamında iletişim kavramı temeldedir. Bilgilerin alınması da, dilin işlevsel bir şekilde kullanılması da eleştirel düşünme, dinleme de iletişim teknolojilerini eksiksiz kullanma da temelde iletişime yönelik maddelerdir. Bu nedenle dil öğretiminin iletişime hizmet ediyor olduğu bir gerçektir. İletişimden kopuk bir dil öğretiminin düşünülmesi imkânsızdır.

2.2. Ana Dil Eğitimi ve İletişim Arasındaki İlişki

2.2.1. İletişimin gerekliliği ve tanımı

İnsanın sosyal bir varlık olduğu artık tüm çevrelerce kabul görmüş bir gerçekliktir. Sosyal bir varlık olan insan, yalnız ve kimseye bağlı kalmaksızın yaşama lüksüne sahip bir varlık değildir. Zaten “Normal zihinsel fonksiyonlara sahip olan bir insan, iletişim kurmadan yaşayamaz” (Tutar ve Yılmaz, 2003). Temel ihtiyaçlarını (yeme, içme, barınma, güvenlik vb.) da sosyal ihtiyaçlarını (öğrenmek, öğretmek, anlamak, anlatmak, etkilemek, etkilenmek, paylaşmak ve sahip olmak) da karşılması için diğer insanlarla ilişki kurmak zorundadır. İşte insanın diğer insanlarla amacı ne olursa olsun, şekli ne olursa olsun kurduğu bu ilişki iletişimin tam da kendisidir. “İki insan birbirinin farkına varınca iletişim başlar. İnsan ilişkilerinde birey beş temel ilişki gereksinmesini karşılamak ister. Bu gereksinmeler, önemsenme, kabul edilme, değerli görünme, yeterli görünme ve sevilmedir” (Selimhocoğlu, 2004).

İnsan, çevresiyle iletişim kurarak yaşar. Siilars (1997), kitabının önsözünde “Yazılı veya sözlü, resimsel veya grafikte, iletişim çağdaş yaşamın her alanında başarıyı sağlayan temel bir unsurdur.” diyerek iletişimin önemini dile getirmiştir. O halde diyebiliriz ki insan, yaşamının her alanında varlığını devam ettirmek için ilkel veya gelişmiş yollarla mutlaka iletişim kurmak zorundadır ve bu zorunluluğu da zaten ilk çağlardan bu yana yerine getirmektedir. İnsanlığın temeli iletişimdir. İletişimin birçok tanımı var, bunlardan birkaçına değinelim:

“İletişim (communication) kavramı, Latince "communis" kavramından gelmektedir. Communis kavramının kökeninde “common” –ortak- sözcüğü vardır ve bu yönüyle iletişimin kurulabilmesi için ortak anlamlı sembollerin ve kavramların bulunmasına ihtiyaç vardır. Gönderici ve alıcının iletişim kurabilmeleri, ortak anlamlı kavramlar ve semboller kullanmalarına bağlıdır” (Tutar ve Yılmaz, 2003:6).

İletişim: “Duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması, bildirişim, haberleşme, komünikasyon. 2. tek. Telefon, telgraf,

televizyon, radyo vb. araçlardan yararlanarak yürütülen bilgi alışverişi, bildirişim, haberleşme, muhabere, komünikasyon” (Güncel Türkçe Sözlük).

Peki okullarımızda yapılan bu dil öğretiminin iletişimle ilgisi hangi açılardan incelenebilir? İletişim, dil öğretiminin neresinde yer almaktadır?

2.2.2. İletişimle eğitim sürecinin benzerliği ve iletişim türleri

İletişim ile dil öğretimi arasındaki ilişkiyi sınıf içinde gerçekleşen iletişim ve iletişim türleri açılarından inceleyelim:

İletişim işleyişi açısından eğitim süreciyle benzerlik göstermektedir: Sınıf içinde öğrenme, öğretmenle öğrenciler ve öğrencilerle öğrenciler arasında kurulan bireyler arası iletişimle gerçekleşir. Kendisinde var olan duygu ve düşünceleri davranış değişikliği oluşturmak amacıyla sınıftaki öğrenciyle paylaşmak isteyen öğretmen, öğrencileriyle yüz yüze gelerek karşılıklı bilgi alışverişinde bulunacaktır. O halde sınıfta görev yapan öğretmenin esas alması gereken bireyler arası iletişim olduğundan yapılacak iletişim tanımında bireyler arası mesaj alışverişinin yansıtılmasının da dikkate alınması amaç olmalıdır. Bu amaca göre iletişim, davranış değişikliği meydana getirmek üzere düşünce, bilgi, duygu, tutum ve becerilerin paylaşılması sürecidir (Ergin ve Birol, 2000: 27).

“Eğitimin farklı tanımlarının üzerinde uzlaştığı “eğitimin bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve bilinçli olarak istendik değişme meydana getirme süreci” olduğudur. Bu sürecin gerçekleştirilmesi de bir iletişim sürecini gerektirir” (Deniz, 2007: 2). Buradan da yola çıkarak iletişimin bir paylaşım süreci olduğuna yönelik tanımlarına vurgu yapılabilir: “Çağdaş eğitim anlayışı içinde öğretme-öğrenme süreçlerinde gerçekleştirilen tüm etkinlikler, temelde birer iletişim etkinliğidir. Zaten “okul” dediğimiz fabrikalarımızın ürettiği ürünlerin hepsi birer iletişimsel üründür” (Ergin ve Birol, 2000).

Örgün eğitim sürecinde öğrenci, öğretmen ve onun düzenlediği çevre ile etkileşimde bulunur. Öğretme - öğrenme süreçlerinde yer alan etkinlikler, özde bir iletişim etkinliği olarak yer almakta dolayısıyla öğretme - öğrenme süreci, iletişim süreciyle eşdeğer bir nitelik kazanmaktadır. Öğretmen - öğrenci etkileşiminin temelinde öğretmenin, kendisinde bulunan bilgi ve becerileri; davranış değiştirme, geliştirme veya oluşturma amaçlarıyla öğrenciyle paylaşması yatmaktadır. Bu paylaşma iletişim yoluyla olmaktadır. Bu anlamda öğrenmenin bir iletişim ürünü olduğu söylenebilir. Eğitime yüklenen başarısızlık bir anlamda iletişimdeki başarısızlık olarak kabul edilebilir. Sınıf ortamına iletişim süreci öğeleri açısından bakıldığında, sürecin etkili ve verimli olabilmesi için iletişimi başlatan kişi olarak öğretmen büyük önem taşımaktadır. Öğretme öğrenme sürecinde iletişim ortamının; amaçların taraflarca paylaşıldığı, mesajların öğrenci seviyesine göre düzenlendiği, sözlü ve sözsüz iletişim unsurlarından yararlandığı ve davranış kazandırmanın hedeflendiği bir çerçevede düzenlenmesi gerekir. İletişim ortamını düzenleyen kişi olarak öğretmen önemli bir fonksiyona sahiptir (İmre, 2000: 3). Sınıf içindeki öğretmen çevresini kasıtlı olarak etkilemek için iletişim kurar.

Öğrenme günümüzde “yaşantı ürünü ve nispeten kalıcı izli davranış değişmesi” olarak tanımlanmaktadır. İletişimde bulunan kaynağın amacı da genellikle alıcının davranışını değiştirmektir. Öğrencilere eğitim programında öngörülen hedef davranışları kazandırmaya çalışmak öğretmenin amacı ve görevidir. Öğretmenin bir konu ile ilgili hedef davranışları öğrencilerine kazandırmaya çalışması ise o konuyla ilgili olarak bu davranışların öğrencilerinde de oluşmasını sağlamaya çalışması demektir. Daha önce iletişimi, davranış değişikliği meydana getirmek için fikirlerin, bilgilerin, duyguların, tutumların vs. paylaşım süreci olarak tanımlayabileceğimizi söylemiştik. Buradan yola çıkarak öğrenme, iletişim sonucunda bireyde kalıcı davranış değişikliğinin oluşması demektir, diyebiliriz. Bu nedenle öğrenmenin iyi bir iletişim

ürünü olduğu da söylenebilir. Yeni öğrenmeler, yeni bilgi ve beceriler edinmeyele olacağından iletişim gerçekleşmedikçe öğrenme de gerçekleşmeyecektir.

Şekil 2.1: Öğretme öğrenme süreci ile iletişim süreci benzerliği(Ergin ve Birol,2000:31)

Görüldüğü gibi sınıf içindeki iletişim sürecinin fotoğrafı çekildiği anda öğretmen kaynağı; öğrenciler ise alıcıyı; öğretmenin öğrencileri ile paylaşmak istediği düşünce, duygu ve becerilerin yer aldığı içerik mesajı; öğretim araç ve yöntemleri kanalı; öğrenci tepkileri ise dönütü yansıtmaktadır. “İletişim sürecindeki bu temel öğeler kaynak, mesaj, kanal, alıcı ve dönüttür” (Ergin ve Birol,2000: 32). İletişimin bunlar dışında kodlama adında ikincil ögesi de vardır. Kodlama, mesajın gönderilmeden önce gönderici tarafından biçimlendirilmesidir. Mesajın anlama dönüştürülmesidir.

İletişimin etkinliğinin ölçütü, dolayısıyla eğitim etkinliğinin ölçütü bir iletişim ve eğitim sürecinde karşımızdakine ya da hedef kitleye yönelttiğimiz bildirinin karşılığında, amaçladığımız sonucun alınıp alınmamasıdır. Bu etkinin sağlanabilmesinin:

1. İletin alıcının dikkatini çekecek biçimde kodlanması ve açık olması
2. İletiyi kodlayan simgeler konusunda alıcı ve vericinin ortak bilgisinin bulunması
3. İletin alıcının gereksinmesine yanıt verecek nitelikte olması
4. Alıcının temel değerlerinin, tutumlarının tanınması gibi bazı koşulları vardır.

Kodlama için hangi sembolleri seçtiğimiz önemlidir. Kaynak, sahip olduğu bilgi, beceri veya onunla ilgili davranışları alıcı ile paylaşmak isterse onu önce hareket, yazı, formül, tablo çizim, şekil, resim, jest, mimik gibi bir dizi sembole veya harekete çevirerek kodlar. Kodlama olmadan bilgilerin bir kimseden diğerine iletilmesi mümkün değildir. Ancak kodlamada önemli olan anlam birliğidir. Yani, kaynak alıcının kendisi gibi aynı anlamları vereceği, alıcının anlayabileceği sembolleri ve hareketleri kullanmalıdır. İletişimin gerçekleşmemesinin veya ortaya yanlış anlamların çıkmasının en yaygın sebebi bu anlam birliğinin yokluğudur.

“İletinin kodlanması çok kısa, çarpıcı, dikkat çekici, kolay akılda kalıcı olmalıdır. Böyle olmayan iletiler hedef kitleye ulaşabilse bile, onun tarafından algılanmayacak; yarım yamalak algılanarak taşıdığı anlamsal içerik tam bir biçimde iletilmediğinde ise, bizim kodlarken amaçladığımız ileti çarpıtılarak algılanmış olacaktır” (Kuzu, 2003).

Eğitim süreciyle iletişim sürecinin benzerlik gösterdiğini daha önceden de söylemiştik. Bu nedenle iletişim sürecinin öğelerini ve türlerini de eğitim sürecinden bağımsız düşünemeyiz. İletişimin türlerine kısaca değinip iletişim türlerinden biri olan görsel iletişimden ve eğitimde kullanımından bahsedelim.

2.2.3. İletişim türleri

İletişim türlerini; sözlü iletişim, sözsüz iletişim ve yazılı iletişim olmak üzere üç gruba ayırabiliriz. Son dönemlerde önemi artan elektronik iletişimi de bir iletişim türü olarak değerlendirmek gerekir. Elektronik iletişim, elektronik araçlarla mesaj göndermeyi sağlayan iletişim türüdür.

Kullanılan kanallara ve araçlara göre iletişim; görsel ve işitsel iletişim, dokunma ile iletişim, telekomünikasyon, kitle iletişimi (Tutar ve Yılmaz, 2003).

İletişim sürecinin eğitim süreci ile iç içe olduğunu söylemiştik. İletişim öğeleri ile eğitim sürecine dâhil olan unsurların bağdaştığını göstermiştik. Dolayısıyla iletişim türlerini de eğitim sürecinde kullanılan araç-gereçlerle bağdaştırabiliriz.

2.2.4. İletişim unsurlarından kodlamanın eğitim sürecine etkisi

Eğitim sürecinde alıcı konumunda olan öğrenci asıl olan unsurdur. Dolayısıyla eğitim sürecinde alıcı konumunda olan öğrenciye göre kodlama yapılmalı ve alıcının (öğrencinin) ihtiyaç ve ilgileri dikkate alınmalıdır. Ders işleme sürecinde kullanılan materyal yani kodlama hem sürecin amacına hem de öğrencinin öğrenme sürecine yardımcı olacak şekilde düzenlenmelidir. Bunun için de öğrencinin (alıcının) öğrenme işleminin gerçekleşmesinde etkili olan unsurların göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Kodlama da bu unsurlara göre yapılmalıdır. Kodlamanın uygun şekilde yapılması alıcı tarafından algılanacak olan mesajın kodunun doğru veya doğruya yakın bir şekilde çözülmesinde etkili olacaktır. Eğitim süreci çerçevesinde düşünüldüğünde eğitim çıktısı olan öğrenmenin gerçekleşmesi, sürecin amacına ulaşması, kodlamanın uygun şekilde yapılıp uygun şekilde çözümlenmesine bağlıdır. Yani eğitim sürecinin planlanması, kullanılacak materyalin seçimi (kanal), ders içeriğinin (iletinin), öğretmen (kaynak) tarafından, öğrencinin (alıcının) ihtiyaç ve ilgileri doğrultusunda uygun şekilde hazırlanıp (kodlama) sunulmalıdır.

2.2.5. Görsel kodlamanın eğitim sürecine katkısı

İlk olarak Edgar Dale'nin (1969; aktaran: Yalın, 2004: 20) “öğrenme yaşantılarını seçme ve eğitim durumlarını düzenlemeye yardımcı model” ine bir göz atmak gerekir:

Şekil 2.2: Yaşantı konisi

Yaşantı konisinin dayandığı bilimsel ilkeler, Çilenti (1991) tarafından şu şekilde açıklanmıştır:

1. Öğrenme işlemine katılan duyu organlarımızın sayısı ne kadar fazla ise o kadar iyi öğrenir ve o kadar geç unuturuz.
2. En iyi öğrendiğimiz şeyler, kendi kendimize yaparak öğrendiğimiz şeylerdir.
3. Öğrendiğimiz şeylerin çoğunu gözlerimizin yardımıyla öğreniriz.
4. En iyi öğretim somuttan soyuta ve basitten karmaşığa doğru giden öğretimdir.

Yaşantı konisinin dayandığı bilimsel araştırma bulgularına göre insanlar öğrendiklerinin, %83'ünü görme, %11'ini işitme, %3,5 'ini koklama, %1,5' ini

dokunma, %1'ini tatma duyularıyla edindikleri yaşantılar yoluyla öğrenmektedir (Çilenti, 1991: 57, aktaran: Yalın, 2004: 20).

Dolayısıyla, hangi yaşta olursa olsun, bir konu ile ilgili yeni şeylerin öğretilmesine somut mesajlarla başlanıp öğrenenin ilerlemesine paralel olarak yavaş yavaş soyutlaştırılan mesajlarla devam edilmesi ve bu çerçevede öğrencinin mümkün olduğunca çok duyu organının öğrenme işlemine katılacağı etkinliklerin düzenlenmesi, daha iyi öğrenme sağlayacaktır. Yukarıdaki yaşantı kolonisinden de anlaşılacağı üzere öğrenmelerin büyük bir kısmı görme duyusuyla edinilen yaşantılar yoluyla gerçekleştirilmektedir. “Nitekim görüntünün yazıdan daha eski olduğunu hatırlamak uygun olacaktır. Yazıya sahip olmadan önce insanoğlu mağaraların duvarlarına ilk defa çizgilerle resimler yapmışlardır. Sanayi toplumlarında bireyler doğumlarıyla birlikte görüntülerle kuşatılmaktadır” (Lazar,2001). Bu kuşatımın öğrenme-öğretme sürecinde de kullanımı hiç şüphesiz öğrenme olayına katkıda bulunacak ve öğrenilenlerin gerçek hayatla kaynaştırılmasında faydalı olacaktır. Yapılan çalışmalar da görsel öğeler kullanılarak hazırlanan öğrenme-öğretme süreçlerinin ne denli başarılı olduklarını göstermektedir. Şu örnekler de bunun en önemli kanıtlarıdır:

Carr ve arkadaşları (1982) tarafından yapılan bir araştırmaya göre anlamların kazandırılmasında resimler sözcüklere oranla daha etkili olmaktadır. Öğretimde görsel öğretim materyali olarak hem sözcükler hem de resimler kullanılabilir. Ancak kullanılan materyalin çok çağrışım yaptıracak ve önceden öğrenilenlerle iyi ilişki kurulabilecek biçimde tasarlanması gerekir.

Chase (1982) tarafından yazılı bir metni anlamaya yönelik olarak 3. ve 5. sınıf öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada yazılı metnin zamanda yakınlık sağlayan ardışık materyallerle sunulduğu dinleyicilerin, aynı metni okuyarak anlamaya çalışanlardan daha başarılı olduklarını ortaya koymuştur.

Miller (1984) tarafından lise ikinci sınıfta yabancı dil olarak Fransızca okuyan öğrencilerle yapılan bir çalışmada 13 adet Fransızca fiilin öğrenilmesi ve hatırlanmasında üç ayrı grupta a. birleşik görsel araçla, b. görsel araçların tek tek sunulduğu diziyle, c. görsel araçsız olmak

üzere üç ayrı yöntemle öğretim yapılmıştır. Birleşik görsel araç 13 fiili içeren ve ilişkilendirilmiş resimli 5 alt grubun yer aldığı tek bir araçtan oluşmuşken ikinci grupta kullanılan görsel araçlar dizisi, aynı 13 fiilin resimlerini birbirleriyle ilişkilendirecek ipuçları verilmeden 13 ayrı araçta yansıtmaktaydı. Görsel araçların kullanılmadığı grupta ise fiillerin sadece yazılı biçimleri sunulmuştu. Üç ayrı grupta yapılan öğretim ve tekrar çalışmalarından 30 dakika sonra 1.5 dakika süreli bir hatırlama testi verildiğinde birleşik görsel araç kullanılan grubun başarı ortalamasının araçların tek tek kullanıldığı grubunkinden, bu ikinci grubun ortalamasının ise görsel araç kullanılmadan öğretim yapılan grubunkinden olumlu yönde ve önemli ölçüde farklı olduğu belirlenmiştir. Alt yetenek grubundaki öğrencilerin üst yetenek grubundaki öğrencilere oranla birleşik görsel araçtan daha çok yarar sağladıkları araştırmanın diğer bir bulgusu olarak belirmiştir.

Öğrencilerin yazılı bir metni anlamalarına yardımcı olmak üzere, birbirine bağlı olaylar zinciri de bu olayların birbirlerini izleyen resimleriyle verilebilir. Ritchey'in çocuklar ve yetişkinler üzerinde yaptığı araştırmanın sonuçları, bir dizi objenin hatırlanmasında basit çizimlerin ayrıntılı çizimlerden daha etkili olduğunu ortaya koymaktadır (Aktaran: Ergin ve Birol, 2000).

Öğrencinin birkaç duyu organını aynı anda etkileme fırsatı yaratan ve öğretme-öğrenme sürecinin etkisini arttırmak üzere hazırlanmış araçlar gerçekte eğitimin esası olmayıp birer araçlardır. Görsel yardımcıları, dikkat çekme, ilgiyi sürekli kılma, düşünceyi genişletme ve kanıtlama gibi yönlerden yardımcı olurlar. Sınıf ortamında sağlanacak bu destek daha iyi öğrenmeye yol açar.

Görsellerle kuşatılmış bu dünyanın öğretme-öğrenme sürecinin dışında da gündelik hayatımızda da görseli okumanın ya da hedefe ulaşmada görseli kullanmanın faydasını açıklayan bir diğer örnek olarak da şu olaydan bahsedebiliriz:

İngiltere'de mobilya piyasası çoğunlukla "kendin yap" -yani alıcının bir dizi parçayı alıp talimatlar doğrultusunda bunları evde mobilya

haline dönüştürmesi- esasına dayalı üretim yapan firmaların elindedir. Bu metot ortaya ilk atıldığında insanlar mobilyalarını kendileri monte etme alışkanlığında değillerdi. Mobilyanın iyi, masif ve dayanıklı olduğu daha önce bu alanda hiçbir deneyimi olmayan herhangi bir kişinin bile çok basite indirgenmiş bir el kitabıyla bunları bir araya getirebileceği yolunda alıcıların ikna edilmesi gerekiyordu.

İlk sorun, “kendin yap” sistemiyle evde yapılan mobilyanın fabrikasyon mobilyadan daha yetersiz olmadığını (üreticinin bakış açısından) göstermeyi amaçlayan bir montaj gösterisiyle çözümlendi. İkinci sorun daha da karmaşıktı. Bu sorun da mobilyanın nasıl monte edileceğini gösterir, çok belirgin ve anlaşılır çizimler ve komutlarla aşıldı. Çizimlerde en az sayıda kelime kullanılırken bilgi mümkün olduğunca çizimlerle iletmeye çalışıldı. Eğer talimatlar resimsiz sıralanmış olsaydı çok az insan anlamaya (veya anlamak istemeye) çabalar, şirket de başarılı olmayabilirdi. Talimatların açıklığı nedeniyle bugün İngiltere’de bu amaçlı birçok firma ve bir o kadar da sergi bulunmakta ve “kendin yap” sistemi geniş kitlelere hitap etmektedir. Bugün de günümüzde bu tür firmaların sayısı artmış ve hem zamandan hem de iş gücünden tasarruf edilmektedir (Siilars, 1997).

Birçok durumda fotoğrafın, çizimin ve resmin yani görsel öğelerin sözlü anlatımdan daha güçlü etkiler yaratabildiğini kanıtlayacak birkaç durumu daha örnekleyebiliriz: Bir trafik kazası resmi, acı çekmeyi yazılı anlatımdan daha çabuk ifade eder ve böylece içki ve içkili araba kullanmaya karşı daha etkili bir kampanya açma olasılığı sağlar. Reklam sektöründe de tanıtılacak ürünün reklamının yalnız sözel ifadelerle değil görsel öğelerle birlikte sunulması, güçlü politik mesajların verilmesinde çizimin çok etkili olabilmesi görselin gücünü kanıtlar niteliktedir.

Örneğin çizgi filmler televizyon ve video, iş iletişiminde giderek artan roller edinmektedir. Bugün birçok uzman kuruluş çeşitli iş kolları ve endüstriyel eğitim konularında video programları hazırlamaktadır. İnsanlar bir not pusulasından veya ilandan bilgi almaktansa kısa bir video filmini tercih etmektedir. Böyle bir iletişim

ortamının kullanımının başlıca avantajı, bütün görsel iletişim çeşitleri gibi hızlıdır. Örneğin, hasta odasında yatmakta olan bir hastanın vücut ısısındaki değişiklikleri veya bir trenin geliş gidişlerini gösteren tablo, uzun düz yazıya oranla çok daha açık ve belirgin bir şekilde bilgi aktarır.

Öğrenme-öğretme sürecimize geri dönecek olursak ilgi alanımız gereği hedef kitle öğrencilerimizin yaş aralığı 12-15'tir.

Piaget'nin yaptığı sınıflamaya göre 12 yaş ve üzeri dönem "Soyut İşlemler Dönemi" dir. Dolayısıyla konumuz gereği araştırmaya konu olan öğrenciler de soyut işlemler dönemindedir. Soyut işlemler döneminin özellikleri:

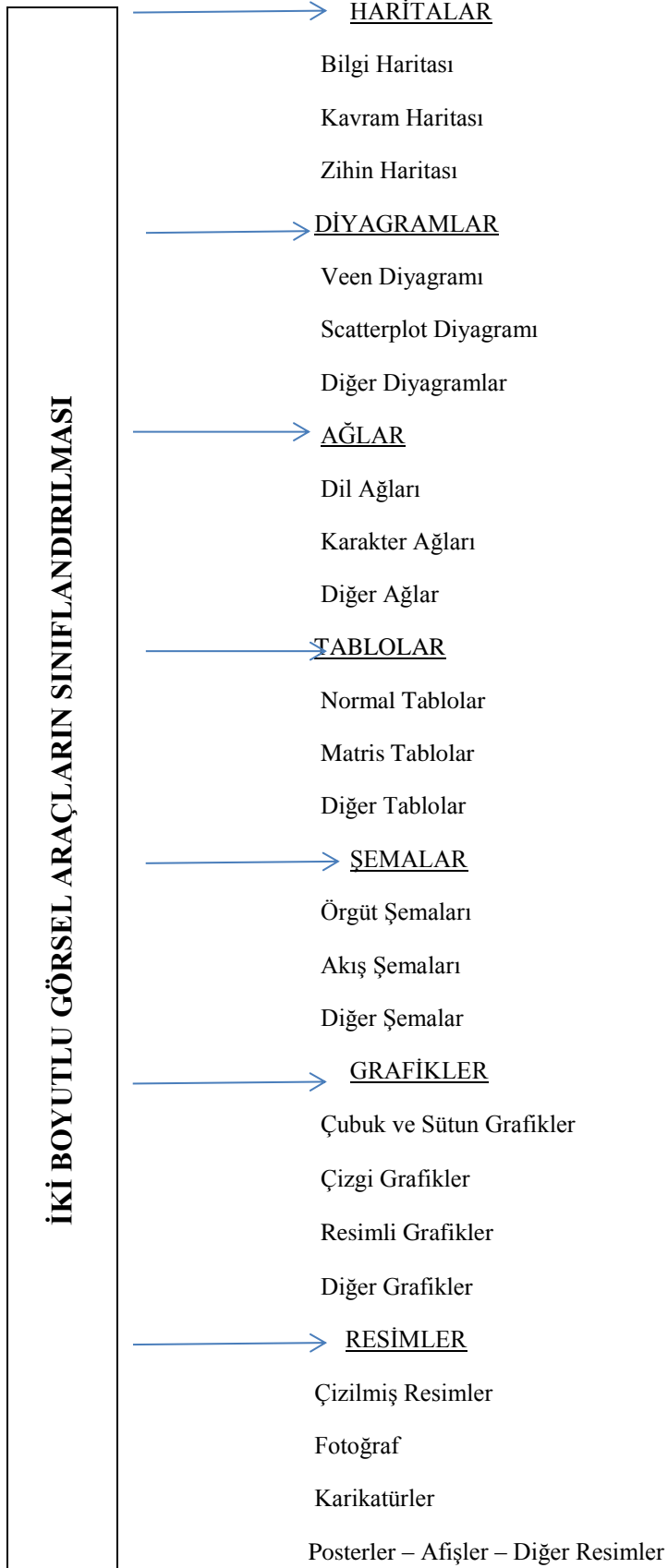
- "Nesne ve olayların yokluğunda soyut düşünme meydana gelir.
- Tüm ihtimaller ve hipotezler düşünülebilir.
- Soyut fikirler analiz, sentez yapılı ve değerlendirilir.
- Somut bağlamlardan tamamen sıyrılmış kavramlar oluşturulur.

Örneğin, oran, enerji, atom kavramları öğrenilir" (Klausmier,1985, aktaran: Bacanlı, 2003: 71).

Bu dönemdeki kişilere verilecek eğitimde daha çok soyut içeriğe yer verilmesi onların yeni yeni kazanmaya başladıkları düşünce özelliklerini kullanma fırsatı verecektir. Eğitim bireysel farklılık gösteren öğrencilere de hitap ettiğine göre sınıfta soyut düşünme özelliğini kazanan öğrencilerin yanı sıra henüz bu özelliği edinemeyen öğrencilerin de bulunabileceği hatırlanarak somut materyaller kullanılmalıdır.

2.2.6. Görsel kodlama ve iki boyutlu görsel araçlar

12-15 yaş arası dönem bireysel farklılıkların artmaya başladığı dönemdir. Hem bu "Bireysel farklılıkların desteklenmesi hem de dönemin yaş ve ilgi alanlarıyla paralel bir süreç planlanmasında yine öğreticilere yol gösterecek en büyük yardımcı görsel araçlardır. Eğitim sistemimizi ve imkânlarımızı düşündüğümüzde süreçte kullanabileceğimiz bu görsel araçların tamamına "İki Boyutlu Görsel Araçlar" denir" (Yalın, 2004: 70). Bu araçların sınıflandırılmasını şu şekilde tabloyla gösterebiliriz:

Şekil 2.3: İki boyutlu görsel araçların sınıflandırılması (Yalın, 2004: 71)

İki boyutlu görsel araçların kullanılması, Çoklu Zekâ Kuramında yer alan zekâ türleriyle de ilgilidir. İki boyutlu görsel araçların kullanımı çoklu zekâ kuramına göre en çok mantıksal matematiksel ve görsel uzamsal zeka ile ilişkilidir. Bu ilişki şöyle açıklanabilir: Görsel uzamsal ve mantıksal matematiksel zekâ etkinliklerinde kullanılacak olan bu araçlar, bu yönde öğrenen öğrencilere kolaylık sağlar. Ayrıca, bu zekâ alanlarında daha etkin olan öğrenciler, bilgileri anlamlandırma ve örgütlemeye bu araçları daha etkili kullanabilirler ve bilgiye ulaşmada daha başarılı olabilirler. Bunun yanı sıra diğer zekâ türlerini sevdiği etkinlikleri ve başarılı oldukları durumları sıraladığımızda iki boyutlu bu görsel araçların her türden zekâ alanına bir şekilde hitap edebileceği görülecektir.

Zekâ türlerinin özellikleri:

- a. Sözel-dil bilimsel zekâ:
Sevdiği: Öykü okuma, yazma ve anlatma
Başardığı: İsimler, yerler, tarihler, olayları hatırlama.
Öğrenmesi: Kelimeleri söyleme, işitme ve görme
- b. Mantıksal-matematiksel zeka:
Sevdiği: Deney yapma, bulup çıkarma, sayılarla uğraşma, model veya ilişkileri bulma ve onlarla ilgili sorular sorma
Başardığı: Hesap, muhakeme, mantıksal ve matematiksel problem çözme.
Öğrenmesi: Kategorileştirme, sınıflama, soyut örüntü ve ilişkilerle çalışma
- c. Görsel-uzaysal zeka:
Sevdiği: Nesnelere çizme, inşa etme, düzenleme ve yaratma, hayal kurma, resme bakma, film seyretme, makinalarla oynama.
Başardığı: Nesnelere hayal etme, değişiklikleri fark etme, labirentlerden çıkma, bulmaca çözme, harita okuma.
Öğrenmesi: Görselleştirme, hayal etme zihin gözüyle görme, renk ve resimlerle çalışma.
- d. Müzik-ritmik zeka:
Sevdiği: Şarkı söyleme, müzik dinleme, bir müzik aleti çalma

Başardığı: Sesleri derleme, melodileri hatırlama, notalara dikkat etme, zaman tutma.

Öğrenmesi: Ritm, melodi ve müzik.

e. Bedensel-kinestetik zeka:

Sevdiği: Etrafta dolaşma, dokunma ve beden dilini kullanma ve o yolla konuşma.

Başardığı: Fiziksel etkinlikler (spor, dans, rol oynama) ve el işleri.

Öğrenmesi: Dokunma, hareket etme, mekânsal etkileşme ve beden duyuları.

f. Kişiler arası- sosyal zeka:

Sevdiği: Arkadaş çokluğu, insanlarla konuşma ve gruplara katılma.

Başardığı: İnsanları anlama, insanları yönetme, örgütleme, iletişim, çatışma yönetme ve çözme.

Öğrenmesi: Paylaşma, karşılaştırma, ilişkilendirme, iş birliği yapma ve görüşme.

g. Benlik bilgisi zeka:

Sevdiği: Yalnız çalışma ve kendi ilgilerini izleme.

Başardığı: Kendini anlama, duygu-düşlerine odaklaşma, içgüdülerini izleme, ilgi/hedeflerine ulaşmaya çalışma ve orijinal olma.

Öğrenmesi: Yalnız çalışma, bireyselleştirilmiş projeler, kendine göre bir yeri olma (snow.utoronto.ca/Learn2/mod3/mistyles.html, 24.05.2011 tarihinde erişildi).

Değişim, bir insanı tüm yönlerini, özellikle düşünce yapısını ve iş yaşamını etkilemektedir. Bu nedenle gençlerin değişimlere uyabilecek ve bu değişimlere katkıda bulunabilecek düzeyde yetiştirilmeleri, tüm ülkelerin eğitim sorumluluklarının en başında gelmektedir. Çünkü eğitimin temel amacı; bireyin sosyal yaşam koşulları ve düşüncesine yönelik pozitif davranış ve tutumları artırma, negatifleri ise azaltmayı içeren bir süreci kapsamaktadır. Böylece öğrenciye kazandırılan pozitif davranış ve tutumlarla öğrencinin öğrenme istek ve kararlılığında süreklilik sağlanabilir. Bu sürekliliği sağlamada, eğitim durumlarının etkili olacak şekilde işe koşulması gerekmektedir. Çünkü amaç, zoru kolay kılmak ve öğrenme ve öğretmeyi haz alınan bir

olguya dönüştürmektedir. Aynı zamanda bireysel farklılıkları gözetererek ve bunları dikkate alarak öğretme-öğrenme süreçlerinin planlanmasını şart koşar.

İki boyutlu görsel araçlar daha etkili, haz alınan bir öğrenme ve öğretme amacıyla işe koşulan araçlardır. “Çünkü bu araçların bilinçli kullanılması hem öğretmen hem de öğrenciler için bilgiyi sunma, saklama, hatırlamayı hızlandırma gibi birçok işlemi ustalıklı sıklımadan yapabilme becerisini kazandıracaktır. İki boyutlu görsel öğrenme araçları öğrenme stratejilerinin anlamlandırma ve örgütleme aşamalarıyla ilişkili olduğundan, öğrencilerin bu araçları kullanmaları öğretilmelidir” (Yalın, 2004: 67).

“İletişim, ileilmek istenen materyalin ilgili herkes tarafından tamamen anlaşılabilmesi amacıyla bilgi, kanaat ya da düşüncenin yazı, konuşma ve görsel araçlarla veya bunların bir arada kullanımıyla iletilmesi, alınması veya değiştirilmesi olarak tanımlanabilir” (Siilars 1997). Öğretme-öğrenme sürecinin iletişimin süreciyle benzerlik gösterdiğini bir kez daha yineleyecek olursak iletişimin türlerinden biri olan görsel iletişimin, iletişimin tanımında da yer aldığı gibi herkes tarafından tamamen anlaşılabilmesi için, öğretme-öğrenme sürecinde kullanımının hedef kitemize daha uygun olduğunu gösteren bir diğer kanıt ise öğrenme stilleri kuramlarıdır.

2.2.7. Görsel kodlama ve öğrenme stilleri arasındaki ilişki

Her öğrencinin kendine özgü bir çalışma, kavrama ve ortamdan etkilenme şekli olduğu kabul görmektedir. Bu durum her öğrencinin aynı yöntemle başarıya ulaşamayacağını ortaya koymaktadır. Bilgiyi alma ve işleme sürecinde her öğrencinin güçlü olarak tercih ettiği bir yol vardır. Bu yol öğrenciden öğrenciye farklılık gösterir. Bazı öğrenciler veriler, olaylar ve algoritmalar üzerinde yoğunlaşırken bazıları da teorik ve matematiksel modellerde daha rahattırlar. Bazı öğrenciler şemalar, grafikler ve resimler gibi bilginin görsel şekillerine daha rahat tepki verebilirlerken, bazıları da yazılı ve sözlü açıklamaları tercih ederler. Bazıları aktif ve etkileşimli bir şekilde öğrenmeyi tercih ederken bazıları da daha kişisel ve kendi duyguları

ışığında öğrenmeyi tercih ederler. Bu farklılıklar öğrencilerin öğrenme stillerini belirler (Felder, 1996). Dwyer (1996), hangi öğrenme ortamında olunursa olunsun öğrencilerin öğrenme stillerinin dikkate alınarak sürecin tasarlanması gerektiğini vurgulamaktadır. (Aktaran: Kılıç ve Karadeniz, 2004: 129-142)

Öğrenmede öğrenciler kendi öğrenmelerini yönlendirdiklerinden hazırlanan materyal için şu soruları sormak gerekir: Materyalin özellikleri öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte midir? Hazırlanan materyal öğrencilerin yeteneklerine ve bilgilerini artırmak ve güçlendirmek için yeterince esnek midir? Hazırlanan materyal öğrencilerin öğrenme stillerine uygun mudur? “Yapılan araştırmaların büyük çoğunluğu, öğretim ortamları, öğrencilerin öğrenme stilleri dikkate alınarak tasarlandığında öğrenme başarısının arttığını göstermektedir” (Hein ve Budny, 2000). Andris (1996), Aktaran: Kılıç ve Karadeniz, 2004: 129-142).

Peki nedir bu öğrenme stilleri? “Rita ve Kenneth Dunn’a göre; kimi öğrenciler görsel yollarla öğrenir, kimileri işitsel (duyusal) yollarla öğrenirler ve kimileri de dokunarak öğrenirler. Bundan dolayı öğrenme stilleri; görsel, işitsel ve kinestetik (dokunsal) olmak üzere gruplanabilir” (Rice 1999, aktaran: Yazıcı, 2004).

Bizim hedef kitemiz olan ilköğretimin ikinci kademesinde öğrenim gören öğrencilerin öğrenme stili tercihi nedir? Eskici (2008), “Bu araştırmanın sonucunda; ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin en çok kullandıkları öğrenme stiline; Görsel (x= 51, 58), ikinci olarak en çok kullanılan öğrenme stiline; Kinestetik (x= 32,26) ve en az kullanılan öğrenme stiline İşitsel (x= 17,28) olduğu görülmektedir.” der, çalışmasının bulgular bölümünde. Tarama modelindeki bu araştırma 2007-2008 öğretim yılı içinde Edirne ili Merkez ilçedeki 16 ilköğretim okulunun II. kademesinde öğrenim görmekte olan 1884 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri Gökdağ (2004) tarafından geliştirilen “Öğrenme Stilleri Ölçeği” ile toplanmıştır. Ayrıca;

1. Görsel (öğrenenlerin %30-40’ı)
2. Kinestetik (öğrenenlerin %20-25’i)

3. İşıtsel (öğrenenlerin %20-30) (NTVMSNBC, 18 Temmuz 2008 tarihinde erişildi). Bu yüzdelik dilim de gösteriyor ki öğrenme olayında en çok tercih edilen yol, görsel yoldan öğrenmedir.

Tüm bu çalışmalar da kanıtıyor ki öğrendiklerimizin büyük bir kısmını görme duyumuz ile sağlarız. İşıtme, dokunma, koklama ve tat alma duyuları ile gerçekleşen öğrenmelerimiz, görerek öğrenme ile kıyaslandığında daha azdır. Ancak yine de eğitim-öğretim çalışmalarının olabildiğince farklı duyu organına hitap etmesi ilkesi, eğitimcilerin görerek öğrenme uygulamaları üzerinde dikkatle durmasını gerekli kılmaktadır.

Öğretme- öğrenme sürecinde gerek iletişim süreci (kodlama ve kanal ögeleri açısından ve eğitim süreci ile iletişim sürecinin benzerliği) dikkate alındığında gerek Piaget'nin gelişim süreçleri dikkate alındığında, gerek çoklu zekâ kuramı dikkate alındığında gerek de öğrenme stilleri dikkate alındığında tüm araştırma sonuçları, çalışma ve bulgular bizi görsellerle hazırlanmış ders işleme sürecine götürüyor. Şimdi bir de yeni öğretim programımızın temel aldığı yapılandırıcı öğrenme şekline ve bu ekolün görsel iletişime, görsel öğrenmeye ve görsel okumaya bakışını inceleyelim. İlk olarak “Yapılandırıcı öğrenme nedir?” sorusuna cevap verelim:

2.3. Yapılandırıcı Öğrenme

2.3.1.Eğitim sisteminde yeniliği gerekli kılan sebepler

Gelişen teknoloji ve küreselleşen dünya sürecinde ortaya çıkan değişimler ve gelişmeler haliyle ülkelerin siyaset, ekonomi, hukuk, kültür, eğitim vb. politikalarını da etkilemiş ve milletleri bu alanda yenilikler bulmaya sürüklemiştir. Yirminci yüzyılın son çeyreğinde her alanda meydana gelen bu yoğun değişimler, ülkelerin en temel sistemleri olan eğitim sistemlerini de etkilemiştir. Çünkü toplumların varlığını devam ettirecek bireylerin sahip olması gereken nitelikler değişim göstermiştir. Bu süreçle bağlantılı olarak eğitim, öğretmen, öğrenci, okul gibi kavramlar da yeniden tanımlanmıştır. Birtakım yeniliklere gidilmiştir. “Bu yenilikler, sistem düzeyinde reformları, modern kurumlar oluşturma çabalarını, modern öğretim araç ve gereçlerin

sağlanması, öğretmenlerin mesleki bilgi ve beceri düzeylerinin yükseltilmesini ve okul yönetiminde yenilikler yoluyla öğretme-öğrenme sürecini geliştirmeye yönelik değişik politika ve uygulamaları kapsamaktadır” (Karip, 1996: 245).

“Yeni dönemde eğitimde beceri düzeyinin yükselmesi, bireyin kendini yetiştirmesi, geliştirmesi ve bireysel yeteneklerini sonuna kadar kullanması ön plana çıkacaktır. Çağdaş dünyada da kendisine sunulan bilgiyi olduğu gibi kabul edip yönlendirilmeyi ve biçimlendirilmeyi bekleyen bireylerden ziyade, bilgiyi yorumlayarak bilgiden yeni bilgilere ulaşma sürecine etkin olarak katılan bireyler kabul görmektedir” (Yıldırım ve Şimşek, 1999: 15). Bireyin bilgiye odaklı bir yaşamı öğrenme, analitik düşünme, sentez yapabilme, sorunları çözme ve etkili iletişim kurma gibi becerilere sahip olması beklenmektedir. “Yani artık günümüzde bireylerden bilgiyi tüketmek yerine, bilgiyi anlamlandırarak eldeki bilgilerden yeni bilgiler üretmeleri beklenmektedir. Hızla çoğalan bilgi karşısında, her şeyi bilmek yerine, hangi bilgiyi nereden ve nasıl sağlayacağını bilen, seçici davranan, yani öğrenmeyi öğrenen insana gereksinim duyulacaktır” (Numanoğlu, 1999: 333).

O halde eğitim sisteminin de bu niteliklere sahip bireyleri yetiştirecek biçimde şekillendirilmesi gerekiyordu. Daha önceki yüzyıllarda bilgi kazanılacak, elde edilecek ve zihinde depolanarak kullanılacak bir şey olarak algılanıyordu. Bunun sonunda da öğrenci, kendisine bilgi aktarımının yapıldığı pasif ve edilgen durumda kalmaktaydı. Öğretmenin bilgiyi ve doğruyu kendi tekelinde görmesi tek yönlü iletişime sebep oluyordu. Tek yönlü iletişim ise öğrencileri, öğretmenler tarafından doldurulacak “kaplara”, “depoları” dönüştürmekteydi. Öğretmen kapları ne kadar iyi doldurursa, o kadar iyi bir öğretmen sayılıyordu. Öğrenciler de doldurmaya ne denli uysalca teslim olursa o kadar iyi öğrenciler olarak kabul ediliyordu. Bu eğitim anlayışına göre bilgi, kendilerini bilgili sayan kişilerin, hiçbir şey bilmez saydıkları kişilere lütfettikleri bir armağandır. Oysa, bilgi ancak icat etme yoluyla ortaya çıkmaktadır.

20. Yüzyılın son çeyreğinde, bilgi toplumu çağında ise bilgi aranılan, keşfedilen, anlamlandırılan ve zihinde yapılandırılan bir konuma gelmiştir. Bunun sonucunda da bilgi aktarımı yerine bilginin zihinsel süreçlerden geçerek yeniden yapılandırılması ve bu sayede yeni bilgilerin elde edilmesi önem kazanmıştır. Tüm bu

sebeplerden ve ihtiyaçlardan geleneksel eğitim anlayışı yerini başka bir eğitim anlayışına bıraktı.

2.3.2. Yapılandırmacılık nedir?

Geleneksel eğitim anlayışının yerini alan yapılandırmacılığa çalışmasında değinen Şentürk (2009), şu tanımları aktarmıştır: “İlk zamanlarda öğrenenlerin bilgiyi nasıl öğrendiklerini açıklamaya çalışan yapılandırmacılık, zamanla öğrenenlerin bilgiyi zihinde nasıl yapılandıklarını açıklamaya çalışan bir yaklaşım halini almıştır. Öğrenme; mevcut bilgiyi ezberlemeye değil, bilgiyi zihinde yapılandırmaya, bilgiyi anlamlandırmaya, yorumlamaya, yeni durumlara transfer etmeye ve bilgide yeni bilgiler üretmeye dayanır. Öğrenen, bilgiyi her türlü yaşam problemlerini çözmeye uygulamaya koyar” (Perkins, 1999, aktaran: Şentürk, 2009). “Yapılandırmacılık bireyin "zihinsel yapılandırması" sonucu gerçekleşen biliş temelli bir öğrenme yaklaşımıdır. Yapılandırmacılık, bilginin birey tarafından duyular vasıtasıyla edilgin olarak alınmadığını, tam tersine öğrenenler tarafından yapılandırıldığını, üretildiğini öne süren bir öğrenme kuramıdır” (Ün Açıkgöz, 2005: 60-61, aktaran: Şentürk, 2009). “Bu kuramın en önemli özelliği öğrenenin bilgiyi yapılandırmasına, oluşturmasına, yorumlamasına ve geliştirmesine fırsat vermesidir” (Erdem, 2001:6, aktaran: Şentürk, 2009). Bu yaklaşıma göre: “Öğrenen yeni bir bilgi ile karşılaştığında, dünyayı tanımlama ve açıklama için önceden oluşturduğu kurallarını kullanır ya da algıladığı bilgiyi daha iyi açıklamak için yeni kurallar oluşturur” (Brooks ve Brooks, 1999: 9, aktaran: Şentürk, 2009). Başka bir ifadeyle: “Bilen, gerçeği kendi yaşantılarına ve çevreyle etkileşimine dayalı olarak yaratır.” Yapılandırmacılığa göre bilgiyi yapılandırma gereksinimi, bireyin çevresiyle etkileşimi sırasında geçirdiği yaşantılardan anlam çıkarmaya çalışırken ortaya çıkar (Sabancı, 2008: 31, aktaran: Şentürk, 2009).

Bilgiyi almak ve duymak, bilgiyi zihinsel yapılandırma ile eş anlamlı değildir. Öğrenen karşılaşılan durumlarla ilgili zihinsel süreçler sonunda çeşitli kurallar oluşturur. Yeni bir durumla karşılaştığında bu durumu önceden belirlediği kurallarıyla açıklamaya çalışır. Eğer önceden belirlediği kurallar karşılaşılan bu durumu açıklayamaz ise o zaman birey karşılaşılan bu durumu daha iyi açıklamak için yeni kurallar oluşturur. Yapılandırmacı yaklaşımda ön bilgiler önemlidir. Çünkü yeni bilgiler

önceki öğrenilenlerle ilişkilendirilerek yapılandırılmaktadır. Yapılandırma önceki öğrenilen bilgilerle sonraki öğrenilen bilgilerin bütünleştirilme sürecidir. Yapılandırmacılıkta kazanılan her bilgi bir sonraki bilgiyi yapılandırmaya zemin hazırlar. Çünkü yeni bilgiler önceden yapılanmış bilgiler üzerine inşa edilir. Böylece yapılandırmacı öğrenme var olanlarla, yeni olan öğrenmeler arasında bağ kurma ve her yeni bilgiyi var olanlarla bütünleştirme sürecidir. Ancak bu süreç sadece bilgilerin üst üste yığılması olarak algılanmamalıdır. Birey bilgiyi gerçekten yapılandırmışsa kendi yorumunu yapacak ve bilgiyi temelden kuracaktır. “Yapılandırmacılık bilginin biriktirilmesi ve ezberlenmesi değil, düşünme ve analiz etme ile ilgilidir” (Keskinkılıç ve Keskinkılıç, 2005: 70, aktaran: Şentürk, 2009). “Yapılandırmacılık öğrenciye bilginin ne zaman ve nerede kullanılacağını kazandırır. Öğrenciler var olan bilgiyle yeni bilgileri karşılaştırarak bilgilerini yeniler, değiştirir ve bilgilerine yeni bilgiler ekler” (Şimşek, 2007:128, aktaran: Şentürk, 2009).

Değişen dünyanın istediği bireyin yetişmesini sağlayacak olan eğitim anlayışı yukarıda çeşitli tanımlarla ve açıklamalarla verilmiştir. Yapılandırıcı eğitimin, eğitim sürecinin unsurları olan hedef, içerik, eğitim durumları, değerlendirme, öğretmen ve öğrenci kavramlarına bakışını da inceleyip yapılandırmacılığın Türkçe Öğretimi üzerinde yaptığı anlayış ve uygulama farklılıklarına bakalım:

Hedefler

Yapılandırmacı yaklaşımı temele alan bir eğitim programının hedefleri; bireylere bilgiyi kullanma ve tüketme yerine, bilgiye nasıl ulaşacağını ve bilgiyi nasıl, nerede kullanacağını göstermeli, ayrıca bilgiden yeni bilgilere çıkabilmelerini sağlayacak nitelikte olmalıdır. Önceden belirlenen kesin hedefler yerine, bireylerin önceki yaşantılarına, öğrencilerin gelişimsel ve bilişsel özelliklerine uygun genel hedefler belirlenmelidir. Hedefler davranışa yönelik olarak ifade edilmez. Sadece öğrencilerin ulaşması beklenen genel hedefler vardır. Bu yüzden bu yaklaşımda hedefler esnek olmalıdır. Öğrenci önbilgilerinden hareketle yeni bilgilere ulaşacaktır. Bu nedenle yapılandırmacı yaklaşımda hedefler belirlenirken öğrencilerin önbilgileri göz ardı edilemez.

İçerik

Yapılandırıcı yaklaşımda içerik öğrencilerin ön bilgilerinden hareketle yeni bilgilere ulaşmalarını sağlayacak nitelikte olmalıdır. İçerik öğrencilerin ilgilerine, tutumlarına, öğrenme özgeçmişlerine, kalımsal özelliklerine uygun olmalıdır. İçerik öğrencide bilişsel ve zihinsel çelişkiler yaratmalı ve bu çelişkiler öğrenciyi düşünmeye, araştırmaya, keşfetmeye sevk etmeli. Yapısalcı yaklaşımda içerik probleme dayalı olarak düzenlenmelidir.

Eğitim durumları

Yapısalcı yaklaşımda eğitim durumları yani öğrenme öğretme süreçleri öğretmen merkezli değil, öğrenci merkezli olmalıdır. Öğrencinin derse katılımı desteklenmeli ve öğrenci düşünmeye, fikir üretmeye teşvik edilmeli, desteklenmelidir. Öğrenme ortamları öğrencinin bilgiyi anlamlandırmasına ve kendi zihninde yapılandırarak yeni bilgilere ulaşmasına yardımcı olmalıdır. Öğrenme öğretme süreçlerinde “Ne, niçin, ne zaman, ne ile, ne kadar, nasıl, ne şekilde, kim” gibi öğrenciyi düşünmeye sevk edecek sorular sıkça kullanılmalıdır. Yapısalcı yaklaşımda öğrenme öğretme süreci, problem çözme becerileri, eleştirel düşünme, bilimsel süreç becerileri, analiz ve sentez yapabilme gibi üst düzey öğrenmeleri desteklemelidir.

Değerlendirme

Yapılandırıcı yaklaşımda değerlendirme sürecin bir parçasıdır ve değerlendirme performansa yöneliktir. Yapılandırıcı yaklaşımda değerlendirme sürecine öğrenci de katılır. Yapılandırıcı değerlendirme bireyin elde ettiği bilgileri nasıl kullandığını ve nasıl yorumladığını, bu yorumlar ve anlamlandırmalar sonunda yeni bilgilere nasıl ulaştığını gözlemler.

Yapılandırıcı yaklaşımda öğretmenin rolü

Yapısalcı yaklaşımda öğretmen, öğrencilerin görüşlerine önem verir, öğrenci görüşleri doğrultusunda yöntem ve tekniklerini, dersin içeriğini değiştirebilir. Öğrencinin sahip olduğu mevcut bilgi, beceri, çeşitli yönleriyle kapasite ve özelliklerini iyi tanır, tanıma çalışmalarında bilimsel yöntem ve teknikleri kullanır.

Yine bu yaklaşıma göre öğretmen, öğrencilerin eğitim ortamında olabildiğince rahat olmalarını sağlar, onların bağımsız iş yapabilme güçlerini geliştirmelerine yardımcı olur, sınıf içinde öğrenme etkinliklerinin gerektirdiği hareket ve yer değiştirmelere izin verir. Açık uçlu sorularla öğrencilerin düşüncelerini, sorgulama ve soru sorma becerilerini geliştirir. Öğrencilerine öğrenmeyi ve düşünmeyi öğretir.

Öğretmen, eğitim ortamında öğrenci yerleşimini; iletişimin yönü, “öğretmenden öğrenciye, öğrenciden öğretmene ve öğrenciden öğrenciye” olacak şekilde düzenler. Grupla çalışma yöntem ve tekniklerine önem verir. Öğrenmeyi öğrencinin ilgi ve ihtiyaçları etrafında yoğunlaştırır. Öğrencilerin geniş bir bakış açısı kazanmaları için devamlı farklı ve alternatif görüşler sunar. Öğrencilerin moral, motivasyon ve meraklarını sürekli canlı tutar.

“Yapılandırmacı öğretmen açık fikirli, çağdaş, kendini yenileyebilen, bireysel farklılıkları dikkate alan ve alanında çok iyi olmanın yanında, bilgiyi aktaran değil uygun öğrenme yaşantılarını sağlayan ve öğrenenlerle birlikte öğrenen olmalıdır” (Selley, 1999; aktaran: Şaşan, 2002).

“Öğrencilerin, özgün çalışmalarını tespit ve takdirde çok titiz davranır. Öğrencilerin kendi yanlışlarını, görüşlerindeki çelişkileri yine kendilerinin görmesine, bulmasına fırsat verecek etkinlikler düzenler. Öğrenci hatalarını, yanlışlarını öğrenmede bir fırsat olarak bilir ve kullanır. Öğrenmenin değerlendirilmesinde sonuçtan çok, sürece önem verir, ölçme değerlendirme ölçütlerini öğrencilerle birlikte tespit eder” (Şaşan, 2002, aktaran: Şentürk, 2009).

Yapılandırıcı yaklaşımda öğrencinin rolü

“Yapılandırıcı öğrenme, öğrencinin kendi yetenekleri, güdülere, tutumu ve tecrübelerinden edindikleri ile oluşan bir karar verme sürecidir. Öğrenmenin kontrolü bireydedir. Öğrenmeye öğretmenle birlikte yön verir. Bu yön verme sürecinde öğrencinin geçmiş yaşantıları, bakış açısı, hazır bulunuşluk düzeyi etkilidir” (Şaşan, 2002, aktaran: Şentürk, 2009).

Öğrenci, öğrenme sürecinde etkili olabilmek için eleştirel ve yapıcı sorular sorar, diğer öğrencilerle ve öğretmeniyle etkileşim ve iletişim içinde bulunur. Yapılandırıcılık sürecinde öğrenci öğrenmeyi kendisine sunulan şekliyle değil de zihninde yapılandığı biçimi ile gerçekleştirir. Yapılandırıcılıkta öğrenci; meraklı, girişimci ve sabırlı olmalıdır.

Yapılandırıcı teoriye göre iyi bir sınıf için öneriler

Yapılandırıcı teori ile ilgili literatürün değerlendirilmesi sonucu, sınıfta iyi bir öğrenme-öğretme ortamının oluşmasına yardımcı olabilecek öneriler arasında aşağıdakiler sıralanabilir:

- Öğrencileri özerk ve girişken olmaya yönlendirmek.
- Öğrenci görüşlerini dersi yönlendirmesine, öğretim yöntemlerini etkilemesine ve içeriği değiştirmesine izin vermek.
- Öğrencinin kendi bakış açısını oluşturmasına izin vermek.
- Açık uçlu sorularla öğrencileri sorgulamaya zorlamak ve soru sormalarının yolunu açmak.
- Öğrenciye kendi düşüncelerini geliştirmeleri için fırsat vermek.
- Öğrenciye kendi görüşü içindeki tutarsızlıkları ortaya çıkarabileceği deneyimler sunmak.
- Soruları cevaplamaları için öğrencilere daha uzun süre tanımak.
- Öğrendiklerini ötelemeleri, doğada benzerlik kurmaları için öğrencilere fırsat vermek.
- Öğrencilerin merakını diri tutmak.

- Alternatif bakış açıları sunarak öğrencilerin geniş bir bakış açısı kazanmalarına yardımcı olmak ve farklılıktaki güzellikleri yakalamalarını sağlamak.
- Öğrendiklerini kendince anlamlandırma sürecinde öğrenciyi rehberlik etmek.
- Öğrencinin düşünmeyi düşünmesi ve nasıl öğrendiği üzerine kafa yormasını sağlamak.
- Olayları yorumlarken basite indirgemek yerine gerçek dünyanın karmaşıklığını göz önünde bulundurmak.
- Öğrenmeyi kitap satırları arasından değil, gerçek hayatın içinden örneklerle yapmak.
- Hataları öğrencinin anlaması üzerine dönüt sağlamak için bir fırsat olarak kullanmak.

Tüm bu değişimler, uygulamalar ve öneriler ışığında dil öğretimi anlayışında ve uygulamalarında ne gibi değişimler olmuştur? Değişen bu eğitim anlayışından dil öğretimi nasıl etkilenmiştir?

2.3.3. Dil öğretiminde yapılandırıcı öğrenmenin etkileri

Yapılandırıcı eğitim anlayışında insan beyninin daha etkili ve verimli kullanılmasına öncelik tanınmaktadır. Öğrenmeyi merkeze alan bu yaklaşımda, dil ve zihinsel beceriler üst düzeyde geliştirmeye çalışılmaktadır. Öğrencinin zekâ düzeyi yüksek bile olsa dil ve zihinsel becerilerini geliştirmeye yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Çünkü öğrenme sürecinde dilin özel bir önemi vardır. Yapılandırıcı yaklaşıma göre dil, öğrenmenin ve zihinsel becerileri geliştirmenin en önemli aracıdır. İnsanlar bu becerilerini kullanarak öğrenir ve kendilerini hayat boyu geliştirirler. Bu nedenle yapılandırıcı eğitim yaklaşımında dil ve zihinsel becerileri geliştirmeye ayrı bir önem verilmektedir.

Ayrıca yapılandırıcı yaklaşıma göre “Dil, edinilmez öğrenilir.” Dil öğrenme bireyin aktif çabalarıyla gerçekleşir. Dil becerileri zihinsel gelişime ve sosyal ilişkilere bağlı gelişir. Dil tek başına değil sosyal etkileşmelerle öğrenilir. Diğer taraftan dil ve öğrenme, ayrılmaz bir şekilde birbirine bağlıdır. Öğrenme dili gerektirir dil de öğrenmeyi etkiler. Bu nedenle dil ve zihinsel becerileri geliştirme birlikte ele alınmalıdır.

Bunun dışında eskiden ana dili öğretimi daha çok yazılı materyale dayalı olarak yapılırken, çağımızda teknolojinin gelişmesi sonucu resimler, film şeritleri, projeksiyon, radyo ve televizyon, bilgisayar ve internet gibi araçlar öğrencilere çalışmalarında büyük ölçüde yardımcı olmaktadır. “Yapılandırmacı sınıfta etkili iletişim kurmak için çoklu iletişim araçları etkin olarak kullanılır. Öğrenenler, öğretmenleriyle birlikte çoklu iletişim araçlarını planlar” (Erdem ve Demirel, 2002: 81-87, aktaran: Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2009: 1-21).

2.3.4. Yapılandırmacılığın Türkçe öğretim programında yer alması

Dünyamızdaki gelişmelere paralel olarak ülkemizde de son yıllarda önemli gelişmeler olmuştur. Geleneksel eğitim yaklaşımları terk edilerek yapılandırıcı yaklaşımdan hareketle yeni ilköğretim programları hazırlanmıştır. 2004 Türkçe (1-5.Sınıflar) Öğretim Programında ve 2005 Türkçe (6-8. Sınıflar) Öğretim Programında da bu anlayış temel alınmıştır. Türkçe (1-5.Sınıflar) İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu’nda (2005a, 2005b) öğretim süreci yapılandırmacı yaklaşımın ilkeleri doğrultusunda düzenlenmeye çalışılmıştır. “Yapılandırıcı yaklaşıma göre Türkçe öğretiminde öğrenme; öğrencinin bilgiyi zihninde yapılandırarak yeni bilgiler üretmesi temeline dayanır. Bu nedenle öğretimden çok öğrenme üzerinde durulmaktadır” (MEB 2005a,s.157).” denilerek programların temele aldığı öğrenme yaklaşımı belirtilmiştir. Programda Türkçe öğretiminin amaçları dil, zihinsel, sosyal, iletişim, öğrenme, zihinsel bağımsızlık gibi becerileri geliştirme olarak belirtilmiştir.

Beceri yaklaşımından hareketle Türkçe Öğretim Programında temel beceriler ile alan becerileri belirlenmiştir. “Temel beceriler, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, problem çözme, araştırma, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik, karar verme, kişisel ve sosyal değerlere önem verme olarak sıralanmıştır” (MEB, 2005).

Alan becerileri ise dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve sunu öğrenme alanlarında kazanımlar halinde verilmiştir. Ayrıca Türkçe öğretiminde etkinlik yaklaşımından yararlanılmıştır. Programda öğrencilerin aktif öğrenmeleri için çeşitli etkinlikler verilmiş, bunların nasıl hazırlanacağı ve kullanılacağı açıklanmıştır.

Öğretim Programında yapılandırıcı yaklaşım merkeze alınarak çoklu zekâ, öğrenci merkezli öğrenme, beyin temelli öğrenme, bireysel farklılıklara duyarlılık, sarmal ve tematik yaklaşım, beceri yaklaşımı, yapılandırıcı okuma, anlama ve yazma öğretimi modelleri gibi çeşitli yaklaşım ve modellerden yararlanılmıştır. Programda Türkçe öğretimi, sadece dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu gibi dil becerilerinin geliştirilmesi değil; aynı zamanda düşünme, anlama, sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, eleştirme, analiz-sentez yapma ve değerlendirme gibi zihinsel becerilerinin geliştirilmesi de ele alınmıştır. Yani Türkçe öğretiminde dil becerileriyle birlikte zihinsel becerileri geliştirme ön plana çıkmıştır.

Yapılandırıcı yaklaşımla birlikte Türkçe öğretiminde önemli gelişmeler olmuş, yeni öğrenme alanları, beceriler, modeller, yöntemler, teknikler ve değerlendirmeler gündeme gelmiştir. Türkçe Öğretim Programı'nın temele aldığı görüşleri Dilidüzgün (2009), şu şekilde sıralamıştır:

- Amaç; anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, tahmin etme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme gibi bilişsel becerilerin geliştirilmesidir.
- Öğrencileri o zamana kadar edindikleri dil üzerine yapılandırma ve geliştirme için güdüler.
- Listeleme, sıralama ve sınıflama, karşılaştırma, sorun çözme, kişisel deneyim paylaşımı, eşleştirme ve yaratıcı görev türleri bu bilişsel becerileri karşılamaktadır.
- Görevler dil kullanımı için gerçek bir amaç yaratmakta ve doğal bir bağlam sağlamaktadır.
- Öğrenciler alıştırmayı yapmak yerine; gerçek yaşamlarında karşılaştıkları sorunları ele almalı ve kendileri çözmelidir.
- Okuma, dinleme/izleme, konuşma, yazma ve dilbilgisi öğrenme alanları bir bütünlük içinde ele alınmalıdır.
- Dört dilsel beceri birbiriyle bütünleşmiştir. Dört dilsel beceri için ayrı çalışmalar gerekmemektedir.
- Türkçe öğretiminde öğrenme anlam kurmaktır.
- Görevler anlam odaklı etkinliklerdir.

- Öğrenmenin anahtarı güdülemedir.
- Güdüleme dil öğrenme koşuludur.
- Öğrenciler bir grup içerisinde çalışma bilinç ve cesaretine ulaşmalıdırlar.
- Grup çalışmaları öğrencilere dil kullanımı için güven ve cesaret vermektedir.
- Öğrenciler, bağımsız olarak öğrenmeyi, çeşitli araştırma teknikleriyle bilgiye ulaşmayı, değerlendirmeyi, sorgulamayı ve yorumlamayı bir alışkanlık haline getirir.
- Öğrenenlerin kendi öğrenme yollarını bulmalarını, öğrenme süreçlerini yönlendirmelerini, kendi öğrenme stillerini/stratejilerini kullanmalarını sağlar.
- Görevler bir 'ürün'e ulaşmak için dilin iletişimsel amaçlarla kullanıldığı etkinliklerdir.
- Öğrenciler üretme ve tartışma etkinliklerine katılır, öğretmen öğrencilerin ürünlerini dikkate alır ve onları destekler.
- Vurgu, öğretmen rehberliğinde öğrencilerin bir ürün elde etmek için dili kullanarak bir şeyler yapması üzerinedir. Görevler öğretmenin baskınlığını kaldırır.
- Öğrencinin öğretmen rehberliğinde, etkili iletişim kurması, grup çalışmalarına katılması, öğrendiklerini aşamalı bir biçimde inşa etmesi amaçlanmaktadır (Dilidüzgün, 2009:274-290).

Öğrenme, öğrencinin kendi çabası ile olacağından öğrenci öğrenme-öğretme sürecinde tartışma, açıklama, sorgulama yaparak ya da bilgilerini aktararak etkin bir rol üstlenmelidir. Bu bağlamda, Türkçe öğretimi etkinlikleri öğrenme-odaklı yaklaşımın gereği olarak anlam odaklı, öğrenci özerkliğini gözetken, dil kullanımı ile beraber bilişsel süreçlerin de işletilebileceği yeterlikte 'görev' niteliği taşınmalıdır. Yapılandırıcı Öğrenme yaklaşımını dikkate alan bu yeni Türkçe Öğretim Programının hedeflediği uygulamanın unsurlarına göz atalım:

Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına göre Türkçe öğretiminde yöntem ve teknikler

Yapılandırmacı anlayışın dikkate alındığı sınıflarda geleneksel sınıflardaki gibi bilginin tekrarına değil; bilginin yeniden yapılandırılmasına önem verilmektedir. “Amaç, öğrencinin sadece kitap okuyarak ve öğretmeni dinleyerek bilgi edinmesi değil; sınıfta tartışarak, görüşlerini açıklayarak, sorgulayarak, bildiklerini başka arkadaşlarına aktararak etkin bir rol üstlenmesini sağlamaktır” (Aydın Yılmaz, 2007: 30, aktaran: Arslan, 2009: 143-154). Diğer bir ifadeyle, öğrenciyi öğrenme sürecine aktif olarak katan yöntem ve tekniklerin kullanılması gerekmektedir. Böyle bir yaklaşımda; öğretmen öğrenci ile işbirliği içinde çalışarak öğrencinin bilgiyi yeniden üretmesine, yeni durumlara transfer etmesine, sentezler yapmasına olanak sağlar. “Yani; yapılandırmacılığa göre yöntem ve teknikler öğrencilerin edindikleri bilgileri irdeleyebilmelerini, önceki bilgileriyle ve günlük hayatla ilişkilendirebilmelerini sağlayan nitelikte olmalıdır” (Öğünç ve Tarhan, 2006, aktaran: Arslan, 2009: 143-154). Bu doğrultuda yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına uygun olarak hazırlanan yeni Türkçe programı eleştirel okuma-yazma, yaratıcı yazma gibi yeni yöntem ve teknikleri programa alarak yapılandırmacı bir süreç oluşturmaya çalışmıştır (MEB, 2006: 65-68).

Yapılandırmacılığın temellerini oluşturan bir yaklaşım da, çoklu zekâ kuramıdır: “Çoklu zekâ kuramı, geleneksel eğitim sistemindeki sözel ağırlıklı ders işleme yöntemi ile dersi sürdürüp sadece sözel-dilsel zekâ alanına hitap eden öğretmen anlayışına karşı gelip birden çok yöntem ile birden çok zekâ alanına hitap etmektedir. Başka bir ifade ile çoklu zekâ kuramı, uygulama esnasında tek tip standart öğretim yöntemi yerine farklı öğretim yöntemlerinin bir arada uygulanması gerektiğini savunur” (Burma, 2003: 28, aktaran: Arslan, 2009: 143-154). Bu durumda, öğretmen öğrencilerin öğrenme stilleriyle ilgili bilgi toplamak ve yöntem zenginliğine başvurmak zorundadır.

Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına göre Türkçe öğretiminde öğretim teknolojileri ve materyalleri

Yapılandırmacılıkta materyallerin sınıfta sadece öğretmenlerce değil, öğrenciler tarafından da kullanılması gerektiği öngörülmektedir. “Yapılandırmacı sınıfta etkili iletişim kurmak için çoklu iletişim araçları etkin olarak kullanılır. Öğrenenler, öğretmenleriyle birlikte çoklu iletişim araçlarını planlar” (Erdem ve Demirel, 2002). Öğrenciler, öğretmenlerin yüksek teknolojiyi ya da çoklu ortamları kullanarak kendilerine bilgi aktarmasını beklemek yerine, teknolojiyi kullanarak öğrenmeyi öğrenirler. Böylece, materyalleri kendileri düzenledikleri için, öğrencilerin konuya karşı ilgileri artar ve teknoloji tarafından kontrol altına alınmaları engellenir.

Açık ve etkili düşünebilen, düşündüklerini yazabilen, hem eleştiri yapabilen hem de eleştiriye açık olabilen, dinlemesini bilen bir insan olarak yetiştirir; okuma, yazma, iletişim kurma, problem çözme becerileri kazandırır. Yapılandırmacı sınıf ortamında teknolojinin yanı sıra diğer bilgi kaynaklarının kullanımı da önemlidir. Öğretmenlere düşen görev: öğrencilere bilgiyi yapılandırma sürecinde öğrenme etkinliklerinde kullanabilecekleri bilgi kaynakları konusunda rehberlik yapmak ve öğrenme sürecini kolaylaştırdığı için, bu bilgi kaynaklarının hazırlanmasında öğrencilerin de görev almasını sağlamaktır (Fer ve Cırık, 2007: 286-287).

Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına göre Türkçe öğretiminde çeşitli yönleriyle etkinlikler

“Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımını dikkate alan yeni Türkçe öğretim programı hedeflenen bilgi, beceri, tutum ve alışkanlıkların kazandırılması için çeşitli etkinlik örneklerine yer vermiştir. Programın sunduğu bu etkinlikler birer öneri niteliğindedir” (İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu, 2006: 8). Bundan dolayı öğretmen yeni etkinlikler hazırlayabilir. Ayrıca; mevcut etkinlikler uygulanırken sınıfın yapısına ve fiziksel şartlara göre değişiklikler yapılması

önerilmektedir. Hatta yeni program yapılan etkinliklerin veya benzerlerinin öğrenciler tarafından planlanıp uygulanmasını öngörmüştür. “Yeni etkinlikler planlayıp uygularken önemli olan; öğretim uygulamasının hedef kitlesi olan öğrencilerin bilişsel, duyuşsal, toplumsal ve fizyolojik özelliklerini ve bu özelliklere dayalı gereksinimlerini dikkate almaktır” (Kuzgun ve Deryakulu, 2004: 9). Yapılandırmacılıkta etkinlikler sınıf dışına taşmalı ve farklı alanlardan yararlanılmalıdır.

Yapılandırmacılıkta ders kitabını harfiyen takip etmek önemli değildir. Önemli olan, öğrencilerin kendi bilgilerini kullanarak yeni bilgileri anlamlandırdıkları etkinliklerle karşılaştırılmalarıdır.

Sonuç olarak yapılandırıcı dil yaklaşımı ülkemizde dünyamızdaki gelişmelere paralel Türkçe öğretiminde de son yıllarda önemli değişimler ve gelişmeler yaşanmasını sağlamıştır. Yapılandırıcı Türkçe öğretimiyle öğrencilerimizin dil, zihinsel, bireysel ve sosyal becerilerini geliştirmeye ağırlık verilmiş, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanan bireyler yetiştirme amaçlanmıştır.

Eski (1981), program ile yeni programı karşılaştıran Durukan(2008), şunları söylemiştir:

Eski (1981) programın genel amaçları ile karşılaştırıldığında yeni programda bazı genel amaçların daha ayrıntılı biçimde ifade edildiği, bunun yanında “bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanma” ifadesinin eklendiği, “estetik duyguların gelişmesine yardımcı olmak” ifadesinin ise genel amaçlar arasından kaldırıldığı görülmektedir. 2005 Türkçe dersi öğretim programında genel amaçların yanı sıra Türkçe derslerinin esasını oluşturan temel dil becerilerine (okuma, yazma, konuşma, dinleme/izleme) ve dil bilgisine yönelik hedef/kazanımlar da yer almaktadır. Programda okuma ile ilgili beş hedef ve elli iki kazanıma, yazma ile ilgili altı hedef ve kırk iki kazanıma, konuşma ile ilgili beş hedef ve kırk iki kazanıma, dinleme/izleme ile ilgili beş hedef ve kırk iki kazanıma ve dil bilgisi ile ilgili olarak 6. sınıfta iki hedef ve on altı kazanım, 7. sınıfta beş hedef ve yirmi kazanım, 8. sınıfta üç hedef ve on yedi

kazanıma yer verilmiştir. Yazım ve noktalama ile ilgili hedef ve kazanımlar, yazma becerisi altında üç sınıf seviyesine ayrılarak yer almıştır. Programda toplam olarak otuz bir hedef ve iki yüz otuz bir kazanım bulunmaktadır (Durukan, 2008: 149-157).

Yeni programın eğitim sistemine soktuğu yeni bir kavram daha var “ Görsel Okuma ve Görsel Sunu”. Bu kavramın yeni programdaki yeri kazanım, uygulama ve etkinlik olarak aşağıdaki tablolarda belirtilmiştir.(Karikatürle ilişkilendirilerek)

Tablo 2-1. 1.Sınıf Türkçe programında okuma ve yazma öğrenme alanlarında görsellik ve karikatür

1-8 TÜRKÇE PROGRAMINDA OKUMA VE YAZMA ÖĞRENME ALANLARINA YÖNELİK GÖRSELLİK VE KARİKATÜRLE İLGİLİ BÖLÜMLER					
Not: * İşaretili ve koyu renkli yazılmış kısımlar direkt olarak karikatürle ilgilidir.					
SINIF	ÖĞRENME ALANI	KAZANIM NO	KAZANIM	ETKİNLİK ÖRNEĞİ	AÇIKLAMA
1	OKUMA	2.1.	Okuduğunu anlamlandırmada görsellerden yararlanır.	2.3.Zihninde canlandırdıklarını resimlemeleri istenebilir.	"Okuduğunu Anlama" başlığı altındaki kazanımlar, sözlü, yazılı çalışmalar, görselleştirme ve çalışma yaprakları kullanılarak değerlendirilebilir.
1	OKUMA	4.1.	Görsellerden yararlanarak söz varlığını geliştirir.	4.1. "Resim-Kelime Eşleştir" (Resimlerden hareketle kelimeleri ve kelimelerden hareketle resimleri eşleştirmeleri istenebilir.) etkinliği yaptırılabilir.	4.1. Resimli sözlük, resim, fotoğraf vb.
1	YAZMA			2.1. Resimlerdeki olayları oluş sırasına göre yazılı olarak ifade etmeleri istenebilir.	
1	GÖRSEL OKUMA VE GÖRSEL SUNU	1.4.	Resim ve fotoğrafları yorumlar.	1.4. "Bak ve Anlat" (Sınıfa getirilen resim veya fotoğrafta gördükleri anlatılabilir.) etkinliği yaptırılabilir.	1.1. Gördüğü semboller (yıldız, gülen yüz vb.), uyarı işaretleri ve yönlendirmelerin anlamını bilme.
1	GÖRSEL OKUMA VE GÖRSEL SUNU	1.10.	Görsellerden hareketle cümleler ve metinler yazar.		
1	GÖRSEL OKUMA VE GÖRSEL SUNU	1.11.	Duyduğu kelimeleri görsellerle eşleştirir.		
1	GÖRSEL OKUMA VE GÖRSEL SUNU	1.12.	Metin ve görsel ilişkisini sorgular.		
1	GÖRSEL OKUMA VE GÖRSEL SUNU	2.2.	Duygu, düşünce, bilgi ve izlenimlerini resim, şekil ve sembol ve renkleri kullanarak görselleştirir.	2.2. Verilen bir kelime, cümle veya paragraftan anladıklarını resimlemeleri istenebilir.	
1	GÖRSEL OKUMA VE GÖRSEL SUNU	2.5.	Cümleleri görsellerle ifade eder.		

Tablo 2-2. 2.Sınıf Türkçe programında okuma ve yazma öğrenme alanlarında görsellik ve karikatür

SINIF	ÖĞRENME ALANI	KAZANIM NO	KAZANIM	ETKİNLİK ÖRNEĞİ	AÇIKLAMA
2	OKUMA			2. 4. Zihinde canlandırdıklarını resimlemeleri istenebilir.	2.13. Bilinmeyen kelimenin anlamını, kendisinden önce veya sonra gelen kelime, cümle, resim ve sembolden yararlanarak tahmin etme.
2	OKUMA	2.20.	Görsellerden yararlanarak metnin içeriğini tahmin eder.		
2	OKUMA	2.21.	Okuduğunu anlamlandırmada görsellerden yararlanır.		
2	OKUMA	4.1.	Görsellerden yararlanarak söz varlığını geliştirir.		4.1. Resimli sözlük, resim, fotoğraf vb. görsellerden yararlanarak söz varlığını geliştirme çalışmaları yapılabilir.
2	OKUMA				5.2. Tekrar okuma, görselleştirme, sözlüğe başurma, yetişkinden yardım alma vb.
2	YAZMA			2.4. "Olayları Sırala" (Resimlerdeki olayları oluş sırasına göre yazılı olarak ifade etmeleri istenebilir.) etkinliği yaptırılabilir.	
2	YAZMA			2.7. Birbirine benzeyen resimlerdeki farklılıkları bulup yazmaları istenebilir.	
2	YAZMA				3.4. Karakter, olay ve yerle ilgili kelimeler, kutuların içine ayrı ayrı yerleştirilir. Öğrencilerin her kutudan birer kelime seçerek onları birleştirmeleri ve hikâye oluşturmaları istenebilir.
2	GÖRSEL OKUMA VE GÖRSEL SUNU	1.5.	Resim ve fotoğrafları yorumlar.	1.5. Gösterilen fotoğrafların hangi sosyal olaya ait olduğunu nedenleriyle tahmin etmeleri istenebilir.	
2	GÖRSEL OKUMA VE GÖRSEL SUNU	1.11.	Görsellerden hareketle cümleler ve metinler yazar.		
2	GÖRSEL OKUMA VE GÖRSEL SUNU	1.12.	Duyduğu kelimeleri görsellerle eşleştirir.		
2	GÖRSEL OKUMA VE GÖRSEL SUNU	1.13.	Metin ve görsel ilişkisini sorgular.		
2	GÖRSEL OKUMA VE GÖRSEL SUNU	2.2.	Duygu, düşünce, bilgi ve izlenimlerini resim, şekil ve sembol ve renkleri kullanarak görselleştirir.	2.2. Verilen bir kelime, cümle veya paragraftan anladıklarını resimlemeleri istenebilir.	
2	GÖRSEL OKUMA VE GÖRSEL SUNU	2.5.	Sunularında içeriğe uygun görseller seçer ve kullanır.		
2	GÖRSEL OKUMA VE GÖRSEL SUNU	2.6.	Cümleleri görsellerle ifade eder.		

Tablo 2-3. 3.Sınıf Türkçe programında okuma ve yazma öğrenme alanlarında görsellik ve karikatür

SINIF	ÖĞRENME ALANI	KAZANIM NO	KAZANIM	ETKİNLİK ÖRNEĞİ	AÇIKLAMA
3	OKUMA			2.5. Zihninde canlandırdıklarını resimlemeleri ve sözel olarak anlatmaları istenebilir.	2.2. Bilinmeyen kelimenin anlamını, kendisinden önce veya sonra gelen kelime, cümle, resim veya sembolden yararlanarak tahmin etme.
3	OKUMA	2.30.	Görsellerden yararlanarak, metnin içeriğini tahmin eder.		
3	OKUMA	2.31.	Okuduğunu anlamlandırmada görsellerden yararlanır.		
3	OKUMA	4.1.	Görsellerden yararlanarak söz varlığını geliştirir.		
3	GÖRSEL OKUMA VE GÖRSEL SUNU	1.1.	Şekil, sembol ve işaretlerin anlamlarını bilir.		
3	GÖRSEL OKUMA VE GÖRSEL SUNU	1.6.	Resim ve fotoğrafları yorumlar.		
3	GÖRSEL OKUMA VE GÖRSEL SUNU	1.12.	Görsellerden hareketle cümleler ve metinler yazar.	1.12. Sırayla verilmiş bir dizi resmin her biri için birer cümle kurarak anlamlı bir paragraf oluşturmaları istenebilir.	
3	GÖRSEL OKUMA VE GÖRSEL SUNU	*1.13.	Karikatürde verilen mesajı algılar.		
3	GÖRSEL OKUMA VE GÖRSEL SUNU	1.15.	Metin ve görsel ilişkisini sorgular.		
3	GÖRSEL OKUMA VE GÖRSEL SUNU	2.3.	Duygu, düşünce, bilgi ve izlenimlerini resim, şekil ve sembol ve renkleri kullanarak görselleştirir.	2.3. a. Bir öğrenciden elindeki resmi ayrıntılarıyla anlatması, diğerlerinin anlatılanlara göre bu resmi çizmeleristenebilir.	
3	GÖRSEL OKUMA VE GÖRSEL SUNU	2.7.	Sunularında içeriğe uygun görseller seçer ve kullanır.		

Tablo 2-4. 4.Sınıf Türkçe programında okuma ve yazma öğrenme alanlarında görsellik ve karikatür

SINIF	ÖĞRENME ALANI	KAZANIM NO	KAZANIM	ETKİNLİK ÖRNEĞİ	AÇIKLAMA
4	OKUMA				2.2. Bilinmeyen kelimenin anlamını, kendisinden önce veya sonra gelen kelime, cümle, resim ve sembollerden yararlanarak tahmin etme.
4	OKUMA	2.35.	Görsellerden yararlanarak metnin içeriğini tahmin eder.		
4	OKUMA	2.36.	Okuduğunu anlamlandırmada görsellerden yararlanır.		
4	OKUMA	4.1.	Görsellerden yararlanarak söz varlığını geliştirir.	4.3.Eş sesli kelimelerin farklı anlamlarının kullanıldığı cümlelerle ilgili olan resimleri eşleştirmeleri istenebilir.	
4	OKUMA				5.2.Kendini sorgulama, tekrar okuma, görselleştirme, yetiştikinden yardım alma, dipnota bakma, sözlük ve ansiklopediye başvurma vb
4	OKUMA				5.3. Okuduklarını görselleştirme, kısaltma yapma vb. yollarla not alma.
4	GÖRSEL OKUMA VE GÖRSEL SUNU	1.1.	Şekil, sembol ve işaretlerin anlamlarını bilir.		
4	GÖRSEL OKUMA VE GÖRSEL SUNU	1.5.	Resim ve fotoğrafları yorumlar.		
4	GÖRSEL OKUMA VE GÖRSEL SUNU	*1.6.	Karikatürde verilen mesajı algılar.		
4	GÖRSEL OKUMA VE GÖRSEL SUNU	1.7.	Metin ve görsel ilişkisini sorgular.	1.7. Gruplar oluşturularak farklı karikatürler verilir ve anladıklarını yazarak sınıfta paylaşımları istenebilir.	
4	GÖRSEL OKUMA VE GÖRSEL SUNU	1.13.	Görsellerden hareketle cümleler ve metinler yazar.		
4	GÖRSEL OKUMA VE GÖRSEL SUNU	2.3.	Duygu, düşünce, bilgi ve izlenimlerini resim, şekil ve sembol ve renkleri kullanarak görselleştirir.		
4	GÖRSEL OKUMA VE GÖRSEL SUNU	2.8.	Sunularında içeriğe uygun görseller seçer ve kullanır.		

Tablo 2-5. 5.Sınıf Türkçe programında okuma ve yazma öğrenme alanlarında görsellik ve karikatür

SINIF	ÖĞRENME ALANI	KAZANIM NO	KAZANIM	ETKİNLİK ÖRNEĞİ	AÇIKLAMA
5	OKUMA				2.2. Bilinmeyen kelimenin anlamını, kendisinden önce veya sonra gelen kelime, cümle, resim ve sembollerden yararlanarak tahmin etme.
5	OKUMA	2.34.	Görsellerden yararlanarak metnin içeriğini tahmin eder.		
5	OKUMA	2.35.	Okuduğunu anlamlandırmada görsellerden yararlanır.		
5	OKUMA	4.1.	Görsellerden yararlanarak söz varlığını geliştirir.	4.1 Görsellerle kavramları eşleştirmeleri, kavram haritası, kelime haritası ve zihin haritası oluşturmaları istenebilir.	4.1. Zihin haritası, resim, fotoğraf, kelime haritası, kavram haritası, kelime gruplandırma vb.
5	OKUMA				5.2.Kendini sorgulama, tekrar okuma, görselleştirme, yetişkinden yardım alma, dipnota bakma, sözlük ve ansiklopediye başvurma vb
5	OKUMA				5.3. Görselleştirerek, kısaltmalar yaparak, zihin ve kavram haritaları yaparak vb.
5	YAZMA			3.6. Resim, kartpostal, tablo, nesne veya bir fotoğraftan hareketle bir öykü yazmaları istenebilir.	
5	YAZMA			3.7. Sınıfa getirilen aile fotoğrafları incelenerek fotoğraflıkların betimlenmesi ve onlarla ilgili hikâyeler yazmaları istenebilir.	
5	YAZMA				3.13. Not alırken dinlediği veya okuduğu konunun özünü yakalamak amacıyla kısaltmalar yapma, resimleme, haritalama (kavram, akış), sembol kullanma vb teknikleri kullanmaları istenebilir. Öğrenciler kendilerine özgü not alma teknikleri oluşturmaya yönlendirilmelidir.
5	GÖRSEL OKUMA VE GÖRSEL SUNU	1.1.	Şekil, sembol ve işaretlerin anlamlarını bilir.		
5	GÖRSEL OKUMA VE GÖRSEL SUNU	1.5.	Resim ve fotoğrafları yorumlar.		
5	GÖRSEL OKUMA VE GÖRSEL SUNU	*1.6.	Karikatürde verilen mesajı algılar.		
5	GÖRSEL OKUMA VE GÖRSEL SUNU	1.12.	Görsellerden hareketle cümleler ve metinler yazar.		
5	GÖRSEL OKUMA VE GÖRSEL SUNU	1.14.	Görsellerle sunulan bilgileri, olayları, düşünceleri yorumlar ve değerlendirir.		
5	GÖRSEL OKUMA VE GÖRSEL SUNU	1.15.	Metin ve görsel ilişkisini sorgular.		
5	GÖRSEL OKUMA VE GÖRSEL SUNU	2.3.	Duygu, düşünce, bilgi ve izlenimlerini resim, şekil ve sembol ve renkleri kullanarak görselleştirir.		
5	GÖRSEL OKUMA VE GÖRSEL SUNU	2.8.	Sunularında içeriğe uygun görseller seçer ve kullanır.		

Tablo 2-6. 6-8.Sınıflar Türkçe programında okuma ve yazma öğrenme alanlarında görsellik ve karikatür

SINIF	ÖĞRENME ALANI	KAZANIM NO	KAZANIM	ETKİNLİK ÖRNEĞİ	AÇIKLAMA
6-7-8	OKUMA			Film şeridi oluşturma: Kurgusal bir metin verilerek öğrencilerden metinde geçen olayları kronolojik bir sıraya koymaları ve bu olayları resimlemeleri istenir. Resimler bir film şeridi hâlinde sıralanır (12. kazanım).	
6-7-8	OKUMA			Resimleme: Öğrenciler gruplara ayrılır. Her gruba bir metin verilir. Verilen metinler grup içinde okunur. Her gruptan bir kişi metni özetler. Daha sonra grup üyeleri bir kâğıdı üç bölüme ayırarak metnin giriş, gelişme, sonuç bölümlerini resimlendirir ve metindeki uygun cümleleri resme yerleştirir. Yapılan resimler, grup üyeleri arasında değiştirilir (12. kazanım). (bk. Kılavuz)	
6-7-8	OKUMA	2.28.	Metinle ilgili görsel öğeleri yorumlar.		
6-7-8	OKUMA			*Yorumlama: Herhangi bir fotoğraf, resim, gazete ve dergilerdeki insanların yüz ifadeleri veya düzeye uygun bir karikatür hakkında konuşulur (3. kazanım).	

6-7-8	YAZMA			“Çizgiler Ne Söyler?": Düzeye uygun bir resim verilerek resimleri yorumlama çalışması yapılır. Öğrencilerden yazma çalışması sırasında yazma kurallarına uymaları istenir. (bk. Kılavuz)	
6-7-8	YAZMA			Zihin haritası oluşturma: Konunun ana başlığı veya konuyu çağrıştıracak bir simge veya kavram kâğıdın ortasına yazılır. Anahtar kelimeler saat yönünde eklenir. Gerekli görülen başlıkların yanına, o başlığı en güzel şekilde ifade edecek sembol, resim, şekil vb. çizilir. Temel başlıkları destekleyici alt başlıklar yazılır. Temel ve alt başlıklar gözden geçirilerek birbirleriyle ilişkili olanlar farklı renkte kalemle çizilir (2. kazanım).	
6-7-8	YAZMA	2.7.	Yazdığı metni görsel materyallerle destekler.		
6-7-8	YAZMA			“Resimlerin Ezgisi": Öğrencilere bir resim gösterilir. Resimle ilgili sorulara cevap vermeleri istenir. Resimden hareketle şiir yazdırılır (4. kazanım). (bk. Kılavuz)	
6-7-8	YAZMA			“Geçmişe Yolculuk": Seçilen bir anı ile ilgili zihin haritası oluşturulur. Hatırlananlar resimlenir ve bu resimlere uygun diyaloglar konuşma baloncuklarına yerleştirilir (1. kazanım). (bk. Kılavuz)	
6-7-8	YAZMA			“Balon Doldurma": Öğrenciler gruplara ayrılarak her gruba üzerinde karikatürler bulunan çalışma kâğıdı dağıtılır. Her grup kendine düşen karikatürdeki boşlukları doldurur. (bk. Kılavuz)	
6-7-8	YAZMA			“Kışı Hatırla": Öğrencilere bir kış resmi gösterilerek “Kışı Hatırlayalım” adlı bir kitap hazırlayacakları söylenir. Kitabın kışla ilgili resimlerden ve kış hatıralarından oluşacağı belirtilir. Kitabın hazırlanma süresi altı ay olacağı için öğrenciler yaşadıkları son kışa ait güzel anılarını da kitaplarına eklerler. (bk. Kılavuz)	

Yeni programda yer alan “Görsel Okuma” ve “Görsel Sunu” kavramlarının ne anlama geldiğini görelim:

2.3.5. Türkçe öğretim programının eğitime kattığı görsel okuma ve görsel sunu

“Görsel öğrenmeye ilişkin çalışmalar birçok bilim alanı, farklı ilgiler ve fonksiyonlar bakımından çok geniş bir konudur. Eğitim ve öğretim sürecine girildiği zaman karşımıza tüm bilim alanlarında etkili olan bir yaklaşımı görmekteyiz. Bu yaklaşımın kavramsal anlamda görsel okuryazarlık-GO- (Visual Literacy-VL) olarak tanımlandığını görüyoruz” (Seels, 1994, aktaran: İpek, 2003).

Görselliğin günlük yaşamda artan etkisiyle günümüzde, görsel okuryazarlık, genel eğitimde kazandırılması gereken temel beceriler arasında kabul edilmektedir. Teknoloji ürünü görsellerin çocuk ve gençlerin yaşamlarında ne denli etkili olduğunu gösteren bu durumun, yeni neslin zihinsel süreçleri ve uyarılmışlık düzeyleri üzerinde etkili olduğu ve onların doğasını değiştirdiği belirtilmektedir. Yeni ve farklı bir öğrenen kitlesiyle karşı karşıya olduğumuzu gösteren bu durumun, eğitimde yeni anlayış ve arayışlara yol açması kaçınılmazdır. “Bu konuda Feinstein ve Hagerty (1994), görsel okuryazarlığın modern dünyada genel eğitimin okuma, yazma ve aritmetik ile eşdeğer dördüncü ögesi olduğunu öne sürmektedirler.” Teknolojik görselliğin günlük yaşamdaki baskın etkileri, eğitim, öğrenme ve öğretimde yeni anlayışları gündeme getirirken, okuryazarlığın anlamını da değiştirmektedir. Günümüzde görsel imgelerle çepeçevre kuşatılmış bir yaşama uyum sağlayabilmek için geleneksel anlamda metine dayalı okuryazar olmak yeterli olmayıp, imge ve ekran üzerindeki elektronik şekilleri de anlayan ve yorumlayan görsel okuryazar olmak da gerekir (Barner, 1997). Bu gerekliliğin bir sonucu olarak görsel okuryazarlık, günümüzde eğitimin temel bileşeni haline gelmeye başlamıştır (Lowe, 2000). Tıpkı diğer temel beceriler gibi, görsel okuryazarlık da planlı bir eğitim sürecine ihtiyaç duymaktadır (Braden, 1996).

Nitekim eğitim sistemi, bugünkü dijital dünya ve yeni öğrenen kuşağı göz önüne alarak, görselliği eğitim programlarına dâhil etmiştir. Böylece temel bir beceri olarak görsel okuryazarlık eğitimi ve medya derslerinin programlara eklenmesi, öğretimde görsel araç-gereç, yöntem ve tekniklerin işe koşulması ile çoklu ortamlar ve elektronik sınıflar vb. yaklaşımlar gündeme gelmiştir.

Okuryazarlığın anlamında meydana gelen bu değişim, ülkemiz eğitim sistemine de yansımıştır. Bunun bir sonucu olarak 2005–2006 öğretim yılında ilköğretim 1–5. sınıflar Türkçe öğretim programlarına görsel okuma ve görsel sunu (GOGS) adıyla yeni bir öğrenme alanı eklenmiştir. İlköğretim 6–8. sınıflarda ise, GOGS ile ilgili kazanımlar diğer alanlara dâhil edilmiştir.

Bu öğrenme alanı, “görsel okuma” adıyla, yazılı metinlerin dışında kalan şekil, sembol, resim, grafik, tablo, beden dili, doğa ve sosyal olaylar ile kitle iletişim araçları ve bilişim teknolojilerini okuma, anlama ve yorumlamayı kapsamaktadır. Ayrıca öğrencilerin duygu, düşünce ve bilgilerini değerlendirerek çizim, fotoğraf, grafik, elektronik metin vb. görseller aracılığıyla anlam kurması, kurulan anlamı paylaşması ve başkalarına aktarması da “görsel sunu” adıyla bu alan içinde ele alınmıştır (MEB, 2005; Çam, 2006).

Görsel okuryazarlığın birçok tanımı mevcuttur. Debes’e (Aktaran: Breitenstein, 2003:1) göre, görsel okuryazarlık “insanın görme ve diğer duyuları ile birlikte deneyim yoluyla gerçekleştirdiği birtakım yeterliliklerdir.” Braden (1996), bu kavramı, “imgeler üzerinde düşünme ve anlama yeteneği; kendi kendini resimlerle anlatabilmeyi öğrenme” şeklinde tanımlamıştır. Kellner (1998), görsel okuryazarlığın bağımsız iletişim biçimi olarak kullanılabilmesi gibi, medya okuryazarlığı, kültürel okuryazarlık ve bilgisayar okuryazarlığı kapsamında da ele alınabileceğini vurgulamaktadır. Velders’e (2000) göre, görsel okuryazarlık işaret, sembol, grafik, renk ve resim kavramlarına odaklanan, yeni bir “okuryazarlık” kavramıdır (Aktaran Köksal ve diğerleri, 2006). Daha güncel bir ifadeyle, görsel okuryazarlık “doğal ve doğal olmayan çevrede, insanların görülebilir eylem, obje ya da sembollerin farkındalığına sahip olabilme ve yorumlayabilmelerine olanak veren yeterlidir” (ERIC, <http://searching.org>, 2003).

Bleed’e (2005) göre, görsel okuryazarlık, görsel mesajları anlama, üretme ve yorumlayabilme kabiliyetidir. Görsel okuryazarlığı “imgelerde anlam bulabilme

kabiliyeti” olarak tanımlayan Yenawine (1997), görsel okuryazarlığın “gördüğünün ne olduğunu söylemekten, felsefi yorumlar yapmaya kadar” farklı derecelerine dikkat çekmektedir. Brizee (2003) ise, görsel okuryazarlığın görsel düşünme, görsel öğrenme ve görsel iletişim gibi alt basamaklarına dikkat çekmiştir.

Uluslararası Görsel Okuryazarlık Derneği (IVLA), görsel okuryazarlığı “Bireyin görme esnasında sahip olduğu ve diğer duyuşal deneyimleri ile geliştirilen görme yeteneklerinin bir grubudur” şeklinde tanımlanmıştır (Aktaran İpek, 2003). İşler (2002), görsel okuryazarlığı “ayrı bir dil” olarak ele alırken; Akyol (2006:106), görsel okuryazarlığın bir ögesi olarak görsel sunuyu “görsel araç ve imgeleri kullanarak anlam kurma ve kurulan anlamı paylaşmak” şeklinde tanımlamaktadır.

“Söz konusu kavramı yeni Türkçe programları bağlamında GOGS ismiyle gündeme getiren Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ise, görsel okumayı “imgeleri anlama ve yorumlama”; görsel sunuyu ise, “öğrencinin etkili iletişim kurabilmesi” bağlamında ele almaktadır” (MEB, 2005: 16).

Bu yeni öğrenme alanının amacı, ilgili programlarda şu şekilde yer almaktadır: “Öğrencilerin dinleme, konuşma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu dil becerilerini geliştirmek ve kitle iletişim araçlarıyla verilen mesajları sorgulama becerilerini geliştirmek” (MEB, 2005).

Bizim okullarımızda Görsel Okuryazarlık (GO)(Visual Literacy-VL) yaklaşımı öğretim sürecinde görsel iletişim ile birlikte anlaşılır. Bu nedenle görsel malzemelerin çok yer aldığı ders kitapları bu amaçlar doğrultusunda kullanılır. Herhangi bir dersin okutulması sırasında bu kitaplar görsel öğrenme, görsel okuryazarlık (GO) ve görsel iletişim konuları üzerindeki öğretim için kullanılır.

Bu görme yeteneklerinin gelişmesi normal bir insanın öğrenmesi için temel unsurdur. Bunlar geliştirildiği zaman bireyler görsel yollarla öğrenebilen kişiler olarak görsel aktiviteleri, objeleri ya da sembolleri doğal olan veya insan yapımı olarak çevrelerinde yorumlama ve ayrabilme olanağına sahip olurlar Aynı zamanda bu yeteneklerinin yaratıcı kullanımı içinde insanlar diğerleriyle iletişimde bulunabilirler. Bu yeteneklerin memnuniyet verici kullanımı içinde insanlar görsel

iletişimin başarılı çalışmalarını karşılaştırabilir ve ondan hoşlanabilirler (Fransecky ve Debes, 1972:7, aktaran: Akpınar, 2009: 38-40).

Bu bilgiler ışığında diyebiliriz ki “Eğitimde görsel araçların kullanılması, son yıllarda giderek artan bir eğilim. Uygulama sonuçlarından, yararları herkes tarafından kabul edilmiş olan bu yöntem, zaman içinde değişen teknolojinin de etkisiyle her geçen gün daha da yoğun bir biçimde kullanılıyor. Bilgi paylaşımında “çizgi” nin araç olarak kullanılması ise insanlık tarihi kadar eskisi. Kuşkusuz insanoğlunun ilk çağlarında çizgiden daha iyi bir “meram anlatma” aracı düşünülemezdi. Aradan geçen zaman çok şey değiştirse de çizginin görsel bir bilgi paylaşım aracı olarak kullanımı değişmedi” (Hürriyet Gösteri Dergisi, “Eğitimde Karikatürün Yeri” Konulu Özel Sayı, 2005: 70).

Eğitim sürecinin amacına ulaşılabilmesi için görsel öğretim materyali olarak hem sözcükler hem de resimler kullanılabilir. Ama kullanılan materyalin yapılandırıcı öğrenme ilkelerine uyacak şekilde çok çağrışım yaptıracak ve önceden öğrenilenlerle bağ kurabilecek, bir ana fikri ya da işlemi kapsayacak, dikkat çekici olacak şekilde seçilmesi gerekir. Bunların dışında seçilen bu görsel materyal gereksiz elemanları kullanmaktan kaçınmalı, basit arka planlara yer vererek aracın basitleştirilmesi gerekir. Tüm bu bilgiler de bizi eğitimde sıkça başvurulan bir materyal olan ve yeni öğretim programımızda da özellikle 1-5. Sınıflar Türkçe Öğretim Programında kendine yer bulan karikatüre götürmektedir.

Karikatürün yazından ayrılan, hatta ondan üstün olan bir yönü de “dili” nin evrenselliğidir. O, çizgiyi kullanır ve çizgi; diller, kültürler üstüdür. Yazının başka dillere ulaşması, o dillerde var olması ancak çeviriyle olanaklıdır. Oysa karikatür her dil içinde kendi gücüyle iletişim sağlayabilir. Karikatürün anlatımca çizgiye dayanması, iletişim kapsamını bireysel anlamda da genişletmektedir. Karikatür, her düzeydeki kişiye kolayca ulaşılabilir; okuma yazma bilmeyenlere bile. Çizginin çok boyutlu ve yönlü alımlanmaya

elverişli olması, karikatürün etki gücünü de artırmaktadır. Alımlayıcı, karikatürü istediği gibi ve istediği kadar yorumlayabilmekte, ondan değişik anlamlar üretebilmektedir. Bu, yazında bu ölçüde olanaklı değildir (Şahan, 2007: 20).

Buna paralel olarak Semih Poroy, “Karikatür derdini çizgiyle anlatan, bu nedenle sınır tanımayan bir mizah türüdür. Yeni Zelanda’da çizilen bir karikatür Nijerya’da anlaşılabilir; İspanya’da çizilen bir karikatür Papua-Yeni Gine’deki bir soruna dikkat çekebilir diyerek bize şu dipnotu düşüyor: “6.yy’da yaşamış olan Papa Gregorius Magnus, “Yazı nasıl okuma bilen işine yarıyor, resim de ne okumasını ne de yazmasını bilen işine yarar.”

Ayrıca daha önce de bahsettiğimiz iletişim süreci ile eğitim sürecinin ilişkisi açısından da bakıldığında karikatür, mesajı iletmede önemli bir kodlama aracı olarak karşımıza çıkar. “İletişimde arzulanan doğru ve etkili iletişimdir. Etkili iletişimde karikatür önemli bir görev üstlenmektedir.” diyen Atila Özer, “Bir yazar, tüm cümleleri ve sözcükleri özenle seçerek doğru bir iletişim sağlayabilir ancak “etkili” olduğunu iddia etmek tartışma götürür.” diyerek iletişimde karikatürün etkisini vurgulamıştır (Özer, 1998: 45). Karikatürün eğitimde kullanımına geçmeden önce karikatür kavramına ve diğer kullanım alanlarına bakmakta fayda var.

2.4. Karikatürün Eğitimde Kullanımı

2.4.1. Karikatürün tanımı

İlk olarak karikatür sözcüğünün kökenine ve sözlük anlamlarına bir bakalım:

“Karikatür (Fr. Caricature): 1.İnsan ve toplumla ilgili her tür olayı konu alarak abartılı bir biçimde veren, düşündürücü ve güldürücü resim: “Bu çehreye öyle bön öyle kaba bir hâl çökmüştü ki hiçbir karikatür bunu tasvir edemez.” -R. N. Güntekin. 2. mec. Beceriksizce yapılmış şey, taslak: Ev karikatür.” (Güncel Türkçe Sözlük).

“Karikatür (İng. Cartoon): (Resim) İnsan ve toplumla ilgili her çeşit olayı konu olarak alıp abartılı bir biçimde belirten düşündürücü ve güldürücü resim” (BSTS / Güzel Sanatlar Terimleri Sözlüğü 1968).

Bugün çeşitli dillerde kullanılan karikatür sözcüğü, İtalyanca “abartma, yükleme eylemi” anlamındaki caricatura sözcüğünden gelir Fransa’ya 1665 yılında ve İngilizceye de yaklaşık aynı yıllarda giren karikatür sözcüğü, başlangıçta, İtalyan sanat yapıtlarını belirtmede kullanılmıştır. Demek ki köken olarak karikatür, bir abartma, bir yükleme, bir bozma-çarpıtma anlamını taşımaktadır. Larousse karikatürü gülmece amacıyla, bir kişinin yüzünün tipik çizgilerinde ya da vücut oranlarında isteyerek kabaca bir çarpıtma yapılması biçiminde tanımlamaktadır. Karikatür, kişilerin, şeylerin ve olayların gülmeye ya da gülümsemeye yol açacak bir biçimde temsil edilmesidir. (Topuz, 1986:7).

“Karikatür, gülünç yönlerin abartılı çizimle birleştirilmesi sanatıdır. Karikatür, abartılmış, komik duruma sokulmuş çizimlerle yapılır. Bu çizimler çoğu zaman, nükteli belirten konuşma ve sözle de bütünleştirilir” (Çelik, 2007:6). “Karikatür, düşünceleri çizgi ile anlatma sanatıdır” (Özer, 2007:1).

Şimdi de karikatürü bir de bizzat karikatürcülerden dinleyelim: Tanınmış Türk çizeri Turhan Selçuk(1979), “Karikatürün güçlü bir sanat olmasının nedenleri vardır.” diyor. Karikatür yaygın bir sanattır, basın yoluyla, sinemayla, televizyonla, afişlerle, sergilerle halkın her an karşısındadır. Söyleyeceğini en kısa yoldan zahmetsizce fakat çarpıcı bir şekilde söyler. Çizgileriyle sempattir, ilgiyi çeker.” İngiliz karikatür sanatçısı Steadman, “Karikatür felsefedir. ” diyor (Aktaran: Ünsal, 1984). Steinberg, “Şiirsel ve filozofça bazı düşünceleri çizgiyle anlatmaya çalışıyorum.” Kübalı tanınmış çizer Nuez, “Yalnız güldürmek değil düşündürmek istiyorum. Küba’da şöyle bir atasözü vardır: Bir desen bin sözden üstündür. Ama bunu başarabilmek için iyi karikatürcü olmak gerek.” diyor. Niyazi Yoltaş (1984) karikatürü, “Görsel sanatlardan yararlanarak mizah yapma sanatıdır.” diye tanımlamıştır. Üstün Alsaç’ın (1994) tanımı ise şöyledir: “Karikatür, insanların, varlıkların, olayların hatta duygu düşüncelerin doğala ters düşen, olağanla çelişen, gülünç yanlarını yakalayıp bunları kimi zaman da

yazıyla desteklenmiş abartılı çizimlerle bir gülmece anlatımına dönüştürme sanatıdır” (Aktaran: Özer, 1998:7-22).

Çiğdem Ülker (2008) ise; “Karikatür, belki de sözün hasıdır; yüzlerce sayfada anlatacağımızı birkaç saniyede söyleyiverir kendine bakana. Tek bir çizgi, bir nokta, bir ufak daire; insana ait pek çok karmaşık durumun ve duygunun simgesi olur. Birkaç çizgiyle ya da bir iki sözcükle çatışmanın ortaya konmasıdır aslolan. Özel bir işaretler dilidir de diyebiliriz karikatüre. O birkaç yalın çizgi, dünyanın her yerinde aynı şeyi söyler görene. Karikatür yan anlamlardan ve farklı anlamlarda yorumlanacak detaylardan öyle uzaktır ki herkese hemen aynı şekilde ulaşır iletisi. İster birkaç çubuk çizgiyle kotarılmış olsun, ister karalama tekniği ile karmaşık görünsün, yine de tek bir temel izleği anlatır hepsi” (Ülker, 2008: 51). Hıfzı Topuz ise karikatürü şu şekilde tanımlar: “Karikatür, iletişim açısından ikonik yani bir desene dayalı, gülmece (mizah, humour) ağırlıklı bir mesaj yani görsel bir iletidir” (Topuz, 2001: 58). Selim Gökçe ise, “Karikatür, ilk bakışta pek fark edilmeyen çirkinlikleri, aşırılıkları, gülünçlükleri, kusurları abartarak daha görünür hale getirme sanatıdır.” şeklinde karikatürü tanımlar (Gökçe, 2007: 32). Hasan Efe ise, “Soyut somutlaştığı sürece insan beyninde kalıcı olur diyerek karikatürü, göstermeye bağlı görsel bir metin olarak tanımlar” (Efe, 2007: 22).

2.4.2. Karikatür türleri

Genel olarak karikatürü iki ayrı grup olarak değerlendirmek gerekir. Hıfzı Topuz bu gruptan birincisine “karikatür”, ikincisine ise “humoristik desen” adını vermektedir. Her ikisi de çizgi ile mizah yapma sanatını uygulamakla birlikte, birbirlerinden belirgin olarak ayrıldıkları ifade edilebilmektedir. Ali Ulvi Ersoy, humoristik desen adlandırması yerine sanat karikatürü adının uygun olacağını belirtmektedir. Birinci gruba giren karikatürler, dergi ve gazeteler için çizilmektedir, siyasal ve sosyal konuları işlemekte ve seçmekte, yazısı bol ve güldürü içerikli karikatürlerdir. Bu gruptaki karikatürler çizgisel abartmayı en uç noktasına kadar kullanılmaktadırlar.

İkinci gruba giren humoristik desenler ise geniş kitlelere seslenme, popüler olma kaygısı gütmeler güldürme amacı ikinci plandadır, daha çok düşündürmeye yönelik çizilen karikatürlerdir. Politik olmayan konuları seçerler, abartmalar azdır, yazısı ya hiç olmaz ya da çok azdır. Kullandığı simgeler ve anlatım biçimi seçkin tabakaya seslenir ve anlaşılması zordur. Bu gruptaki karikatürler uzun ömürlü ve kalıcı eserlerdir. Çok yalın, sade ve az çizgili olabileceği gibi taramalı, ışık gölge kurallarına uyan bir çizgi anlayışını da kabullenebilmektedirler (Özer, 1998: 47-48).

Biçimsel olarak karikatür çeşitleri

Karikatürler biçimsel olarak dört türde görülmektedir:

1. Gülmece Deseni (vinyent): Fıkra, öykü, röportaj, haber, analiz, araştırma, köşe yazısı gibi metinlerin yanında yazıyı süslemek, o yazıya bir görsellik katmak için karikatür çizgisiyle çizilen desenlerdir. Başlı başına bir anlamı olmayan bu desenler ilgili yazıya görsel destek katkısı yapmak için çizilmektedir. Bu çizimler gülmece deseni ya da vinyet olarak adlandırılırlar. Günümüzde görselliğe çok önem veren medya bu tür desenleri çokça kullanmaktadır.
2. Karikatür: Buna tek kare karikatür de denilmektedir. Bir kişinin, bir olayın, bir durumun tek bir kare içinde mizahsal şekilde kendine özgü çizgilerle yorumlanmasıdır. Yaygın olarak bilinen bir türdür. Karikatür denince tüm insanların aklına ilk gelen budur. Bu türde, bir olay veya durum karikatürçünün kişisel üslubu ile abartılı ya da abartısız biçimde izleyiciye sunulmaktadır. Genellikle sıradan insanların göremediği arka planları, şaşırtıcı şekilde esprilerle vermek ister. Karikatür, güncel olayları konu alabileceği gibi karikatürçünün o gün kendince uygun gördüğü genel bir konuyu da işleyebilmektedir. Bu konular, siyasal, sosyal, yöresel ya da uluslararası güncel olaylar olabilmektedir.

3. Bant Karikatür: Batıların “Strip” adını verdikleri bu tür, bir kare içinde tamamlanamayan karikatürlere denmektedir. İki, üç, zaman zaman daha çok kareden oluşan bu karikatürlerde, ilk kareler izleyiciyi hazırlamak için kullanılır, şaşırtma, etkileme ve karikatürcü tabiriyle “espriyi patlatma” son karede olur. Vurucu espri son kareye bırakılmaktadır. Bu bantlarda karikatürcüler yazı kullanabilmektedir. Hiç yazı kullanmadan bant karikatür çizenler de vardır.
4. Çizgi Öykü, Çizgi Roman: Kısa bir öykü ya da romanın karikatür çizgileriyle baştan sona kamera ile çekim yapılmışçasına oluşturulan karikatürler topluluğuna verilen addır. Kendine has özellikleri ile vardır (Özer, 1998: 29-30-31).

İçerik ve sanat anlayışı bakımından karikatür çeşitleri

Karikatür, içerik ve sanatsal anlayış bakımından üç grupta incelenebilir:

1. Portre Karikatür: İnsanların sadece görüntüsünü ele alan bu çizimler o kişinin sadece karakteristik öğelerini öne çıkaran bir anlayışla çizilir. Çizimlerin, orjinale benzememesi önemlidir. Abartılarak çizilir. Bu abartmalar gülümsetmeye neden olur. Özellikle turistik bölgelerde karikatürcüler turistlerin portre karikatürlerini ayaküstü çizerek para kazanma yolunu seçmişlerdir.
2. Karikatür: Dergi ve gazeteler için çizilir, siyasal ve sosyal konuları işler, ömürleri kısadır. Toplumun geniş kitlesine seslenmek ister. Yazısı bol ve güldürü içeriklidir. Çizgilerinde yoğun abartmalar kullanır.
3. Humoristik Desen: Sanatsal karikatür ya da Grafik Mizah adıyla anılır. Geniş kitleye seslenme popüler olma kaygısı gütmeyiz, güldürme amacı ikinci plandadır. Daha çok düşündürmek ister. Genellikle güncel politik olmayan konuları seçer, çizgilerinde abartma azdır ya da hiç yoktur. Kullandığı simgeler ve anlatım biçimi seçkinlere seslenir, anlaşılması zordur, uzun ömürlü ve

kalıcıdır. Çizgileri çok sade olabileceği gibi taramalı, ışık gölgeye önem veren bir şekilde de olabilir. Yazı kullanmaz ya da çok az kullanır. Dergi ve gazetelerde görülebileceği gibi daha çok sergilerde ve sanatsal ortamlarda görülür (Özer, 1998: 32-33-34).

Bu kadar geniş bir tanımı, uzun bir sürece yayılmış tarihi geçmişini olan karikatür daha önce de saydığımız öne çıkan özellikleri sayesinde iletişim de dâhil birçok alanda etkin bir şekilde kullanılmaktadır. Şimdi kısaca kullanım alanlarından öne çıkanlara değinelim:

2.4.3. Karikatürün kullanım alanları

Mizah ve karikatür

“Mizah kelimesine karşılık olarak Türkçede gülmece kelimesi kullanılmaktadır. “Gülmece” kelimesi yalnızca gülmeyi içerdiği için mizahçıların bir bölümü bu kelimeyi yanlış bulmaktadır. Turhan Selçuk: “ Mizah (humor) yalnız güldürü değildir. Düşündüren, eleştiren, istihza eden, bir çeşit acı duygusu veren, hicveden, karşıt fikirleri kapsayan ve fikirleri beklenmedik, şaşırtıcı bir biçimde sunan türleri vardır. Kara mizah, pembe mizah deyimleri bu yüzden çıkmıştır” diyor (Aktaran: Özer, 2007: 42).

Mizah, gerçek olanla ideal arasındaki çatışmadan ortaya çıkar. Tepki olarak az veya çok gülümseme, kahkaha atma, acı acı gülme, pis pis sırtıma, bazılarının göre beyinsel gülme gibi bir sonuca ulaşma söz konusudur. Mizahın tanımına da bakıldığında karikatürün mizahla sıkı bir ilişkisi olduğu ortaya çıkar. Ayrıca daha önce de karikatürün tanımı kısmında da yer verdiğimiz gibi, “Karikatür, grafik mizahtır” (Aktaran: Özer, 2007: 43). Ayrıca; mizah, abartı, mantıksızlık, orantısızlık, hayal etme, renk, hareket, espri gibi tüm kavramlar karikatürde bulunan özelliklerdir (Bülent Oktay, 2010: 10).

Siyaset ve karikatür

Hıfzı Topuz, İletişimde Karikatür ve Toplum adlı eserinde(1986), “ Siyasal güldürü deseni korkunç bir silahtır, özellikle bunalım dönemlerinde ve otoriter rejimlerde. Karikatürcü statükoya, tutuculuğa, kültüre, sanata, geleneklere, politikaya, rejime ve daha birçok şeylere kafa tutar, karşı çıkar.” diyerek karikatürün siyaseten de nasıl güçlü bir araç olduğunu göstermektedir. Karikatürün bu gücünü aşağıdaki örneklerle destekleyebiliriz:

Siyasi tarihçede, geniş halk kitlelerinin yanında olan karikatürcüler, yönetime talip olanları, iktidara geldiklerinde halk için neler gerçekleştirdiğini ya da neler gerçekleştiremediğini sorgulama işini üstlenerek görevlerini başarılı şekilde sürdürmüşlerdir. 20. yüzyılın önemli bir bölümünde karikatürcülerin çizdikleri hem yönetenleri hem de yönetilenleri etkilemiştir. Etkin siyaset yapan parti başkanları, parti yöneticileri, başbakanlar, bakanlar, belediye başkanları ve milletvekilleri her dönemde karikatürü çizilen kişiler olmuşlardır. Bu karikatürler çoğunlukla eleştireldir (Özer, 2007: 54).

20 Şubat 2011 tarihli Zaman Gazetesi'nin “Pazar Kültür” ekinde “Mısır'daki halk ayaklanmasında karikatüristlerin payı büyük” alt başlığında karikatürist Kamil Yavuz, bu görüşünü şöyle dile getirmiştir: “ Yüzyıllarca yöneticilerin çarpık uygulamalarına karşı kullanılan sivri dilin söyleyemediğini ince esprili çizgilerle anlatan karikatür, kitleleri harekete geçirerek domino etkisi yapıyor.” Karikatürist Kamil Yavuz' a göre bu etkinin son örneğini Mısır'da görmek mümkün. Çünkü yıllar yılı derdini anlatamamanın verdiği rahatsızlık çizerler arasında adeta ‘karikatür patlaması’na dönüştü. Hem sergilerde hem de internet üzerinden Facebook gibi sosyal ağlarda paylaşılan karikatürler halkın sesi oldu. Otuz yıllık bir diktatörün devrilmesiyle sonuçlanan halk isyanı da karikatür sanatından böylelikle nasibini aldı.” Aynı sayfada “ Karikatür hakaret değil eleştiri amaçlı yapılıır” alt başlığında ise karikatürün siyasi bir yanı da olduğu için okullara girmesinin tüm dünyada yönetimler tarafından hoş karşılanmadığını söylüyor. Tüm bunlar da yine karikatürün siyasette ne kadar çok kullanıldığını ve iç içe kavramlar olduğunu gösteriyor.

Ayrıca Danimarka ile İslam ülkeleri arasında sorunlar yaşanmasına sebep olan da karikatürdür. Hatırlanacağı gibi Jyllands Posten Gazetesi çalışanı Danimarkalı karikatürist Kurt Westergaard çizdiği Hz. Muhammed (SAV) karikatürleri ile hem peygamberi hem de İslamiyet'i hedef almış ve büyük tepkiyle karşılanmış, siyasi soruna sebep olmuştur. "İslam peygamberi Hz. Muhammed'in türbanında bomba olan karikatürünü çizerek tepki toplamıştır. Danimarka ile İslam dünyasının arasını açan karikatürleri çizen 12 kişi, olay sonrası istihbarat teşkilatı PET'in korumasına alınmış ve gözden uzak yerlerde ikamete mecbur bırakılmışlardır" (habervitrini.com 12/05/2012 tarihinde erişildi).

Hem karikatürün hem siyasetin tarihinde biraz daha eskiye gittiğimizde karikatür ve siyaset ilişkisini belgeleyen şu örneğe de yer verebiliriz:

Türk karikatürünün babası sayılan Cemal Nadir, II. Dünya Savaşı'nın karanlık ve kanlı yıllarında halkı çizgileriyle yüreklendirmesini bilmiştir. Hitler'in yıldırım savaşlarla tüm Avrupa'yı ezip geçtiği günlerde Cemal Nadir, halkın yılgınlığa düşmesini önlemiş, güçlü esprileriyle "Türkiye, güçlü devlet" görüntüsünü işleyerek bir yandan tarafsızlığımızı vurgulamış bir yandan da savaşın gelişimini halka aktarmıştır. Hitler'in orduları Edirne'ye dayandığı ve her an Türkiye'ye saldıracağı söylentilerinin çalkalandığı dönemde o, cesaretli çizgileriyle Hitler'in çökeceğini ilan ederek halkı yüreklendirebilmişti" (Özer, 1998: 10).

Tıpkı Mısır'daki halk isyanında olduğu gibi bu örnekte de karikatürün siyasi mesajlar vererek halkı yönlendirme işlevine tanık olmak mümkündür.

Bilgilendirme ve karikatür

Karikatürün aklıda kalıcı olması, dikkat çekici olması, evrensel bir dile sahip olması karikatürün halkı bilgilendirme, kimi konularda bilinçlendirme işlevinin etkinliğini gösterir. Aşağıya vereceğimiz gazete haberi ve internet konusunda halkı bilgilendirme amacıyla basılan kılavuzda karikatürün kullanılmış olması karikatürün bu işlevinin etkisinin en somut kanıtlarından olacaktır:

“ (...)

Her türlü teknoloji gibi internet de kendi başına ne iyi ne de kötü; ne yararlı ne de zararlı olabilir. İnsanlar onu nasıl ve hangi amaçla kullanırsa öyle sonuç verir. İnterneti kendimize ve diğer insanlara yararlı olacak şekilde kullanabilmek için onu iyi tanımalıyız.

Bu kitabın amacı sizleri internetin sunduğu olanaklarla tanıştırmak ve bu olanaklardan nasıl faydalanabileceğiniz konusunda size bazı ipuçları sunmak. Aynı zamanda yaşamın her alanında olduğu gibi, internette de bizi bekleyen kimi tehlikelere karşı alabileceğiniz önlemleri göstermek istiyoruz.” şeklinde sunuş kısmı olan ve Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası tarafından hazırlanan İnternet Sizi Bekliyor adlı “Ailenizin İnternet Kılavuzu” içerisinde yer alan karikatürlerle bilgilendirme amacına hizmet ediyor (Derleyen: Karadağ, 2010: 5-6).

Ayrıca, Zaman Gazetesi'nin 19 Eylül 2010 tarihinde yayınlanan “Polis, yolcuları karikatürlerle bilinçlendirecek” konulu haberde:

“Atatürk Havalimanı Emniyet Şube Müdürlüğü, yerli ve yabancı yolcuları Salih Memecan' ın karikatürleriyle bilinçlendirecek. Başlatılan çalışmayla havalimanında uyulması gereken kurallar, karikatürler eşliğinde 5 dile çevrilerek anlatılacak. İstanbul Atatürk Havalimanı Emniyet Şube Müdürlüğü, yerli ve yabancı yolcuları kural dışı davranışlar konusunda bilgilendirmek amacıyla ‘karikatürle dikkat çekme’ metodunu kullanacak. Emniyet yetkilileri, yolcuların kural dışı hareketlerinin etkili şekilde anlatılmasının karikatür yardımıyla olabileceği düşüncesiyle bir süre önce ünlü çizer Salih Memecan' ın kapısını çaldı. Projeyi beğenen Memecan, dokuz karikatür çizerek emniyet yetkililerine teslim etti. Atatürk Havalimanı işletmecisi TAV Havalimanları Holding ile işbirliğine giden emniyet yetkilileri, 5 dile çevrilen kural ihlalleri ve yapılması gerekenlerle ilgili broşür hazırlattı. (...) Emniyet yetkilileri, hazırlanan broşürleri

Türk Hava Yolları'na da göndererek yolcuların havalimanına inmeden kural dışı hareketler konusunda bilinçlenmesini sağlamayı da planlıyor. Emniyet yetkilileri, “Yolcuların, davranışlarını bir kez daha gözden geçirmeleri için böyle bir çalışma başlattık. Karikatürlerle, pasaport, pasaport kontrolü, harç pulu, check-in, tax free ve bagaj alma konusunda yapılması gerekenler anlatılıyor.” ifadesini kullandı.”

Şeklindeki haber de gösteriyor ki karikatürün dikkat çekme, akılda kalıcı olma ve evrensel olma özellikleri sayesinde bilgilendirme amaçlı kullanılabilir.

Hafıza geliştirme ve karikatür

Karikatürle ilgi olarak yeni bir alan hafıza geliştirme. Daha önce hafıza geliştirme ile ilgili birçok teknik yurt dışında geliştirilip uygulanmış ülkemizde de bu tekniklere dayalı çeşitli etkinlik ve dokümanlar vb. hazırlanmıştır. Bülent Oktay (2010), kitabında hafıza geliştirmede kullanılan ülkemizde yeni bir yöntem olan karikatüre dair şunları söylemiştir: “ Hatırlama olayını büyük dalgalı bir okyanusa benzetirsek, mizah bu okyanusun ortasındaki güvenli bir gemi gibidir. Hafıza tekniklerini uygularken karikatürün ve mizahın inanılmaz gücünden yararlanmayı öğrenerseniz hatırlamanız çok daha kolay, kalıcı ve etkili olacaktır. Hatırlamanın en kolay yolu mizahı ve karikatürü kullanmaktır.” diyerek hatırlama olayının eğlenceli bir hale getirerek zorunlu olmaktan çıkarıp işimizi kolaylaştırabileceğimizi vurguluyor (Oktay, 2010: 9). Çünkü araştırmalara göre “ Beynimiz önem verdiğimiz ve sevdiğimiz şeyleri daha kolay hatırlama eğilimindedir. Dikkatimizi vermediğimiz, ilgisiz kaldığımız, bize sıkıcı gelen şeyleri hatırlamakta beynimiz zorlanır” (Oktay, 2010: 24).

Karikatür hem görsel olması açısından hem güldürü unsuru olması açısından hatırlamanın ve öğrenmenin gerçekleşmesi için ön şart niteliği olan ilgi çekme ve dikkati toplama için zemin hazırlayan iyi bir materyaldir. Unutulmamalı ki öğrenmenin tam olabilmesi için bilgi gerektiği anda beynimizde geri çağırılabilmesi yani hatırlanabilmesi. Bu nedenle bile karikatür eğitimde kullanılması gereken bir materyaldir diyebiliriz.

Örneğin kalabalık bir toplantıya gittiğimizde ortamdaki hangi tür insan dikkatimizi çeker ve sonrasında hatırlamamız daha kolay olur? Siyah takım elbise giymiş, saç, yüzü vb. görüntü açısından alışıldık biri mi yoksa rengârenk giyinmiş, saç şekli, görüntü hatta makyajı ile diğerlerinden daha çabuk ayırt edilebilen biri mi? Sanırım cevabımız ikincisidir. Çünkü “ Komiklik, abartı, saçmalık (absürtlük), renklilik hayal edilen şeyi çok daha kalıcı hale getirir. Karikatürlerle hatırlama işte tüm bu noktaları içerdiği için, en kolay ve etkin hafızaya alma ve hatırlama yöntemidir” (Oktay, 2010: 36).

İletişim ve karikatür

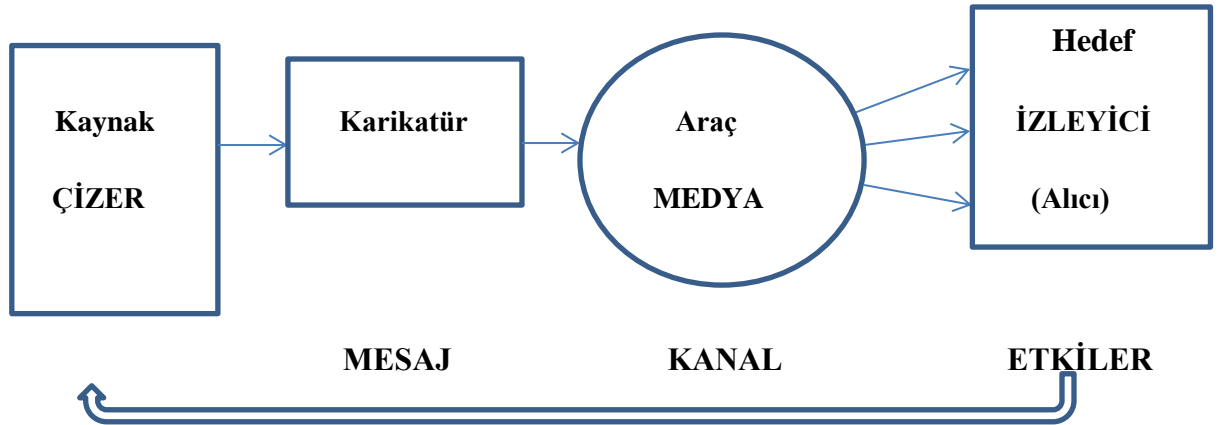
Karikatür de tıpkı bir şiir yazan şairin şiiri, bir öykücünün yazdığı öykü, bir haber metin yazarının yazdığı haber metni gibi bir ileti aracıdır karikatürcü için. Atila Özer (1998), “İletişimden arzulanan doğru ve etkili iletişimdir. Etkili iletişimde karikatür önemli bir görev üstlenmektedir. Karikatürcü etkili mesajı oluşturmak için çizgilerinde abartmalara yönelmiştir. Bu yöntem karikatürün özündeki genel kuraldır. Karikatürcünün çizgilerindeki gerçek dışılık izleyiciyi rahatsız etmez. Aksine sempatik gelir, ilgi çekme özelliğini oluşturur” (Özer, 1998: 45) diyerek karikatürün iletişimde dikkat çekici özelliğini bu şekilde dile getirmiştir. Nitekim bir Çin atasözü de “Bir resim, bin kelimeye bedeldir.” diyerek çizginin, görselin yazıya oranla çok daha güçlü bir araç olduğunu savunur. Gerçekte de baktığımızda sayfalarla anlatılacak bir bilgi çizgilerle anlatıldığında hem daha ilgi çekici hem de daha kolay anlaşılır olacaktır.

“Karikatürün yazından ayrılan, hatta ondan üstün olan bir yönü de “dili” nin evrenselliğidir. O, çizgiyi kullanır ve çizgi; diller, kültürler üstüdür. Yazının başka dillere ulaşması, o dillerde var olması ancak çeviriyle olanaklıdır. Oysa karikatür her dil içinde kendi gücüyle iletişim sağlayabilir. Karikatürün anlatımca çizgiye dayanması, iletişim kapsamını bireysel anlamda da genişletmektedir. Karikatür, her düzeydeki kişiye kolayca ulaşabilmektedir; okuma yazma bilmeyenlere bile” (Şahan, 2007: 20).

Karikatürle iletişim süreci, kitle iletişimi içinde değerlendirilmeli diyen Özer (1998), bunun nedeni olarak da karikatürün kullandığı araçların kitle iletişim araçları olduğunu gösteriyor.

“Karikatürle iletişim süreci; Kaynak, Mesaj, Alıcı ve Kanal, öğelerinden oluşmaktadır. Burada Kaynak; karikatür sanatçısıdır. Mesaj; alıcıya verilmek istenen (toplumsal ortamca bilinen simgelerle kodlanmış) aktarılacak, paylaşılacak istenen bilgi, duygu ve düşünce ile yüklü karikatürdür. Alıcı ise; karikatürçünün gönderdiği mesajı ve bu mesajın içerdiği kodları çözümlenerek alan, bu mesajdan etkilenen karikatür izleyicisidir. Kanal da; karikatürün alıcıya ulaşması sürecinde çizgi, yazı ve simgeleri taşıyan gazete, dergi, kitap, sergi salonu, bilgisayar ve televizyon gibi araçlardır” (Özer, 1998: 46).

Anlattığımız bu süreci aşağıdaki tabloyla daha net bir şekilde görebiliriz:

Şekil: 2.4 Karikatürün iletişim süreci (Özer, 1998: 46)

Sonuç olarak karikatür, bir mesajı iletmedeki başarısıyla günümüzde önemli bir yerdedir. Algılanması kolaydır, eğlencelidir. Ayrıca karikatür kimi zaman şaşırtıcı kimi zaman güldürücü kimi zaman düşündürücü ve çoğu zaman da yoruma açık olması nedeniyle alıcının ilgisini daima diri tutar.

2.4.4. Eğitim ve karikatür:

Eğitim, bireyin davranışlarında, yaşantısından yararlanarak olumlu değişmelerin meydana getirilme sürecidir. Bu süreç insan yaşamı boyunca devam eder. Eğitimi örgün ve yaygın eğitim olarak iki gruba ayırmak mümkündür.

Eğitimin gerçekleşmesinde şüphesiz ki çok çeşitli araç ve gereçler kullanılmaktadır. Eğitimde görsel araçların kullanılması, son yıllarda giderek artan bir eğilimdir. Uygulama sonuçlarından, yararları herkes tarafından kabul edilmiş olan bir yöntemdir. Yapılan çeşitli araştırmalar, görsel unsurlarla desteklenen ikna ve öğretim uygulamalarının çok daha etkili ve başarılı olduğunu ortaya koymuştur. Öğrenme ve güdüleme kuramlarına göre hareketli, farklı, ilgi çekici imge ve semboller, bireylerin zihninde daha fazla yer etmekte, hatırlanmaları daha kolay olmaktadır. Bu imge ve semboller, zaman içinde değişen teknolojinin de etkisiyle her geçen gün daha da yoğun bir biçimde kullanılıyor.

Bilgi paylaşımında “çizgi” nin araç olarak kullanılması ise insanlık tarihi kadar eski. Kuşkusuz insanoğlunun ilk çağlarında çizgiden daha iyi bir “meram anlatma” aracı düşünülemezdi. İnsanoğlu, çizginin gücünü ve onun göze de hitap etmesindeki kolaylık unsurunu çok eskiden beri tanıyor.

Günümüzde ise, görsel unsurun gücünden en çok çocuk kitapları yararlanıyor. Hem ders hem de diğer okuma kitaplarında bilgi, kural, açıklama, masal, öykü, fabl mutlaka çizgi resimlerle destekleniyor. Kitaptaki ileti, çocuğa hem yazıyla hem çizgiyle sunuluyor. Bu ikisinin birlikteliği çocuğun doğrudan bilinçaltına yöneliyor. Kitaptaki çizgi resimler; kadının ailedeki ve toplumdaki rolünü, cinsler arasındaki ilişkinin niteliğini, toplumumuzun yaşlılara ve özürlülere bakışını, komşuluk ilişkilerindeki tavrımızı, hayvanlarla ve doğayla münasebetimizi, evde ve sokakta bizden ne beklendiğini ve daha pek çok yaşama alışkanlığımızı çocuğa dolaysızca gösteriyor. Tüm bunlara bakıldığında aradan geçen zamanın çok şeyi değiştirse de çizginin görsel bir bilgi paylaşım aracı olarak kullanımını pek de değiştirmedini görüyoruz.

İnsanlar gördüklerine, duyduklarından ya da okuduklarından daha fazla inanmaktadırlar. Görüntülü iletiler, okumaya nazaran zihinde

daha kolay çözümlenmektedir. İmgeler, izleyicinin ilgisini ve dikkatini daima canlı tutmaktadır. Karikatür ise bu alanda en önemli paya sahiptir. Bu bağlamda, görsel bir iletişim aracı olan karikatürün eğitim-öğretim uygulamalarında kullanımının başarılı sonuçlar sağlayacağını söylemek yanlış olmayacaktır (Örs, 2007: 11,edt: Hasan Efe).

Eğitimde derslerimizde asıl önemli olan o ders için belirlenen davranışların kazandırılmasıdır. Bu davranışların kazandırılmasında da karikatürlerden faydalanmak çok büyük önem taşımaktadır. Karikatürü çizer olarak değil izleyici/okuyucu olarak öğrencilerimize yansıtmak yararlı olacaktır.

Karikatür, resimsel format içerisinde, özellikle ilköğretimde, eğitsel iletinin oldukça çocuksu ve oyunsu biçiminde sunumuna olanak sağlar. Okul yaşamında, oyun formunu taşıyan değişik sembolik ve uygulamalı etkinlikler repertuarında karikatür, gerek içerik, gerekse eğitsel ilkeler açısından ayrıcalıklı bir konuma sahiptir. Daha önce de belirttiğimiz gibi özellikle, yeni müfredat çalışmalarının düzlemini oluşturan constructivist (yapılandırmacı) yaklaşımın temel ilke ve önermelerine yatkınlığı karikatürün kullanımının birçok derste yaygınlığını gerekli kılmaktadır (Toklucu, 2005: 82).

Özgürleştirici eğitim modelinde eğitim, katılımcı ve problem tanımlamaya yöneliktir. Bu yöntemde, daha önce de ayrıntılarıyla değindiğimiz gibi kodlama ve kod çözme adı verilen bir süreç izlenir. Kodlar, resim, fotoğraf, grafik veya okuma metinleri gibi çok değişik şeyler olabilir. Kullanılan materyalin katılımcılara yabancı olmaması, onların yaşamları ile ilgili olması gerekir. Katılımcılar bu kodlar üzerinde öğretmenlerinin yardımıyla düşünürler, tartışırlar. Kodları iletişim ve diyaloglarla çözerler. İşte bu nedenle özgürleştirici eğitim modelinin önemli araçlarından biri de karikatürdür. Karikatür, öğrencinin özgürleşmesini, yorumlama yetisinin ve yaratıcılığının geliştirilmesine büyük yararlar sağlamaktadır. Karikatürle eğitim,

sadece özgürleştirici eğitim modeli için söz konusudur (Örs, 2007: 13,edt: Hasan Efe).

“Eğitimde neden karikatür?” sorusunu maddeler halinde sıralamak konunun anlaşılabilirliğini artıracaktır:

Eğitimde neden karikatür?

1. Karikatürün temelinde eleştirme, güldürme ve düşündürme vardır. Daha önce de belirttiğimiz gibi insanı eleştirmek, düşündürmek ve güldürmek gibi işlevleri bulunan karikatürün temelinde insanın ve toplumun eğitimi yatmaktadır. Karikatür eleştiriye dayalı bir sanattır. Eleştiri ise sorunların ve olumsuzlukların tespitini beraberinde getirir. Bu da çözüm yollarının üretilmesi için temel gerekliliktir. Bütün bunları mizah yoluyla yapmak ise karikatürün büyüğüdür.

2. Karikatür mizahi yönü sayesinde çocukların ilgisini çeken bir sanat dalıdır. Çocuklar sürekli eğlence arayışı içindedirler. Çünkü gülmek ve eğlenmek onların en önemli gereksinimlerinden biridir. Bu nedenle, karikatür mizahi yönü sayesinde çocukların ilgisini çeken bir sanat dalıdır. Bilindiği gibi çocukların ilgi süresi çok kısıtlıdır. Derslerde dikkatleri çabuk dağılır, çabuk sıkılırlar. Ama dersin karikatürle işlenmesi onların sıkılmalarını engelleyecek ve daha uzun süre konsantre olmalarını sağlayacaktır. Aynı zamanda o dersi sevmelerinde de önemli katkısı olacaktır. “Bazı eğitimcilere göre karikatür; istenirse eğitim-öğretimi ilginç hale getirebilir. Neden? Bir kere karikatür görseldir (göze hitap eder), sevimlidir, ilgi çekicidir, üzerinde tartışma fırsatı yaratılabilecek bir malzemedir.” diyen Özer (2007), karikatürün eğitimde kullanım gerekliliğini karikatürün öğrencinin ilgisini çekmesi açısından vurgulamıştır. “Eğitimin öğrenci için zevkli yanları olduğu kadar, zor sıkıcı, kaçıp uzaklaşma isteği uyandıran olumsuz yanları da vardır. Öğrenciler başarılı olmak için öğrenme gayretleri kadar bu olumsuz duygularla da baş etmek zorundadırlar. Mizahi çizimlerin kullanımı, öğrencilerin bu çabalarında onlara sevecen bir ortam sunabilir. Bu da az katkı değildir.” diyen Oral (2005), karikatürün öğrenci üzerindeki olumlu etkisine değinmiştir (Oral, 2005: 76).

3. Çizgiler içine gizlenmiş esprinin ortaya çıkarılması öğrenciler için bir bulmacanın çözülmesi ya da yeni bir şeylerin keşfedilmesi demektir. Esprinin anlaşılması ve yorumlanması için öğrenciler zihinsel bir etkinlik göstereceklerdir. Öğrencilerde düşünme, algılama, anlama, fark etme, yaratıcılıklarını ve hayal gücünü harekete geçirme gücü gelişecektir. Eğitimin en önemli hedefleri arasında karşılaştığı bir olay ya da bir durum karşısında düşünebilen bireyler yetiştirmektir. Dolayısıyla bu anlamda da karikatür eğitim açısından büyük önem taşımaktadır. Öğrencilerin düşünme, algılama, anlama, fark etme gibi özellikleri karikatür sayesinde daha da gelişecektir.

4.“Karikatürcü sürekli bir değişim içindedir. Her gün yeni yeni simgeler yaratır ve bunları karikatüre yansıtır. Bu simgeleri herkes kendine göre algılar ve yorumlar. Bunlar kişinin kafasında çeşitli düşüncelere, anlayışlara ve çağrışımlara yol açar ve değişik imgeler (hayaller) yaratır” (Topuz, 2001: 58). Bu nedenle karikatür yoruma açıktır. Her yaştan ve her seviyeden insan bir karikatüre baktığında kendine uygun bir yorum yapabilir. Öğrencilerin de karikatüre bakış açısı farklı olabilecek ve ortak konuda farklı yorumlar ortaya çıkabilecektir. Öğrencilerin bir karikatürü yorumlamaları onların ifade gücünü geliştirecektir. Her öğrenci aynı karikatürü farklı şekilde ifade edeceği için ifade zenginliği ortaya çıkacaktır. Bu insanlar arasındaki düşünce zenginliğini ve çeşitliliğini göstermenin yanı sıra, grup olarak tartışmayı ve birlikte en doğru sonucu bulmayı beraberinde getirir.

5.Konuların işlenişinde, ağırlıklı olarak görme duyusuna hitap eden, zihinsel çabayı gerektiren bir eğitim etkinliği ile gerçekleşecek öğrenme daha kalıcı olacaktır. “Çizginin yadsınamaz gücü, okul yaşındaki bir çocuğa yöneldiği zaman etkisini kat be kat artırıyor. Edebi bir romandan çok önce ve çok çabuk” (Ülker, 2008: 53).

6.“Soyut somutlaştığı sürece insan beyninde kalıcı olur. Çağdaş bir eğitim sisteminde, uzmanların üzerinde birleştiği en önemli konulardan biridir görsellik” (Efe, 2007:21). Çinliler, “Bir resim, bin kelimeye bedeldir.” demişler. Gerçekten de basit bir çizim yoluyla sayfalar ile anlatılamayacak kadar çok şey anlatılabilir. Bu çizimlere karikatürdeki mizahı eklediğimiz zaman anlatılmak istenen şey çok daha etkili bir hale gelir. Karikatür, her derste ve her konuda kullanılacak bir araçtır. Öğrencilerin dersi sevmelerini ve sıkılmamalarını sağlar. Konuların işlenişinde daha fazla duyu organına ve zihinsel etkinliğe yer verildiği için öğrenme kalıcı ve zevkli olacaktır. Karikatür her

derste ve her konuda yararlanılabilecek bir araçtır. Çünkü karikatür insanı ve yaşamı konu alır. Hayat bilgisi, Matematik, Türkçe, Sosyal Bilgiler ve diğer tüm derslerde karikatürden yararlanmak olasıdır. Tabii ki buradan "Bütün derslerde ve ders saati boyunca sadece karikatürle ders işlenmelidir." anlamı çıkmamalı. Kulağa değil göze hitap eden mesajların algılanması diğer öğreti biçimlerine göre daha etkilidir. Buradan yola çıkarak gelişme çağındaki çocukların ve gençlerin görsel olarak algılama, dolayısıyla daha çabuk kavrama ve öğrenme yeteneklerinin gelişmesinde çizgi dili öncelikli olur diyebiliriz. Çünkü "Eğlenerek gülerken öğrenilen şeyler daha kalıcı olur ve rahat hatırlanır" (Oktay, 2010: 10).

7. Eğitimin en önemli ögesi iletişimdir. İletişim kurulamayan bir ortamda eğitim sürecinden bahsedilemeyeceğini daha önce de söylemiştik. Eğitim sürecinde çocukla iletişim kurmada mizahsal yaklaşımın çekiciliğinden söz edilebilir. Karikatürle iletişim kurmak karmaşık olmayan kolay bir iletişimdir. Dikkat çekicidir, şaşırtıcıdır, akılda kalan bir yanı olacaktır. Karikatürün sıcaklığı, sevimliliği, gülmenin ve gülümsemenin verdiği rahatlık ve gevşemeden yararlanarak istenilen mesajı öğrencinin belleğine yerleştirmek zor olmasa gerek (Özer, 2007: 74). "Bir iletişim bilimcisi olarak, görsel malzemelerin eğitim-öğretim alanında kullanılmasını çok yararlı buluyorum ve bizzat uyguluyorum. Görsel unsurlarla; resimler ve karikatürlerle destekleyerek verdiğim derslerde, öğrencilerimin derse olan ilgisinin ve katılımının çok daha yüksek olduğunu, konuları daha iyi kavradıklarını somut olarak gözlemliyorum." diyen Örs (2005), karikatürün uygulamada da işlevselliğini vurgulamıştır (Örs, 2005: 80).

8. Eğitim yönünden baktığımızda karikatür; algılama, çözümleme, kavrama yetisinin artmasına sağlayacağı işlevselliğin yanı sıra karikatürün insana olan yakınlığı, kendisinden bir parçaymışçasına tamamlayıcı özelliği ve çizgiyle bütünleşen mizahın gücü karikatürü sevimli kılacak konunun, konuların ve dersin sevilmesini sağlayacaktır.

9. Çevresini ve toplumu daha iyi tanımasına yardımcı olur. Toplumsal olaylara bakış açısını geliştirir. Toplumsal olaylara karşı bilinçlenmesini sağlar. Karikatür, çocuğun çevresini ve içinde yaşadığı toplumu daha iyi tanımasına yardımcı olur. Çocuğun toplumsal olaylara bakış açısını geliştirir. Bilinçlenmesini sağlar.

10. Muhakeme gücü gelişir. Karikatür sayesinde çocuğun muhakeme gücü gelişir. Olaylar arasında daha kolay neden - sonuç ilişkisi kurabilir hale gelirler. Karikatür, öğrencilerin eleştirme, eleştiriye açık olma, özeleştiri yapabilme, sorunları görebilme ve bu sorunlar için çözüm üretebilme gibi davranışlar kazanmasına önemli katkıda bulunur. Öğrenciler eleştirme, eleştiriye açık olma, özeleştiri yapabilme, sorunları görebilme ve bu sorunlar için çözüm üretme konularında gelişeceklerdir. Kişilik ve karakter oluşumu yönünden baktığımızda ise karikatür; öğrencinin yaratıcılığını, duyarlılığını, öğrenme isteğini, yardımlaşmasını, görsel zenginliğinin artmasını, estetik anlayışını geliştirecektir. Çok yönlü düşünebilen, hoşgörülü ve demokratik davranabilen insan olacaktır (Taç, 2005: 77-78). “Karikatür göze hitap etmesi bakımından öncelikle algılanabilme avantajına sahiptir. Bir konunun anlatımını açık ve net hale getirmek için ideal bir araç olacaktır. Bu kullanımının yanında, daha özgür bakış açısına sahip bireylerin yetişmesine katkısı, asıl yararı olacaktır ki bunun daha ön planda tutulması gerektiği düşüncesindeyim” (Koç, 2005: 78). İyi seçilmiş bir karikatür, her şeyden önce öğrencinin zihinsel gelişimine ve onun eleştirel düşünme yeteneğine katkı sağlayacaktır.

Karikatür diğer yandan kendine güvenen, toplum içinde sorunları ortaya koyan, çözüm üreten bir nesil yetiştirilmesine yardımcı olacaktır. Bu duruma son zamanlarda daha çok ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle, bilişim sektöründeki hızlı gelişmeler, ne yazık ki birtakım olumsuzlukları da beraberinde getirmektedir. Hazırcılığı, kolayca kaçmayı zaman zaman kendine zemin kılan bu gelişmelere, öğrencinin de üretken bir rol almasıyla dur denebilir.

Karikatür de eleştirel bir sanat dalı olarak hayatın olumsuzluklarını, ilişkilerini, gözler önüne seren bir sanat dalı. O halde okullarımızdaki tüm derslerde, çocuklarımızı hayata hazırlarken isabetli seçilmiş karikatürlerin kullanılması onların olumsuzlukları görmesi, irdelemesi ve eleştirmesi, olumlu tutumlar edinmesi açısından son derece önemlidir.

11.“Estetik duygularının gelişmesini sağlayacaktır. Sanata olan ilgilerini arttıracaktır. Sanata olan ilgileri artar ve estetik duyguları gelişir. Bu da bugün sık karşılaştığımız estetik kirlenmenin engellenmesi açısından son derece önemlidir” (edt. Efe. Uslu, 2006: 17).

Karikatür derste nasıl kullanılabilir?

“Karikatür konusunda iyi bir alt yapıya sahip bir öğretmen ve doğru seçilmiş karikatür örnekleriyle her dersin her aşamasında karikatürden yararlanma imkânı vardır” (Uslu, 2005: 82). Bir ders hazırlık çalışmaları, dersin işlenişi ve değerlendirme çalışmaları olmak üzere başlıca üç bölümden oluşur. Öğretmen bu bölümlerden herhangi birinde karikatürden yararlanabilir.

Derse hazırlığın ilk aşaması öğrencinin dikkatini çekme, derse olan tutumunu geliştirme ve derse olan motivasyonunu artırmadır. Şimdi sırasıyla bunlara bakalım:

“Dikkat çekme, öğretmenin bilgi süreçlerine başvurmak ve ders boyunca dersi çekici hale getirmek veya dikkati sürdürmekte kullanılan işlemlerdir. Öğrencilerin derse olan ilgi ve dikkatleri öğrencilerin öğrenme stillerine, zekâ türlerine, cinsiyetlerine vb. uygun öğrenme etkinlikleri yoluyla çekilir” (Karip, 2005: 82). Daha önce karikatürün ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin hem öğrenme stillerine hem zekâ türlerine uygun olduğunu söylemiştik.

“Tutum; öğrencinin, öğrenme ortamına, öğretmene, konuya ve kendisine bakış biçimidir. Dersin başlangıcında öğrencinin konuya, öğretmene ve öğrenme durumuna karşı olumlu tutum ve başarı beklentisi oluşturmasını sağlayacak motivasyon stratejileri kullanılmalıdır. Konuya karşı olumlu tutum oluşturmak için öğretmen, konuya kendi ilgi ve istekliliğini göstererek konuya başlangıcı olabildiğince ilgi çekici hale getirebilir” (Karip, 2005:144). Daha önce karikatürün öğrencilerin ilgisini çekmede çok etkili olduğuna değinmiştik. Dersin başlangıcında kullanılan bir karikatür öğrencinin derse ve öğretmene olan tutumunu olumlu yönde etkileyecektir. Bu da eğitim sürecine olumlu katkıda bulunacaktır.

“Motivasyonda konunun ilginç ve yeni yöntemlerle sunulması da önemlidir. Dersin başında öğrencinin ilgisi çekildikten sonra anlatma, gösteri, panel, grup çalışmaları, problem çözme, buluş yoluyla öğretme, simülasyon, rol oynama gibi teknikler kullanarak öğrencinin ilgisinin devam etmesi sağlanabilir” (Karip, 2005: 152). Tüm bunların dışında karikatürün daha önce saydığımız özelliklerinden ve eğitime

katkılarından dolayı derste karikatürün kullanılması öğrencinin motivasyonunu artıracaktır. Ders işleniş süreci ile ilgili olarak da şunları söyleyebiliriz:

Bir derste belli bir konu işlenirken giriş bilgileri olarak sunulan genel açıklamalarda veya konuya başlangıç noktası olarak yapılan girişlerde karikatür bir provokasyon olarak kullanılabilir. Bu, derste bir gülme olayı yaratacaktır, ancak bu gülme ciddiyetsizliğin verdiği ortamın yaratılması anlamında değil aksine öğrenmeye doğru kişiyi çekme olayıdır. Tüm eğitimciler bilir ki bir dersin iyi öğrenilmesi ders atmosferi ile doğrudan ilgilidir. Karikatürle derste gülümsemeli bir atmosfer yaratılarak kuru kuruya anlatılan dersten daha başarılı olması sağlanacaktır (Özer, 2007:75).

“Bunun dışında, karikatürün konuların kavranmasında ve çözümlenmesinde yardımcı unsur olarak yer alması veya işlenen konuyu destekler nitelikte örnekleme metodu ile araç olarak kullanılabilir” (Taç, 2005: 78).

Dersin değerlendirilmesi aşamasında ise, içeriğe uygun karikatürler verilebilir. Boşluk doldurma, eşleştirme, örneklendirme, yorumlama gibi etkinlikler yapılarak ele alınan kazanımların edinilip edinilmediği değerlendirilebilir.

Sonuç olarak; Yakından bakılacak olursa hiçbir araç karikatür kadar öğretimi ilginç kılmaz. Bir kere karikatür görseldir (göze hitap eder), motivasyon verir, tartışma fırsatı yaratır. “Gerek tarihsel, gerekse aktüel tüm konular karikatürle karmaşıklık ve soyutluktan arındırılabilme özelliği taşımaktadır. Bu durumlarda karikatürle aydınlatılmayan hemen hemen hiçbir konu yoktur” (Grünwald, 1979, aktaran: Özer, 2005: 72). “Mizah ve eğitimle ilgilenen biri olarak şunu söyleyebilirim ki karikatürü göz ardı etmeksizin daha genel bir mizah anlayışı, müfredatı işlemeyi o oranda kolaylaştıracak ve öğrenciye dersi sevdirecektir” (Aydın, 2005: 79-80). Eğitimde mizahla başarıya daha kolay ulaşılabileceği anlaşılabilir bu sözle. “Gülmek mizahın tek sonucu değil, sonuçlarından biridir. Hayal kurdurmak, düşündürmek, duyumsatmak, içselleştirmek gibi daha birçok sonucu vardır onun” (Topçuoğlu, 2006: 51, edt. Efe). Rahat ve özgür bir ortamda öğrenmenin daha hızlı, öğrenilenin bellekte kalmasının daha kolay olacağı kesindir.

Koç (2006), “Günümüzde gençlerin zaten okuma ile araları pek yok. İnternet ve cep telefonları ile haberleşmenin ötesinde bilgi edinme ihtiyaçlarını da karşılayabiliyorlar. Bu nedenle öğretmenin derste işleyeceği konuyu sınıfta karikatürler ile ilgi çekici hale getirmesine kimsenin itirazı olacağını sanmıyorum.” diyerek karikatürün eğitim için ne kadar cazip bir materyal olduğunu vurgulamaktadır (Koç, 2006: 65, edt. Efe).

Tüm bunlardan sonra tekrar karikatürün eğitimde kullanımının faydalarını toparlayacak olursak şu şekilde bir sıralama yapmamız mümkündür:

1. Karikatürü derslerde kullanacak eğitimcilerin karikatürün salt gülüp geçilen eğlence aracı olmadığı, eğitici de olduğunun bilincinde olmaları gerekir. Karikatürü bu bilinçle kullanırlarsa yaratıcı bir beynin ürünü olan karikatürün çocukların da yaratıcı yönlerini ve yaratıcı gücünü ortaya çıkardığı görülecektir.
2. Karikatürün çizgilerden oluşan bir alfabetesi olduğunu, bir karikatürü anlamak için çizgilerin okunması gerektiğini öğrenen öğrenciler, çizgiyle anlatım olanaklarından yararlanarak yaratıcılıklarını ve tasarımcı yönlerini ortaya çıkaracaklardır.
3. Karikatürün sorgulayıcı yönü öğrencileri öğrendiklerinin nedenini bilmek, en doğrusunu öğrenmek isteyen, araştıran öğrenciler yapacaktır.
4. Karikatürün eleştiri özelliğiyle öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirecektir.
5. Bunun yanında öğrenciler kazanacakları mizah duyarlılığıyla yaşama daha hoşgörülü, güler yüzle bakacaktır.
6. “Karikatür bir iletişim aracı olarak kullanıldığında öğrencilerin öğretmenlerle ve kendi aralarında anlaşacakları bir araç olacaktır. Karikatürün verdiği mesajın daha kolay ulaşması nedeniyle daha kolay iletişim kuracaklardır” (Danyal, 2005: 74).
7. Karikatür, içinde bulunduğu zamanla doğru orantılı olarak değişebilen yani kendini sürekli güncelleyen bir sanattır. Bu eğitim öğretim yapılanmalarında istenilen temel özelliklerinden olan analitik düşünce biçiminin gelişimine neden olur. Mizahla birlikteliği ise eleştirilere tahammülü sağlayarak demokratik bilince katkı sağlar. Onun için karikatürün yalnızca eğitim aracı olarak şekilsel kullanılmasının yanı sıra karikatür sanatının okullarda eğitim ve öğretimin önemli bir enstrümanı olabileceği kanısındayım (Aydoğan, 2005: 83).

8. Karikatür ezbersiz eğitim yolunu açacak bir araçtır. O, okullarda öğrencileri eğlendirirken güldürecek, öğrenme işlevine hız kazandıracaktır. “Karikatürle eğitimin amacı, eğlendirmek ya da ezberletmek değil; düşündürerek öğretmek ve yaratıcılığı geliştirmek olmalıdır. Karikatürle eğitim, ezberci ve bireyci gençler yerine, düşünen, üreten ve toplumsal sorumluluk duyan gençler yetiştirilmesine katkı yapmalıdır” (Örs, 2005: 80).

“Yazar Muzaffer İzgü, fıkraların mizah gücüne değinirken düşünmenin konuşmadan daha önemli olduğunu anlatıp, “Hem düşündürüyor hem güldürüyor. Böylece sağlıklı gülme gerçekleşiyor.” diyordu. Çocukları gülerken düşünmeye yöneltmek ve mizah yönlerini geliştirmek için ilkokullarda haftada iki ders gülmece dersi okutulmasını önermişti” (Uslu, 2006: 60, edt. Efe). “Karikatür bugüne dek ciddiye alınmadığı için eğitim kurumları ezbersiz eğitimden kurtulamadı.” diyen Hasan Efe, karikatürün yapılandırmacı öğrenmenin de temele aldığı ezbersiz eğitimin ancak karikatürle elde edilebileceğini vurgulamak istemiştir (Efe, 2005: 71).

Sonuç olarak diyebiliriz ki: Karikatürü bir eğitim aracı olarak kullanırken üç özel işlevi ile birlikte düşünmemiz gerekir: Birincisi görseldir. Görsellik, öğrenme sürecini hızlandırdığı gibi kavramayı güçlendirir. İkincisi özetler; sayfalara sığdıramayacak bir metni tek bir karikatürde anlatabilirsiniz. Üçüncüsü ayrıntıdan arınmış ve abartılmış olan karikatür çizimleri okurken önemli yerlerin altını çizmenin daha işlevsel bir halidir.

2.5. Karikatürün Türkçe Öğretiminde Kullanımı

Çocukların küçük yaştan itibaren resme ilgi duydukları herkesçe bilinen bir gerçektir. Okuma çağına geldiklerinde, alfabeyi öğrenmeleri yine resim yardımıyla gerçekleşir. Gösterilen her hece veya harf mutlaka kendisi ile özdeşleşen bir resimle birlikte verilir. Resim yapmayan, resmi sevmeyen çocuk hemen hemen yok gibidir. Sonuç olarak da diyebiliriz ki resim, çocukların bir nevi doğal ifade aracıdır. Bu nedenle, eğitim çağındaki çocukların yalın ve etkin bir iletişim aracı olan karikatürle araları iyidir. Karikatürün çocuksu çizgi ve kurgusu onların ilgilerini çeker. Mesajı algılamaya, karikatürün içindeki gülünecek noktayı yakalamaya çalışırken

beraberinde bir tür beyin jimnastiği de yaparlar. Karikatüre gülünmesi gerektiğini bilirler, espriyi anladıklarında mutlu olur, gülerler. Anlamadıklarında ise anlamama nedenini sorgulamaya başlarlar. Okul eğitiminin temel amacı da mantığı geliştirmek ve sorgulamayı öğretmek değil midir?

“Pek çok ülkede, özellikle de Fransız dili ve eğitimi çevresinde, çizgi roman eğitimde temel bir işlev üstlenmiştir. Çocukların çizgi romana olan yoğun ilgileri, eğitimcilerin dikkatinden kaçmamıştır. Nitekim ilköğrenimin çeşitli evrelerinde bu türden sıklıkla yararlanılır. Çizgi romanlardaki konuşma balonu, merak dürtüsüyle okurun dikkatini çektiğinden, okunması da kolay olduğundan, önemli bir okutma aracıdır. Bant karikatür ya da tek karelik yazılı karikatür de aynı işlevi gerçekleştirir.” diyerek karikatürün eğitimde kullanımına örnek vermiş oluruz.

Ülkemizde ise 2004 yılında Milli Eğitim Bakanlığı ilköğretim okullarının Türkçe dersi programlarında görsel okuma içinde “Karikatürde verilen mesajı algılar.” ifadesiyle karikatürün eğitimde ilk kez kazanım olarak ifade edilip yer aldığı görülmüş oldu. Bakanlık karikatürü Türkçe dersleri içinde anlama ve anlatım, değerlendirme şeklinde müfredata yerleştirdi. Yeni hazırlanan ilköğretim müfredat programlarında Türkçe dersinin etkinlikler bölümünde de karikatüre ilk kez yer verildi. Tüm okullarda okutulacak olan İlköğretim Türkçe Dersi öğretim programında karikatür örneklerine yer verildi.

2.5.1. Karikatürün Türkçe dersi açısından önemi ve Türkçe derslerinde kullanımı

Bilginin göreceliği, ortak akıl, bilginin önceki bilgilerden hareketle yenilerinin inşası gibi birçok temel değeri barındıran yapılandırmacı / oluşturmacı yaklaşıma göre hazırlanan ders içerikleri ve bu içeriklere göre kurgulanan ders kitapları ve özelde karikatür kullanımı, Türkçe dersinin amaçlarına ulaşılabilirliğini kolaylaştırabilecektir. Hayal gücünü harekete geçirme, betimleme, yorumlama, sembolik anlatım vb. beceriler ile mizah duygusu ve eleştirel bakışın öğrencilerde davranışa dönüştürülmesi bakımından, ilköğretim birinci kademedeki

çizgisel ve yazınsal anlatımın yerleştirilmesi, sanatsal ve estetik kaygının oluşumu gibi katkılar sağlayabilecektir (Toklucu, 2005: 83).

Bu modern çağda her gün televizyon ve bilgisayar karşısında arayışlar içinde yeniliklere açık olan ilköğretim çocukları iletişim özellikleri olan karikatürden çok yararlanabilirler. Bir gazetede bile sayfalarca yazının anlatabildiğini bir bakışta belleğe aktarabilen karikatür, çeşitli konularda bir perçin gibi kalıcılık sağlayacaktır.

Bakanlık, bu programı uygulamaya koyarken karikatürü “görsel okuma” ve “görsel sunu” çerçevesinde değerlendiriyor. Görsel okumadan amaç, öğrencinin verilen bir karikatürü kavrayabilmesidir. Böylece kavranan görsel malzeme, yani karikatür, öğrenciye bir mesaj verecektir. Öğrenci, bu mesajı kendi zihinsel tutumuna göre anlamlandırarak ve bu mesajın üstüne kendi yorumunu koyabilecektir. Görsel sunudan amaç ise öğrencinin belirli bir konu üstünde kendini ifade ederken önceden var olan ya da kendisinin çizdiği bir karikatürü kullanmasıdır. Bu yolla öğrenci savunduğu ya da tanıtmaya çalıştığı izleği görsellerle destekleyerek anlamlı kılacaktır.

Bakanlığın bu yaklaşımı “Yapılandırmacı Yaklaşım” ve “Çoklu Zekâ Kuramı”na dayanmaktadır. Bu yolla öğrenci, konuya zenginlik katmanın ötesinde, düşüncesini bilişsel bir tabana dayandıracaktır. İşin ayrı bir boyutu da öğrenciye bu yolla verilecek olan dersin daha zevkli ve çekici hale getirilecek olmasıdır. Ders, böylece, yalnızca alınması gereken mekanik bir algılama durumundan çıkacak, farklı disiplinlerin birlikte düşünülmesiyle öğrenciyi yaratıcı olmaya itecektir (Aydın, 2005: 79).

“...Görsellik, kavrama ve algılama yeteneği üzerinde olumlu sonuçlar verecektir. En azından bakanlıkça bu yılki müfredatta yapılmak istenen, konu içeriği ile örtüşen karikatürlerin derslerde örnekleme metodu ile öğrencilere gösterilmek suretiyle daha iyi anlamalarına yönelik bir uygulama olacaktır.” diyerek karikatürün eğitime katkısına destek vermiş oluruz.

2.5.2. Karikatür Türkçe dersinde okuduğunu anlama ve yazma becerilerini geliştirmede nasıl kullanılabilir?

Okul çağı öncesi çocuklar, eğiticiler tarafından ellerine verilen kitaplardaki çok kareli (tek kare de olabilir) karikatürleri anlatabilir. Karikatürlerde her gördüğünü anlatan öğrenci bu sırada karikatürdeki her şeyi en ince detayına kadar tetkik ederken dikkat ile bir şeyi incelemeyi, gördüklerini en iyi şekilde anlatmayı ve gördüklerinde neden-sonuç ilişkisini irdelemeyi öğrenir. Daha sonra (okuma yazma öğrendikten sonra) çok kareli veya tek kare karikatürlerde gördüklerini, anladıklarını düzgün bir şekilde yazmaya çalışması onun daha sonra yazacağı kompozisyonlar için çok faydalı olacaktır.

Türkçe derslerinde yazılı ve sözlü anlatım becerilerinin geliştirilmesinde bir karikatürün yorumlanması öğrenci için zevkli ve yararlı bir çalışma olacaktır. Öğrencilerin bir karikatürü inceledikten sonra, onunla ilgili yorum yapmaya çalışmaları ifade güçlerini geliştirir. Eğitim programının Türkçe derslerinde kazandırmayı amaçladığı davranışlardan biri de sözlü ve yazılı anlatım becerisidir. Öğrencinin, incelediği karikatürden anladıklarını sözlü ya da yazılı olarak ifade etmesi bu becerinin gelişmesine önemli katkı sağlayacaktır.

Yazım ve noktalama işaretlerinin hatasız kullanıldığı doğru ve güzel bir Türkçe ile kaleme alınmış karikatürlerle desteklenecek ders kitaplarının; önceden çizilen karikatürlere alt yazı bulma alıştırmalarının; hatta sıfırdan karikatür çizmenin dahi, öğrencinin dil mantığını geliştirmesine ve Türkçeyi doğru konuşup yazmasına faydası olur.

Öğrencinin ilgi alanına giren güncel, merak ve heyecan uyandırıcı tüm konular çeşitli mecralarda karikatür ve çizgi bantlarla işleniyor zaten. Aynı şekilde, çeşitli ders konuları da karikatür ve çizgi bantlarla desteklenip zenginleştirilebilir. Karikatür yardımıyla çeşitli mantık alıştırmaları yapmak mümkün olabilir. Basında karikatür takibi yaptırmak, yorumlatmak öğrencinin güncel yoğunlaşmasına neden olur, dış dünyaya ilgisi artar (Rozental, 2005: 75).

Verilen karikatürden yola çıkarak düşüncelerini sözlü olarak ifade etme öğrencinin hem konuşma becerisinin gelişmesine hem de verilen mesajı algılayma yönündeki kazanımı elde etmesine yardımcı olacaktır. Yeni öğrenilen sözcük veya sözcük gruplarını kullanarak karikatüre konuşma balonlarının eklenmesi de yine öğrencinin yeni öğrendiği sözcük ve sözcük grubunu cümlede kullanır kazanımına yönelik farklı bir etkinlik yapmış olmasını sağlar. Mürsel (2009)' e göre, "Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde çeşitli deyim ve atasözlerine yer verildiği görülmektedir. Deyim ve atasözlerinin öğretiminde somut yollara başvurulması gerektiği bilinmektedir. Bu yollardan biri de karikatür olabilir. Karikatürün kullanılması öğrenmeyi zevkli ve kalıcı hale getirebilir."

Dil bilgisi kazanımlarına yönelik olarak verilen karikatürlere uygun olarak çizilecek konuşma balonlarının öğrenilen dil bilgisi kurallarını uygulayarak doldurulması istenebilir. Böylece hem konunun pekiştirilmesi hem yaratıcılığın artırılması hem de genelde sıkıcı olarak görülen dil bilgisi saatlerine öğrencinin derse katılımını artıracaktır.

Sonuç olarak; Karikatürün genelde eğitim açısından özelde ise Türkçe öğretimi açısından önemini birkaç madde ile kısaca şöyle ifade edebiliriz:

1. Öncelikle, derslerde özelde Türkçe derslerinde o ders saatinin kazanımlarını ve davranışlarını sağlayabilmek için hazırlık çalışmaları esnasında ders konularına uygun karikatürlerle konuya girilmesi öğrencinin konuya ilgi duymasını, merak etmesini, konsantre olmasını ve daha yoğun bir düşüncelle derse başlamasını sağlayacaktır.
2. Karikatür sanatında da diğer sanat dallarında olduğu gibi düşünme, çözme, yorumlama gibi zihni etkinlikler öne çıkar. Bu zihni etkinlikler aynı zamanda eğitimin amaçları arasında yer alır. Çünkü eğitilmiş insan gördüğünü algılayabilen, düşünebilen ve bir konu hakkında yorum yapabilen insandır. " Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeleri," şeklinde verilen Türkçe öğretim programının amacı da tam olarak bunun hedeflendiğini göstermektedir.
3. Ayrıca karikatür sanatı mizah unsuru içerdiği için çocuk psikolojisinin eğlenmeye, gülmeye dönük özellikleriyle örtüşmektedir. Bu örtüşme de karikatür sayesinde

çocuğa en sıkıcı gelebilecek konuları (genelde dil bilgisi konuları öğrenciler tarafından sıkıcı olarak görülüyor.) bile eğlenceli bir şekilde öğretmeye, kavratmaya imkân sağlayacaktır.

4. Karikatürün kompleks, gizemli ve bir anlamda espriyi çözmeye yönelik yapısı çocukları düşünme, çözüme, sonuca ulaşma gibi etkinliklere yöneltecektir.
5. Çocukların, özellikle de ilköğretim birinci kademesindeki öğrencilerin dikkatleri çok kısa sürelidir. Dersin ilk on-on beş dakikasından sonra çocuk sıkılmakta ve dikkati dağılmaktadır. Kırk dakikalık bir ders süresini verimli bir şekilde değerlendirebilmek için dikkatin dağıldığı anlarda karikatür örneklerinin gösterilmesi ve incelenmesi çocuğun sıkılmasını engelleyecek, derse olan ilgisini artıracaktır. Bu da öğrencilerin sıkılmadan ders dinleyerek derse daha çok katılmalarını ve derslerin eğlenceli bir boyut kazanması sağlayacaktır.
6. Özellikle Türkçe dersindeki anlama, yazılı ve sözlü anlatım, bir konu hakkındaki düşüncelerini ifade edebilme gibi amaçları gerçekleştirmek için karikatür çarpıcı bir öğretim aracı olarak kullanılmaya oldukça müsaittir.
7. Öğrenciye verilecek ödevlerde bir gün sonra işlenecek konuyla ilgili karikatür örnekleri bulması istenerek çocuğun araştırma yapması, ödevin zevkli hale getirilmesi, derse hazır olarak gelmesi gibi yararlar sağlanacaktır.
8. Derslerin değerlendirme aşamasında değerlendirmenin çok yönlü ve öğrenciyi sıkmadan yapılması sağlanabilir.
9. Öğrenmeyi kolaylaştırır, düzgün anlatım ve kendini iyi şekilde ifadeyi sağlar. Öğrenciye (eğitilene) konuşma (dil-lisan) kompozisyon ve felsefi düşüncüyü, anlamada, anlatmada zekânın iyi kullanılıp (espri ile) nasıl vurucu bir silah haline getirebileceğini öğretir.

Karikatürün eğitim aracı olarak resim kadar hatta resimden de etkin bir araç olduğunu kabul etmemiz gerekir. İlköğretim Türkçe ve Lise Türk Edebiyatı derslerinde karikatürden geniş ölçüde yararlanmamız gerekmektedir. Hatta sözle, çizginin bütünleştiği karikatürlerin edebi olana biraz daha yakın olduğunu da söylememiz gerekir. Karikatür çizgi ögesi ile resmi, güldürü ögesi ile mizahı, düşündürme ögesi ile edebiyatı ve felsefeyi içerisine alan bir sanattır. Çünkü karikatürler,

dolaylı anlatımlar kullanırlar ve çağrışımlar uyandırırılar. Bu bakımdan da edebiyat metinleriyle örtüşürler (Çelik, 2006: 7, edt. Efe).

Literatür (İlgili Araştırmalar)

Bu bölümde konuyla ilgili araştırmalara ve eserlere yer verilmiştir.

Atila Özer'e göre,

“Karikatürün diğer mesajlardan bir farkı vardır; o da mesajını mizahsal gözlükle vermesidir. Mizah ise genel olarak her kesimden insanın hoşuna giden, gülümseten, gergin ortamı yumuşatan, insanlara haz aşıl原因 bir olgudur. Karikatürle iletişimin bir başka avantajı da çok küçük bir alan içerisinde, alıcının fazla zahmete girmeden izleyebileceği şekilde verilmiş olmasıdır. O nedenle karikatürle verilen kısa ve çarpıcı mesaj çekici gelecektir” (Özer, 1998: 48).

Topuz'a göre, “Karikatürün temel işlevi güldürmektir. Fakat çizerin amaçlarına, hedeflerine ve diğer pek çok etmene bağlı ikincil işlevleri de vardır. Bu ikincil işlevler olmadan karikatür bir bakıma havada kalır. Günümüzün gülmece deseni, başka amaçlar da yüklenmiştir. Bunlar şu şekilde sıralanabilir:

- Haber verme
- Eğlendirme
- Tabuları ve Mitosları Yıkma
- Karşı Çıkma
- Estetik Kaygı
- Reklam
- Eğitim

Atila Özer'e göre, "Son yıllarda eğitim alanında "kavram karikatürleri" adıyla yeni bir uygulama da yaygınlaşmaktadır. Kavram karikatürleriyle öğrencilerin öğretim öncesi yanlış düşüncelerinin açığa çıkması kolaylaşmaktadır. Ayrıca kavram karikatürleriyle yanlış fikri savunan öğrencilerin "yanlış yapma" olasılığına ilişkin endişeler de ortadan kalkmaktadır. "Kimi eğitimcilere göre karikatür eğitimde öğretimi ilginç hale getirebilme özelliği yönünden önerilmektedir. Görsel olması, mizahi olması, ilgi çekici olması, üzerinde uzun süre konuşulabilecek olması özellikleri dolayısıyla eğitimde kullanılması önerilen bir materyaldir" (Özer, 2007: 72).

Hıfzı Topuz, "İletişimde Karikatür ve Toplum" adlı kitabında "karikatür, eğitimde; okul dışı eğitimde, yetişkinlerin eğitiminde bir işlev bulabilir" dedikten sonra bu konuda Küba'da, Hindistan'da, Almanya'da, Fransa'da yapılan uygulamalardan söz etmektedir. Tarımda, hayvancılıkta, siyasal eğitimde, teknik öğretimde karikatürlü anlatımın uygulandığı belirten Topuz, bu konularda yapılan araştırmalardan da söz etmektedir.

Mehtap Karacabey, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde "Mizah Dergilerinin Halk Eğitimindeki Yeri ve Önemi" konulu Yüksek Lisans Tezi hazırlamıştır.

Yrd. Doç. Dr. Filiz Kabapınar, "Yapılandırmacı Öğrenme Sürecine Katkıları Açısından Fen Derslerinde Kullanabilecek Bir Öğretim Yöntemi Olarak Kavram Karikatürleri" konulu araştırma makalesi yazmıştır. Makalesinde kavram karikatürleri üzerinde duran Kabapınar, kavram karikatürlerinin yapılandırmacı görüşü temel alan bir öğretim yöntemi olduğunu dile getirmiştir. Yaptığı araştırma sonucunda kavram karikatürlerinin bireysel düşünce biçimlerini, sınıftaki diğer düşünce biçimlerinden etkilenmeksizin açığa çıkardığını göstermiştir (Kabapınar, 2005:101-146).

Efe (2005), "Eğitimde Karikatürün Yeri" adlı çalışmasında daha önce yayınlanan yazılarını bir araya getirerek ezbersiz eğitim için karikatürün gerekliliğini dile getirmiştir.

Dietrich Grünewald, "Almanya'da yayınladığı "Ders İçinde Karikatür" adlı kitabında "Karikatür kültürü almış kişilere karikatürden yararlanarak ders verildiğinde o kişiler gerçeği ve özellikle o konudaki problemleri daha iyi anlama yoluna

gideceklerdir. Karikatürü gerçeklikle bir arada değerlendirme gerekliliği bilinçli olmayı, demokratik değerleri bilmeyi gündeme getirecektir. Hoşgörüyü gündeme getirecektir. Bu demektir ki karikatür yoluyla ders gören bir öğrenci, yöntem iyi olduğu takdirde öğrenme ve uygulama aşamasında demokratikleşme yolunda da olacaktır.” demiştir (Akt.Özer: 2007:74, Grünewald, Dietrich. Karikatür im Unterricht, Almanya, 1979).

Karikatür ve Eğitim adlı bildiri kitabı ise Karikatürcüler Derneği İzmir Temsilciliği ve İzmir Büyükşehir Belediyesi İZFAŞ tarafından 18-19 Kasım 2006 tarihleri arasında ortaklaşa düzenlenen “Karikatür ve Eğitim Paneli” bildirimlerinden ve aynı isimli sergideki karikatürlerden oluşturulmuştur. Toplantıların sonunda, görsel unsurlarla desteklenen öğretim uygulamalarının daha etkili sonuçlar alınmasında önemli olduğu kanaati oluştu ve karikatürün eğitsel işlevlerinden faydalanarak tüm örgün ve yaygın eğitim kurumlarında eğitim programları içinde kullanılmasının yaygınlaştırılması konusunda ortak bir görüş ortaya çıktı.

Durualp (2006) yaptığı “İlköğretimde Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karikatür Kullanımı” konulu uygulamalı yüksek lisans tezinde Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılacak karikatürler, yapılandırmacı yaklaşımı temel alan bir öğretim yöntemi olarak tanıtılmıştır. Çalışmada ayrıca, Sosyal Bilgiler öğretiminde karikatür kullanımının öğrenci başarısına etkisi, geleneksel öğretim yöntemiyle karşılaştırılarak incelenmiştir.

Hürriyet Gösteri Dergisi'nin “Eğitimde Karikatürün Yeri” konulu özel sayısında Hasan Efe, Hıfzı Topuz, Atilla Özer, Nezih Danyal, İzel Rozental, İbrahim Ersaraç, Tan Oral gibi karikatürist ve eğitimcilerin konu ile ilgili görüşlerine yer verilmiş ve “Birçok ülkede karikatür eğitim sisteminde temel bir araç olarak görülüyor. Milli Eğitim Bakanlığı ilköğretimde karikatürün kullanımı için çalışmalar yapmakta.” vurgusu üzerinde durulmuştur. Bu “Eğitimde Karikatürün Yeri” adlı özel sayı Milli Eğitim Bakanlığının ilköğretimde karikatürün kullanımı için çalışmalar yapmasına yönelik olarak bu yöntem konusunda bir bilgi birikimi sağlamak ve gelinen noktayı belirlemek amacıyla karikatürcülerin ve eğitimcilerin fikirlerini alarak oluşturulmuştur.

Bülent Oktay (2010), “Karikatürlerle Hafıza Geliştirme” adlı çalışmasında hafızayı, hatırlamayı dalgalı bir okyanusa benzetmiş mizahı ve karikatürü ise bu dalgalı

okyanustaki güvenli bir gemiye benzetmiş. Buradan yola çıkarak “Hafıza tekniklerini uygularken karikatürün ve mizahın inanılmaz gücünden yararlanmayı öğrenirseniz hatırlamanız çok daha kolay, kalıcı ve etkili olacaktır.” diyerek hatırlamanın ve hafızayı geliştirmenin en kolay yolunun mizah ve karikatür olduğunu ileri sürmüştür.

Rudolf Arnheim (2007), “Görsel Düşünme” adlı kitapta “Düşünmenin daha ilk anda görme ile birlikte oluştuğunu, düşünmenin yapısal olarak neredeyse resimsel diyebileceğimiz ölçüde görme duyumuza bağlı olduğunu, insanın bütün sanatsal ve bilimsel faaliyetlerinde problem çözme anlamındaki gerçek düşünmenin her zaman uzamın görsel algılanışı üzerinde yürüdüğünü savunuyor.” Ayrıca “Resim eğitimini bir hobi kertesinde ele almaktan vazgeçmek, görsel eğitimin sadece resim sanatıyla ilgili olmadığını, gözün eğitilmesinin düşüncenin yaratıcılığının geliştirilmesi demek olduğunu görselliğin yalnızca sanatlarla değil; en az onun kadar fizik ve matematik bilimlerle de ilgili olduğunu kavramak.” diyor.

Canan Güney Mürsel (2009), “Deyim ve Atasözlerinin Öğretiminde Karikatürün Etkisi” adlı tezinde bu konuya eğilmiştir: Bu araştırmada söz varlığını oluşturan öğelerden olan deyim ve atasözlerinin öğretiminde karikatürün etkisi olup olmadığı incelenmiştir. Bu çalışmanın öğrencilerde öğrenmeye karşı olumlu bir tutum gelişmesini destekleyen karikatürün anadili öğretimine getireceği katkıların fark edilmesini sağlayarak başta Türkçe olmak üzere diğer derslerin öğretiminde de kullanılan bir araç olmasını dilerim. Bu çalışmada deyim ve atasözlerinin öğretiminde karikatürün etkisi araştırılmıştır. İhsan Doğramacı Vakfı Özel Bilkent İlköğretim Okulu 4. Sınıf öğrencilerinin, düzeye uygun seçilen deyim ve atasözlerinin anlamlarını kavramalarında karikatürün etkisi araştırılan çalışmada önce deney ve kontrol grupları arasında okuduğunu anlamaya yönelik bir fark olup olmadığı incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre gruplar arasında okuduğunu anlama açısından anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Bu sonuca göre deney ve kontrol gruplarının denk olduğu söylenebilir. Deney grubunda yer alan deneklerin uygulanan başarı testi, aritmetik ortalamaları, kontrol grubunda yer alan deneklerin aritmetik ortalamalarından daha yüksektir. Bu sonuca bağlı olarak deyim ve atasözlerinin öğretiminde karikatürün etkili olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç araştırmanın genel amacı olan “İhsan Doğramacı Vakfı Özel Bilkent İlköğretim Okulu 4. sınıf öğrencilerinin, düzeye uygun seçilen deyim ve

atasözlerinin anlamlarını kavramalarında karikatürün etkisini incelemek” konusunda karikatürün öğrenmede etkili olduğu sonucunu sağlamıştır.

“İlköğretimde Değer Kazanımlarının İncelenmesinde Karikatür Kullanımı: Dayanışma Değeri Örneği (2010)” adlı çalışmasında Ali Ersoy, ilköğretim öğrencilerinin sahip olduğu dayanışma değerinin karikatür aracılığıyla incelenmesini amaçlamıştır. Araştırma verileri Eskişehir’deki üç farklı ilköğretim okulundan 120’si dördüncü sınıf, 87’si beşinci sınıf toplam 207 öğrenciden 2008 Mayıs ayı boyunca toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak çalışma yaprağı kullanılmıştır. Çalışma yaprağında dayanışma mesajı içeren yazısız bir karikatüre ve üç açık uçlu soruya yer verilmiştir. Araştırma sonucuna göre, “Araştırmaya katılan öğrenciler sahip oldukları değer, bilgi, duygu ve düşüncelerini karikatür aracılığıyla yazılı olarak açıklayabilmektedir. Bu nedenle, karikatür ilköğretimde farklı derslerin değer kazanımlarına ilişkin eksik ve yanlış öğrenmelerin ortaya çıkarılmasında alternatif durum belirleme materyali olarak kullanılabilir. Öğrencilere değerlerle ilgili bir kavram, konu veya durum verilerek onların kendi karikatürlerini oluşturmaları sağlanabilir. Karikatürün değer eğitimi sürecinde sınıf ortamını yansıtacak gözlem ve eylem araştırması biçimindeki araştırma desenleriyle gerçekleştirilecek araştırmalar yapılabilir.” sonucuna ulaşmıştır.

“Karikatürlerle Coğrafya Öğretimi (2009)” adlı çalışmasında Uzman Emre Özşahin, çalışmanın amacını, “Coğrafya eğitiminde karikatürlerin önemini ve coğrafya öğretimi açısından karikatür kullanımının avantajlarını ortaya koymaktır.” şeklinde ortaya koymuştur. Bu amaçla örneklem olarak seçilen bir okula anket çalışması uygulanmış ve öğrencilerin coğrafya dersinde karikatür kullanımına ilişkin görüşleri ve karikatür kullanımının öğrenme sürecindeki etkisi ortaya konmaya çalışılmıştır. Bütün bu yapılanlar, karikatürler ve Coğrafya arasında öğrenme açısından sıkı bir ilişki olduğunu net bir şekilde ortaya koymuştur. Gerçekten de karikatür tarzı, görsel malzeme ve materyallerin, eğitimin her aşamasında kullanımı, öğrenci ve öğretmen açısından oldukça önemli kazanımlar sağlayacaktır. Bu ve buna benzer anketlerin veya daha başka tür çalışmaların sadece lise de değil bütün eğitim camialarında yapılması, coğrafya öğretiminde karikatür kullanımının öğrenme açısından artılarını ortaya çıkarması bakımından oldukça önemlidir. Ayrıca bu tür çalışmaların, eğitimde

görselleştirmeye bağlı bilgi kazanımını arttıracak ve eğitim sisteminde verimlilik açısından yeni ufuklar açacak aşikârdır.” diyerek karikatürün eğitimde kullanılması gerektiği sonucunu vurgulamıştır.

BÖLÜM III

3. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, kapsam ve sınırlılıkları, veri toplama tekniği, öğrencilere verilen eğitim çalışmaları ve toplanan verilerin değerlendirilmesine ilişkin bilgilere yer verilmektedir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, ilköğretimde Türkçe öğretiminde okuduğunu anlama ve yazma becerisi alanlarındaki kazanımlara yönelik istendik davranış geliştirmede karikatür kullanımının etkisi ortaya çıkarmak istenmiştir. Araştırma ön ve son test kontrol gruplu deneysel model kullanılmıştır. Bu modelin simgesi aşağıdaki şekilde yer almaktadır.

Tablo 3-1. Araştırma modelinin simgesel görünümü ön-son test deney-kontrol gruplu desen

Gruplar	Seçme Tipi	ÖN TEST	X	SON TEST
DG	R	O1	Karikatür kullanarak geliştirilen ders işleme süreci	O3
KG	R	O2	Geleneksel yöntem	O4

Yukarıdaki şekilde; DG deney grubunu, KG kontrol grubunu; R, deneklerin gruplara yansız atandığını; O1 ve O3, deney grubunun ön ve son test ölçümlerini; O2 ve O4, kontrol grubunun ön ve son test ölçümlerini; X ise deney grubundaki deneklere uygulanan bağımsız değişkeni (deneysel değişkeni) göstermektedir (Büyüköztürk, 2008, s.202).

Bu araştırmada da ön test – son test kontrol gruplu modele uygun olarak iki faktör bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, farklı deneysel işlem koşulları olan ve

gruplar arası ölçümleri temel alan deney ve kontrol gruplarını içeren bağımsız değişkendir. Bağımsız değişkende, öğrencilere deney grubunda okuduğunu anlama ve yazma becerisi ile ilgili karikatürler kullanılarak öğretim yapılırken, kontrol grubunda uygulanan program etkinliklerine devam edilmiştir. İkinci faktör ise öğrencilerin karikatürle öğrenme yöntemi ile ders işlemenin okuduğunu anlama ve yazma becerisi üzerine etkisini ön test - son test kontrol grubu desen üzerinde etkililiğini ortaya çıkarmak hedeflenmiştir. Araştırma modelinin test edilmesi ve uygulamanın etkililiğini ortaya çıkarmak için uygulama öncesi grupların başarı düzeylerinin eşit olup olmadığı ise Tablo-2’de incelenmiştir.

Tablo 3-2. Deney grubu ile kontrol grubunun ön test puanları arasında farklılığa bağımsız örneklem t-testi sonuçları

Gruplar	N	\bar{X}	S	t	sd	p
Deney Grubu	45	44,83	14,20			
Kontrol Grubu	37	49,03	12,31	-1,41	80	,162

*p<,05

Tablo-2’ ye bakıldığında karikatürle öğretim yapılan deney grubu öğrencilerinin ön testten aldıkları puanlar (\bar{X} =44,83) ile geleneksel öğretim yapılan kontrol grubu öğrencilerinin ön testten aldıkları puanlar (\bar{X} =49,03) arasında $t_{(80)}=-1,41$, $p>,05$ ’e göre anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. Deney grubu öğrencilerinin uygulama öncesinde yapılan testten aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılık olmaması, deneysel desen çalışmasına başlamadan önce deney ve kontrol grubunun başarı durumlarının birbirine denk olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Çalışmanın, uygulanan yöntemin etkililiğini ortaya çıkarmak için grupların başarı yönünden birine homojen olması gerekliliği ilkesini sağladığı görülmektedir.

3.2. Evren ve Örneklem

3.2.1. Evren

Araştırmanın evrenini, İstanbul il merkezinde bulunan ilköğretim okullarının ikinci kademesinde öğrenim gören 7. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

3.2.2. Örneklem

Evrene giren tüm öğrencilerin araştırmaya dâhil edilmesi mümkün olmadığından örneklem alma yoluna başvurulmuştur. Rastlantısal (random, yansız) şekilde seçilen araştırmacının görev yaptığı Fidan Demircioğlu İlköğretim Okulunda öğrenim gören 7. sınıf öğrencileri araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Belirtilen okulda altı tane 7. sınıf şubesi bulunmaktadır. Okulda bulunan sınıflardan biri rastlantısal (random, yansız) olarak deney, diğeri de kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Araştırma sonucunda yapılan değerlendirmeler, hem ön teste hem son teste katılan öğrenciler üzerinden yapılmıştır. Buna göre deney grubu olarak rastlantısal (random, yansız) seçilen sınıfta 45, kontrol grubu olarak rastlantısal (random,yansız) seçilen sınıfta 37 öğrenci değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Sonuçta deney grubunda 45, kontrol grubunda 37 öğrenci yer almaktadır.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada değerlendirmeye tabi tutulan veriler, örnekleme oluşturan okuldaki iki adet 7.sınıf öğrencilerinden, bu okulda görev yapan araştırmacı tarafından elde edilmiştir. Sınıfın doğal ortamının bozulmaması ve ön ve son test nedeniyle öğrencilerin not kaygısına düşmemeleri için araştırmadan, işleyişinden ve amacından bahsedilmiştir. Ön ve son test uygulamaları ile eğitim çalışmaları araştırmacı tarafından yapılmıştır. Okulda altı tane 7. sınıf bulunmaktadır. Ön test ve son test uygulamaları ile ders işleme sürecinde doğabilecek herhangi bir soruna karşı araştırmacı uygulama için dersine girdiği iki sınıfı seçmiştir. Hazırlanmış olan on altı maddeden oluşan ön test, her iki şubeye de uygulanmıştır. Ön testin hazırlanmasında 6-8.sınıf Türkçe Öğretim

Programında yer alan “Yazma” ve “Okuduğunu Anlama” kazanımlarından yola çıkılarak düzenlenen karikatür yarışmalarında dereceye giren, karikatür albümlerinde yer alan karikatürler kullanılmıştır. Ön test uygulanmasından sonra öğrencilerin teste verdikleri cevaplar tez danışmanı ile araştırmacının hazırladığı puanlamaya göre değerlendirilmiş, sonuçlar belirtilmiştir. Grupların ön testten aldıkları puanlar arasında istatistiki olarak da anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Yani ön test sonuçlarına göre her iki şubenin de puan ortalamaları birbirine yakındır. Bu konu ile ilgili ayrıntılı değerlendirme Bulgular bölümünde yapılmaktadır.

Deney grubu olarak belirlenen şubeye, ön test uygulamasından sonraki hafta başlanmak üzere yaklaşık altı hafta boyunca toplamda otuz iki saat, Pasifik yayınlarına ait 7.sınıf Türkçe dersi kitabında yer alan 3.tema olan “Doğa ve Evren” temasına ait sırasıyla “Renkler (şiir), Yukarıda Ne Var Ne Yok? (söyleşi), Hamilton Adası (gezi yazısı), Çevre Dostu Bir Bilimci (biyografi)” metinlerine yönelik toplam 56 tane, 48 farklı karikatür kullanılarak ders işleme süreci planlanmıştır. Uygulama Temaya Hazırlık bölümüne, Dinleme/İzleme, Okuma, Konuşma, Yazma ve Dil Bilgisi kazanım alanlarına göre hazırlanmıştır. Karikatür kullanılarak temaya yönelik eğitim verilmiştir. Ders işleme sürecinde, ön testi ve son testi oluşturan maddelere benzer örneklerden yararlanılmıştır. Bunun dışında ön test ve son testte yer almayan konuşma ve dil bilgisi beceri alanları kazanımlarına da karikatürün işlevselliğini, her beceri alanına uygulanabilirliğini göstermek amacıyla yer verilmiştir.

Deney grubuna eğitim verilirken, kontrol grubunun Türkçe derslerinin klasik usülle işlenmesine devam edilmiştir yani dersler daha önceki gibi işlenmiştir. Ders işleme sürecinde karikatürlerden yararlanılmamıştır. Daha sonra deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilere on beş maddeden oluşan son test uygulanmıştır. Böylelikle araştırmada kullanılacak olan veriler, ön test ve son testin şubelere uygulanması neticesinde elde edilmiştir. Araştırmadaki amaç, karikatürün yazma ve okuma kazanımlarına etkisi olduğu için deney grubu verileri ile kontrol grubu verileri karşılaştırılmıştır. Ön test uygulanan öğrenci sayısı deney grubunda 45, kontrol grubunda 37 olmuştur. Bu grupların son teste verdikleri cevapların değerlendirilmesinden sonra ön test son test puanlarının karşılaştırmalarına, bu

karşılaştırmalarla ilgili istatistiksel işlemlere ve yorumlara geçilmiştir. Bu veriler, Bulgu ve Yorumlar bölümünde ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

3.4. Verilerin Analizi

Bu araştırmada belirlenen amaç çerçevesinde öncelikle deneysel desen araştırmalarında belirlenen yöntemin etkililiğini test etmek için belirlenen deney ve kontrol grubunun uygulama öncesi başarılarının eşit düzeyde olması gerekir bunu test etmek için örneklem sayıları birbirine denk olmadığından dolayı bağımsız örneklem t-testi analizi kullanılarak model test edilmiştir. Model çerçevesinde belirlenen alt problemlere ilişkin sonuçlara ulaşabilmek için belirlenen alt problemlerden dördünde deney ve kontrol grupları karşılaştırıldığı için bağımsız örneklem t-testi analizi kullanılmıştır ve bir alt problemde deney ve kontrol grupları kendi içinde ön test ve son test puanlarını karşılaştırmada örneklem sayısı eşit olduğu için eşleştirilmiş örneklem t-testi kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

4. Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde araştırmaya yönelik bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir:

Birinci Alt Problem: Deney grubu ile kontrol grubunun son test puanları arasında farklılık var mıdır?

Tablo 4-1. Deney grubu ile kontrol grubunun son test puanları arasındaki farklılığa ilişkin bağımsız örneklem t-testi sonuçları

Gruplar	N	\bar{X}	S	t	sd	p
Deney Grubu	45	61,67	14,56	5,97	80	,000*
Kontrol Grubu	37	42,08	15,04			

*p<,05

Tablo-4.1' e bakıldığında karikatür yöntemi ile ders işleyen deney grubunun son test puanları ($\bar{X}=61,67$) ile geleneksel öğretim yöntemi ile ders işleyen kontrol grubunun son test ortalama puanları ($\bar{X}=42,08$) arasında $t_{(80)}=5,97$, $p<,05$ 'e göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu anlamlı farklılık; Deney grubu öğrencilerinin başarılarının, kontrol grubu öğrencilerinin başarılarından büyük olmasından kaynaklanmaktadır.

İkinci Alt Problem: Kontrol grubunun ön test puanları ile son test puanları cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?

Tablo 4-2. Kontrol grubunun ön test puanları ve son test puanları cinsiyetlerine göre farklılıklarına ilişkin bağımsız örneklem t-testi sonuçları

Kontrol Grubu	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	t	sd	p
Ön test	Kız	18	52,74	9,27	1,84	35	,074
	Erkek	19	45,51	13,98			
Son test	Kız	18	51,22	12,75	4,43	35	,000*
	Erkek	19	33,42	11,67			

*p<,05

Tablo-4.2' ye bakıldığında geleneksel öğretimle öğrenim gören kontrol grubunda bulunan öğrencilerin uygulama öncesi puanları cinsiyetlerine göre incelendiğinde; kontrol grubunda bulunan kız öğrencilerin uygulama öncesi ön teste ait başarı puanları ($\bar{X}=52,74$) ile kontrol grubunda bulunan öğrencilerin uygulama öncesi ön teste ait başarı puanları ($\bar{X}=45,51$) arasında $t_{(35)}=1,84$, $p>,05$ 'e göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Uygulama sonrasında son teste ait öğrenci başarıları cinsiyetlerine göre incelendiğinde; kontrol grubunda bulunan kız öğrencilerin uygulama sonrası son teste ait başarı puanları ($\bar{X}=51,22$) ile kontrol grubunda bulunan öğrencilerin uygulama sonrası son teste ait başarı puanları ($\bar{X}=33,42$) arasında $t_{(35)}=4,43$, $p<,05$ 'e göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu anlamlı farklılık kız öğrencilerinin son teste ait başarılarının erkek öğrencilerin son teste ait başarılarından büyük olmasından kaynaklanmaktadır.

Üçüncü Alt Problem: Deney grubunun ön test puanları ile son test puanları cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?

Tablo 4-3. Deney grubunda bulunan öğrencilerin ön test puanları ve son test puanları cinsiyetlerine göre farklılıklarına ilişkin bağımsız örneklem t-testi sonuçları

Deney Grubu	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	t	sd	p
Ön test	Kız	22	43,07	14,93	-,81	43	,421
	Erkek	23	46,52	13,57			
Son test	Kız	22	63,05	16,34	,62	43	,540
	Erkek	23	60,35	12,85			

*p<,05

Tablo-4.3' e bakıldığında geleneksel öğretimle öğrenim gören deney grubunda bulunan öğrencilerin uygulama öncesi puanları cinsiyetlerine göre incelendiğinde; deney grubunda bulunan kız öğrencilerin uygulama öncesi ön teste ait başarı puanları ($\bar{X}=43,07$) ile deney grubunda bulunan öğrencilerin uygulama öncesi ön teste ait başarı puanları ($\bar{X}=46,52$) arasında $t_{(43)}=-,81$, $p>,05$ 'e göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Uygulama sonrasında son teste ait öğrenci başarıları cinsiyetlerine göre incelendiğinde; deney grubunda bulunan kız öğrencilerin uygulama sonrası son teste ait başarı puanları ($\bar{X}=63,05$) ile deney grubunda bulunan öğrencilerin uygulama sonrası son teste ait başarı puanları ($\bar{X}=60,35$) arasında $t_{(43)}=,62$, $p>,05$ 'e göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Dördüncü alt problem: Deney grubunun ve kontrol grubunun ön test puanları ile son test puanları arasında farklılık var mıdır?

Tablo 4-4. Deney grubunun ve kontrol grubunun ön test- son test puanları arasındaki farklılığa ilişkin eşleştirilmiş örneklem t-testi sonuçları

Grup		\bar{X}	N	S	t	sd	p
Kontrol Grubu	Ön Test	49,03	37	12,31	3,16	36	,003*
	Son Test	42,08	37	15,04			
Deney Grubu	Ön Test	44,83	45	14,20	-7,52	44	,000*
	Son Test	61,67	45	14,56			

*p<,05

Tablo-4.4' e bakıldığında geleneksel öğretimle ders işleyen kontrol grubu öğrencilerinin uygulama öncesine ait ön test puanları ($\bar{X}=49,03$) ile uygulama sonrasında ait son test puanları ($\bar{X}=42,08$) arasında $t_{(36)}=3,16$, $p<,05$ 'e göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu anlamlı farklılık kontrol grubunda bulunan öğrencilerin ön test puanlarının son test puanlarından büyük olmasından kaynaklanmaktadır.

Karikatür kullanarak öğretim yapılan deney grubundaki öğrencilerin uygulama öncesine ait ön test puanları ($\bar{X}=44,83$) ile uygulama sonrasında ait son test puanları ($\bar{X}=61,67$) arasında $t_{(44)}=-7,52$, $p<,05$ 'e göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu anlamlı farklılık; deney grubu öğrencilerinin son test ait başarılarının ön teste ait başarılarından büyük olmasından kaynaklanmaktadır.

Beşinci Alt Problem: Deney ve kontrol grubunun ön test-son test fark puanları arasında farklılık var mıdır?

Tablo 4-5. Deney ve kontrol grubunun ön test-son test puanları arasındaki farklılığa ilişkin bağımsız örneklem t-testi sonuçları

	Gruplar	N	\bar{X}	S	t	sd	p
Fark Puanları	Deney Grubu	45	16,83	15,02	7,49	80	,000*
	Kontrol Grubu	37	-6,95	13,37			

* $p < ,05$ Fark Puanı=Son test puanı-Ön test puanı

Tablo 4-5' e bakıldığında deney ve kontrol grubu öğrencilerinin uygulama öncesi ön test puanları ile uygulama sonrası son test puanları arasındaki fark puanları karşılaştırıldığında; karikatür ile öğretim yapılan deney grubu öğrencilerinin fark puanları ($\bar{X}=16,83$) ile geleneksel öğretim yapılan kontrol grubu öğrencilerinin fark puanları ($\bar{X}=-6,95$) arasında $t_{(80)}=7,49$, $p < ,05$ 'e göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu anlamlı farklılık; deney grubu öğrencilerin (son test-ön test) fark puanının kontrol grubu öğrencilerinin (son test-ön test) fark puanından büyük olmasından kaynaklanmaktadır.

BÖLÜM V

5. Sonuçlar ve Öneriler

5.1. Sonuçlar

Bu bölümde araştırmada ulaşılan sonuçlara yer verilmiştir. Bu sonuçlardan yola çıkılarak bazı önerilerde bulunulmuştur:

5.1.1. Deney grubu ile kontrol grubunun son test puanları arasındaki farklılığa ilişkin sonuçlar:

Öğrencilerin okuduğunu anlama ve yazma becerisini ortaya çıkarmak için karikatür kullanarak ders işleyen deney grubunun geleneksel yöntemle ders işleyen kontrol grubuna göre başarılarının uygulama öncesinde farklılık görülmediği halde uygulama sonrasında anlamlı farklılık yaratacak düzeyde başarılı oldukları görülmektedir. Karikatürle ders işlemek öğrenci başarılarını geleneksel yöntemle göre daha etkili ve yüksek düzeyde artırdığı görülmektedir.

5.1.2. Kontrol grubunun ön test puanları ve son test puanları cinsiyetlerine göre farklılıklarına ilişkin sonuçlar:

Uygulama sonrası kız öğrencilerin son teste ait başarıları uygulama öncesinde ön teste ait başarılarına göre çok fazla bir düşüş göstermemiştir fakat erkek öğrencilerin uygulama sonrası son teste ait başarıları uygulama öncesi ön teste ait başarılarına göre çok fazla düşüş gösterdiği için anlamlı farklılık ortaya çıkarmaktadır. Kontrol grubunda son teste puanların düşmesinde başarısızlığın asıl kaynağı erkek öğrencilerin başarısızlığıdır.

5.1.3. Deney grubunda bulunan öğrencilerin ön test puanları ve son test puanları cinsiyetlerine göre farklılıklarına ilişkin sonuçlar:

Karikatür ile öğretim gören deney grubu öğrencilerinin okuduğunu anlama ve yazma becerisine ilişkin geliştirilen aracın öğrencilere uygulama öncesinde ön teste ait kız öğrencilerle erkek öğrencilerin başarıları birbirine çok yakındır. Uygulama sonrasında da öğrencilerin son teste ait başarıları aynı oranda artış gösterdiği için çalışmanın sonunda da birbirine çok yakın değerler alarak anlamlı bir farklılık görülmediği sonucu ortaya çıkmıştır.

5.1.4. Deney grubunun ve kontrol grubunun ön test- son test puanları arasındaki farklılığa ilişkin sonuçlar:

Geleneksel öğretim yapılan kontrol grubu öğrencilerinin ön test puanları ile son test puanları karşılaştırıldığında; geleneksel öğretim, okuduğunu anlama ve yazma becerisine ilişkin düşürdüğü görülmektedir. Karikatür ile öğretim yapılan deney grubu öğrencilerinin ön test puanları ile son test puanları karşılaştırıldığında okuduğunu anlama ve yazma becerisine ilişkin başarıyı yüksek düzeyde artırdığı görülmektedir.

5.1.5. Deney ve kontrol grubunun ön test-son test puanları arasındaki farklılığa ilişkin sonuçlar:

Deney grubu öğrencilerinin fark puanının pozitif yönde çıkması karikatürle öğretim yapıldıktan sonra öğrencilerin başarılarında artış olduğunu, kontrol grubu öğrencilerinin fark puanının negatif yönde çıkması geleneksel öğretim yapıldıktan sonra öğrencilerin başarılarında azalma olduğunu ifade etmektedir.

5.2. Öneriler:

Bu bölümde çalışmanın sonucunda ortaya çıkan bulgulara göre öğretmene yönelik, karikatür seçimine ve kullanımına yönelik ve öğrenciye yönelik önerilerde bulunulmuştur:

5.2.1. Öğretmene yönelik öneriler

- Karikatüre ulaşabileceği kaynaklar konusunda bilgi sahibi olmalıdır.
- Zengin bir karikatür arşivine sahip olmalıdır.
- Espriyi anlama, yorumlama konusunda çelişkiye düşmemelidir.
- Kullanacağı karikatürleri planlama aşamasında belirlemeli ve planında yer vermelidir.
- Her ders ve konu için en uygun karikatürleri seçebilmelidir.
- Eğer mümkünse karikatürü sınıfta tepegöz veya projektör gibi bir araçla tüm sınıfın görebileceği bir şekilde yansıtmalıdır. Bu imkân yoksa eser fotokopi vb. teknikle büyütülebilir. Ayrıca çoğaltılarak öğrencilere de verilmeli ve arşiv oluşturmaları sağlanmalıdır.
- Sonraki derste işlenecek konu için öğrencilere araştırma yaptırarak konuya uygun karikatür bulmaları konusunda ödev verilebilir.
- Karikatürü derslerde kullanacak eğitimcilerin karikatürün salt gülüp geçilen eğlence aracı olmadığını, eğitici de olduğunun bilincinde olmaları gerekir.
- Öğretmen, karikatürün sorgulayıcı yönü sayesinde öğrencilerini öğrendiklerinin nedenini bilmek, en doğrusunu öğrenmek isteyen, araştıran öğrenciler olmaları doğrultusunda yönlendirmelidir.
- Öğretmen, karikatürü amaç olarak değil araç olarak kullanılmalı.
- Okul bünyesinde belirli gün ve haftalarda karikatür yarışmalarının düzenlenmesi, istekli ve yetenekli öğrenciler için karikatür kurslarının açılması, karikatür sergilerinin açılması, karikatür sanatçılarının okula davet edilmesi, okul ve sınıf duvarlarında karikatürlerin sergilenmesi gibi eğitsel ve kültürel etkinlikler düzenlenmeli.
- Derslerinde mizah ürünlerini kullanmak isteyen öğretmen, öncelikle rehberlik kurumuyla sıkı işbirliği içinde olmalıdır. Alaycı, bireyi inciten, etnik ve kültürel grupları aşağılayan mizah ürünleri sınıfa götürülmemelidir.

5.2.2. Karikatür seçimine ve kullanımına yönelik öneriler

- Mümkün olduğunca yazısız karikatürler kullanılmalıdır.

- Her konuda farklı çizerlerin çalışmalarına yer vermelidir. Ayrıca farklı uluslardan farklı karikatürlerin gösterilmesi eğitsel süreçlerin gerçekleşmesinde daha etkili olacaktır.
- Görsel örüntüler çoğu kez kavrayış zorlukları çıkarmaktadır; geçerli algısal ilkelere daha bilinçli şekilde uyulmalı.
- Eğitimde kullanılacak mizahi çizimler öğrenmeyi kolaylaştıracak olan ortamı rahatlatmalı.
- Kullanılacak karikatürler rastgele değil; uzman eğitimciler tarafından titizlikle ve bilinçli bir şekilde seçilmelidir.
- Karikatürün yerel unsurlarla desteklenmesi düşünülebilir. Örneğin: Nasreddin Hoca, Yunus Emre gibi...
- Resimlerin karikatürleştirilmesi, karikatürlerin resimleştirilmesi gerçekleştirilebilir.
- Öğrencilerin çektikleri fotoğrafların/mevcut fotoğrafların arka plan, duygu, zaman, mekân gibi değişik alternatiflerle değişime uğratarak karikatürleştirilmesi söz konusu olabilir.
- Eğitimde, derslerde kullanılması düşünülecek karikatür, düş gücüne yol açacak, hayal kurmayı özendirecek niteliklerde olmalı.
- Eğitimde yer alacak çizimler, öğretmene, öğrenciye yağ çeken, konuyu hafife alan, sululuk yapan, olayın önemsenmesini sıfırlayan özelliklerde olmamalı.
- Seçilen karikatür dersten bağımsız olacaksa kendi başına söz söyleyen çizimler olmalı. Eğer konuyla ilgili olacaksa anlatılanla dalga geçebilen, onu eleştiren, tersinin de doğru olabileceği kuşkusunu dile getirebilen bir karikatür olmalı.
- Öykülerde ve şiirlerde resim yerine özü sunan birer karikatür kullanılabilir.
- Bazen aynı konuda çizilmiş farklı karikatürler bir arada ele alınmalı ve çizerlerin olaya bakış açılarındaki farklı ve benzer noktalar buldurulmalıdır.

5.2.3. Öğrencilere yönelik öneriler

- Öğrencinin konuyu kavrayışını tam anlamıyla temsil eden bir imgeyi kurabilmesi için becerikli, disiplinli, ısrarlı olması gerekir.
- Karikatüre ve karikatür sanatına ilgisinin gelişmiş olması gerekir.

- Karikatürün sadece gülünüp geçilecek bir materyal olmadığı farkında olması gerekir.
- Karikatürle işlenen derse karşı tutumunun olumlu yönde olması gerekir.
- Karikatür sanatının kendisine fayda sağlayacağına inanmış olması gerekir.

Sonuç olarak görsel okuma ve sunu, ilköğretim ikinci kademedeki öğrenme alanı olarak yer almamaktadır. Bu konunun; dinleme, konuşma, okuma ve yazma öğrenme alanlarında bulunduğu iddia edilmiştir. Görsel/uzamsal zekâ alanını geliştirmeye yönelik görsel okuma, ilköğretim ikinci kademe Türkçe programında dinleme, konuşma, okuma öğrenme alanlarında birer, yazma öğrenme alanında beş kazanımla gösterilmiştir. Dinleme, konuşma, okuma öğrenme alanlarındaki görsellik; metni, konuşmayı veya sunumu resimlerle ilişkilendirmekten öte gitmemektedir. Yazma alanındaki görsellik konusu ise bitişik eğik yazının estetik yönünü ve biçimle ilgili kısımları içermektedir. Programda bu konu, önemli bir eksiklik olarak göze çarpmaktadır, varlığını korumaktadır. Görsel okuma ve sunu, ilköğretim ikinci kademe Türkçe programında da öğrenme alanı olarak yerini almalıdır (Güney, Aytan ve Gün, 2010).

KAYNAKÇA

- Akpınar, Burhan (2009), İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe Öğretim Programları Görsel Okuma ve Sunu Öğrenme Alanının Değerlendirilmesi, Fırat Üniversitesi.
- Arnheim, Rudolf (2007), Görsel Düşünme, İstanbul: Metis Yay.
- Arslan, Akif (2009), Yapılandırıcı Öğrenme Yaklaşımı ve Türkçe Öğretimi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13, 143-154.
- Aydın, Seçkin (2005), Mizahı sınıf İçinde Rahat ve Etkin Kullanabilmemiz İçin Ona Bakış Açımızı Gözden Geçirmeliyiz, Hürriyet Gösteri Dergisi, “Eğitimde Karikatürün Yeri” Konulu Özel Sayı ,275, 79-80.
- Aydoğan, Kamil (2005), Karikatürün En Sihirli Yanı Hayatın Altını Çizmek Gibi Bir İşleve Sahip Olmasıdır, Hürriyet Gösteri Dergisi, Eğitimde Karikatürün Yeri” Konulu Özel Sayı, 275, 83.
- Bacanlı, Hasan (2003), Gelişim ve Öğrenme, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bülbül, Melik (2005), İmgesel İletişim, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Büyüköztürk, Ş. (2008), Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Chomsky, Naom (2001), Dil ve Zihin, Ankara: Ayraç Yay.
- Danyal, Nezih (2005), Karikatürü İyi Bilen Biri Fazladan Bir Dil Sahibi Olmuş Demektir, Hürriyet Gösteri Dergisi , “Eğitimde Karikatürün Yeri” Konulu Özel Sayı, 275, 74-75.
- Deniz, Kemalettin (2007), İlköğretim İkinci Kademedeki Konuşma ve Dinleme Yoluyla Öğrencileri İkna Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Üniversitesi.
- Deniz, Kemalettin (2008), Etkili İletişim, Serdar Odacı (ed.), Dil ve Anlatım (ss. 533-600), Konya: Tablet Yayın evi.

- Dilidüzgün, Şükran (2009), Yapılandırmacı Yaklaşımla Hazırlanan İlköğretim Türkçe Öğretim Programı ve Ders Kitaplarında Metin Odaklı Görevlerin Yeri, Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 17, 274-290.
- Doğan, M. Mahzun (2007), Yeni Dünya Tasarımlarının Buluşturduğu İki Sanat: Karikatür ve Edebiyat, Varlık Dergisi, 1192, 3-6.
- Durualp, Enver (2006), İlköğretimde Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karikatür Kullanımı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Durukan, Erhan (2008), İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Öğretim Programında Genel Amaçlar- Hedef/Kazanımlar İlişkisi, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1/4, 149-157.
- Efe, Hasan (2007), Edebiyat ve Karikatürde Anlamsal Boyutların İçleşmesi, Varlık Dergisi, 1192, 21-22.
- Efe, Hasan (2005), Nasıl Bir Karikatür İstersiniz? , Hürriyet Gösteri Dergisi “Eğitimde Karikatürün Yeri” Konulu Özel Sayı, 275, 71.
- Efe, Hasan (2007), (ed.), Karikatür ve Eğitim, Karikatür ve Eğitim Paneli Bildirileri, (18-19 Kasım 2006), İzmir.
- Emre, Gültekin (2007), Şiirdeki Karikatür/Karikatürdeki Şiir, Varlık Dergisi, 1192, 18.
- Erdem, E-Özcan Demirel (2002), Program Geliştirmede Yapılandırmacılık Yaklaşımı, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23, 81-87.
- Ergin, Akif- Cem Birol (2000), Eğitimde İletişim, Ankara: Anı Yay.
- Ergin, Akif (1995), Öğretim Teknolojisi, Ankara: İletişim Yay.
- Ersaraç, İbrahim (2005), Hayata geniş Bir Perspektiften Bakabilecek Öğretmenler Gerekliyor, Hürriyet Gösterisi “Eğitimde Karikatürün Yeri” Konulu Özel Sayı, 275, 75-76.
- Ersever, Oya (2003), Etkili İletişim, Bilimin ve Aklın Aydınlığında Eğitim, 36.

- Ersoy, Ali (2010), İlköğretimde Değer Kazanımlarının İncelenmesinde Karikatür Kullanımı: Dayanışma Değeri Örneği, On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 29 (2), 79- 103.
- Eskici, Menekşe (2008), Öğrencilerin Öğrenme Stilleri ile Akademik Başarıları ve Cinsiyetleri Arasındaki İlişki, Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fer, S-İ. Cırık (2007), Yapılandırmacı Öğrenme- Kuramdan Uygulamaya, İstanbul: Morpa Yayınları.
- Fiske, John (2003), İletişim Çalışmalarına Giriş, Ankara: Bilim ve Sanat Yay.
- Gökçe, Selim M. (2007), Karikatür ve Edebiyat Asaf Halet Çelebi Karikatürleri Üzerine Bir Deneme, Türk Edebiyatı Dergisi, 410, 32-34.
- Göker, Yurdağün (2005), Karikatür Öğrenmeyi Kolaylaştırır, Düzgün Anlatım ve Kendini İyi Şekilde İfadeyi Sağlar, Hürriyet Gösteri Dergisi “Eğitimde Karikatürün Yeri” Konulu Özel Sayı, 275, 76-77
- Gün, Mustafa (2010), Polis, Yolcuları Karikatürlerle Bilinçlendirecek, Zaman Gazetesi, 19 Eylül 2010.
- Güneş, Firdevs (2011), Dil Öğretimi Yaklaşımları ve Türkçe Öğretimindeki Uygulamalar, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8, 123-148.
- Güney, Nail- Talat Aytan, Mesut Gün (2010), İlköğretim II. Kademe Türkçe Programı ile Çoklu Zeka Kuramının Örtüşme Düzeyi, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 12, 213-229.
- İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu, 2006.
- İpek, İsmail (2003), Bilgisayarlar, Görsel Tasarım ve Görsel Öğrenme Stratejileri, The Turkish Online Journal of Educational Technology, volume 2 Issue 3 Article 9.

- Kabapınar, Filiz (2005), Yapılandırmacı Öğrenme Sürecine Katkıları Açısından Fen Derslerinde Kullanabilecek Bir Öğretim Yöntemi Olarak Kavram Karikatürleri, 101-146.
- Karadağ, Levent (drl.) (2010), İnternet Sizi Bekliyor Ailenizin İnterneti, Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası.
- Karip, Emin (2005), Sınıf Yönetimi, Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Kavcar, Cahit- Ferhan Oğuzkan- Sedat Sever (2004), Türkçe Öğretimi, Ankara: Engin Yay.
- Kılıç, Ebru-Şirin Karadeniz (2004), Cinsiyet ve Öğrenme Stilinin Gezinme Stratejisi ve Başarıya Etkisi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3, 129-146.
- Koç, Cem (2005), Önemli Olan Karikatürün Daha Özgür Bakış Açısına Sahip Bireylerin Yetişmesine Katkısı, Hürriyet Gösteri Dergisi, “Eğitimde Karikatürün Yeri” Konulu Özel Sayı, 275, 78.
- Kurnaz, Cemal (2003), Eski Türk Edebiyatı, Ankara: Bizim Büro Yayınları.
- Kuzgun, Y- D. Deryakulu (2004), Bireysel Farklılıklar ve Eğitime Yansımaları Eğitimde Bireysel Farklılıklar, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kuzu, Tülay (2003), Eğitim-Öğretim Ortamında Etkili Sözlü İletişim, Milli Eğitim Dergisi, 158.
- Lazar, Judith (2001), İletişim Bilimi, Ankara: Vadi Yay.
- Mağden, Duyan- Semra Şahin- Yasemin Çetinkaya (2001), Üç-Dört Yaş Grubu Çocukların “Fotoğraf ve Çizimlerdeki İnsanların Bakış Yönlerini” Algulamaları ve Görsel Dikkatin İncelenmesi, Milli Eğitim Dergisi, 151.
- McQuail, Denis - Suen Windahl (1993), İletişim Modelleri, Ankara: İmaj Yay.
- Mürsel, Canan Güney (2009), Deyim ve Atasözlerinin Öğretiminde Karikatürün Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Odacı, Serdar (2008), Türk Dili, Serdar Odacı (ed.), Dil ve Anlatım, (ss. 1-60), Konya: Tablet Yayınevi.
- Oktay, Bülent (2010), Karikatürlerle Hafıza Geliştirme, İstanbul: Babıali Kültür Yayıncılığı.
- Oral, Tan, Kullanılacak Karikatürler Anlamadan Ezberleme Yanlışının Önünde Sevecen Bir Engel Oluşturabilmeli, Hürriyet Gösteri Dergisi, “Eğitimde Karikatürün Yeri” Konulu Özel Sayı, 275, 76.
- Öktem, Altay (2007), Karikatür, Mizah, Edebiyat İlişkisi: Eksik Cüz, Varlık Dergisi, 1192, 12-15.
- Örs, Feri (2005), Karikatürler, Rasgele Değil, Uzman Eğitimciler Tarafından Titizlikle ve Bilinçli Bir Şekilde Seçilmelidir, Hürriyet Gösteri Dergisi, “Eğitimde Karikatürün Yeri” Konulu Özel Sayı, 275, 80.
- Özer, Atila (1998), Kuramsal ve Uygulamalı Karikatür, Eskişehir: ETAM Aş. Matbaa
- Özer, Atila (2007), Karikatür Yazıları, Eskişehir, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları
- Özer, Atila (2005), Karikatür, Eğitimcinin Yazı Tahtası Üzerindeki İşini Fazlasıyla Kolaylaştırır, Hürriyet Gösteri Dergisi, “Eğitimde Karikatürün Yeri” Konulu Özel Sayı, 275, 72-74.
- Özşahin, Emre (2009), Karikatürlerle Coğrafya Öğretimi, Marmara Coğrafya Dergisi, 20, 101- 122.
- Özyürek, Rasim (2005), Okullarımızda Türkçe Eğitimi ve Dilde İletişimin Gerçekleşmemesi, XI. Uluslararası Edebiyat Şöleni Bildiriler, 446-450, KKTC.
- Poroy, Semih (2007), Yazıp Çizmek, Varlık Dergisi, 1192, 7-11.
- Rozental, İzel (2005), Karikatür Öğrencinin Dil Mantığını Geliştirmesini, Dünyaya İlgisinin Artmasını Sağlar, Hürriyet Gösteri Dergisi, “Eğitimde Karikatürün Yeri” Konulu Özel Sayı, 275, 75.

- Selimbocaoğlu, Ayşegül, İletişim ve Sınıf içi İletişimin Önemi, XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, (6-9 Temmuz 2004), İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Siilars, Stuart (1997), İletişim, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi
- Şahan, Halil (2007), Yazın ve Karikatür, Varlık Dergisi, 1192, 19-20.
- Şentürk, Cihad (2009), Eğitimde Yeniden Yapılanma ve Yapılandırmacılık, Eğitim Dergisi, 23.
- Taç, Adnan (2005), Karikatür; Öğrencinin Yaratıcılığını, Duyarlılığını, Öğrenme İsteğini, Estetik Anlayışını Geliştirecektir, Hürriyet Gösteri Dergisi, “Eğitimde Karikatürün Yeri” Konulu Özel Sayı, 275, 77- 78.
- Toklucu, Ekrem (2005), Öncelikle Sanat Eğitimine Yönelik Hizmet İçi Eğitim Verilmelidir, Hürriyet Gösteri Dergisi, “Eğitimde Karikatürün Yeri” Konulu Özel Sayı, 275, 82- 83.
- Topuz, Hıfzı (1986), İletişimde Karikatür ve Toplum, Eskişehir: Eskişehir Anadolu Üniversitesi Basımevi.
- Topuz, Hıfzı (2001), Gülmece Olmadan Edebiyat Olur Ama Karikatür Olmaz, Hürriyet Gösteri Dergisi, “Eğitimde Karikatürün Yeri” Konulu Özel Sayı, 232, 58-59.
- Topuz, Hıfzı (2005), Karikatürün Eğitimdeki Rolü, Hürriyet Gösteri Dergisi , “Eğitimde Karikatürün Yeri” Konulu Özel Sayı, 275, 71-72.
- Tunçel, Merve (2011), Mısır’daki Halk Ayaklanmasında Karikatüristlerin Payı Büyük, Zaman Gazetesi, Pazar Kültür, 20 Şubat 2011.
- Tutar, Hasan- M. Kemal Yılmaz (2003), Genel İletişim, Ankara: Nobel Yay.
- Türkçe Sözlük (2005), Türk Dil Kurumu.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982.
- Uslu, Hakkı (2005), Karikatür Kullanımı Keşke Bütün Derslerde Yaygınlaştırılsa, Hürriyet Gösteri Dergisi, “Eğitimde Karikatürün Yeri” Konulu Özel Sayı, 275, 81-82.

- Ülker, Çiğdem (2008), Roman, Çizgi Roman ve Karikatür Üstüne, Varlık Dergisi, 1212, 51-53.
- Ünal, Dilşat Peker (2003), İletişim Sürecinde Öğretmen ve Öğrenci, Bilimin ve Aklın Aydınlığında Eğitim, 36.
- Yalçın, Alemdar (2002), Türkçe Öğretim Yöntemleri, Ankara: Akçağ Yay.
- Yalçın, Süleyman- Murat Şengül (2007), Dilin İletişim Süreci İçerisindeki Rolü ve İşlevleri, Türkoloji Araştırmaları, 2/2, 749-767.
- Yalın, Halil İbrahim (2004), Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yavuz, Kamil (2005), Karikatürün Lise Giriş Sınavları' na Hazırlanırken "Kafa Dağıtma" Aracı Olarak Kullanılması Önemli, Hürriyet Gösteri Dergisi, "Eğitimde Karikatürün Yeri" Konulu Özel Sayı, 275, 78-79.
- Yazıcı, Ersen (2004), Öğrenme Stilleri ile İlköğretimde Beşinci Sınıf Matematik Dersindeki Başarı Arasındaki İlişki, Yüksek Lisans Tezi, Konya: İlköğretim Anabilim Dalı.
- Yazım Kılavuzu (2005), Türk Dil Kurumu.
- Yıldız, Cemal-Alpaslan Okur- Gökhan Arı- Yakup Yılmaz (2006), Türkçe Öğretimi, Ankara: Pegema Yay.

Karikatür Albümleri:

Buca Belediyesi 3. Karikatür Yarışması Albümü (2009), Kent ve Teknoloji

Kültür-Çevre ve Manisa Tarzanı Kurulu 2.Ulusal Manisa Mesir Karikatür Yarışması Albümü

Buca Belediyesi 1. Karikatür Yarışması Albümü (2007), Türkiye’de Trafik

469. Uluslar arası Manisa Mesir Festivali, Yarınlarımız- Çocuklarımız Konulu 2. Uluslararası Manisa Mesir Festivali Karikatür Yarışması Albümü

İzmir Büyükşehir Belediyesi, Engelliler Konulu Karikatür Yarışması Albümü

Buca Belediyesi 2. Karikatür Yarışması Albümü, Engelli Engelsiz

İnternet Sayfaları:

www.karikatur.com

www.komikaze.com

www.hakkuslu.com

www.snow.utoronto.ca/Learn2/mod3/mistyles.html

www.ntvmsnbc.com

www.habervitrini.com

EKLER

EK 1: Ders İşleme Planı

7. SINIF DOĞA VE EVREN TEMASI

1.TEMAYA HAZIRLIK

1.aşama: “Doğa ve Evren” teması kapsamında öğrencilere güneş, yıldız, ay, dünya, evren vb. kavramların kazandırılması için kavramların kullanımına yönelik olarak aşağıdaki karikatürler kullanılıp verilen sorular sorulabilir. (Kazanım: Konuşma. 5)

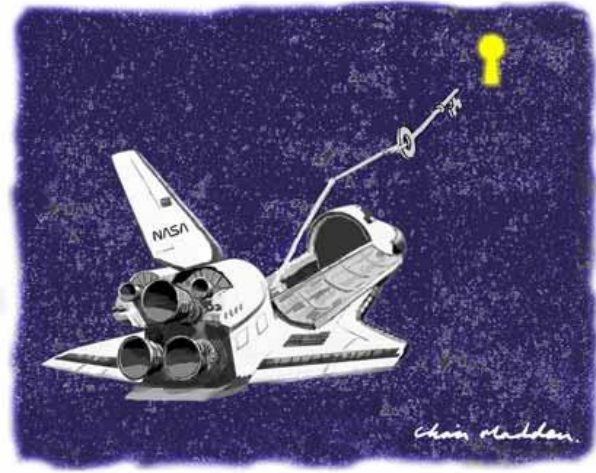
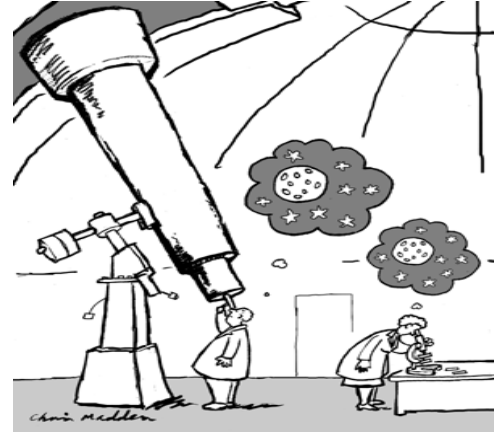
Yukarıdaki karikatürlerde dikkatinizi çeken cisimler nelerdir? Bu cisimlerin özellikleri nedir? Bu cisimlerin ortak özellikleri nelerdir? Bu cisimlerle ilgili başka neler biliyorsunuz? Bu cisimler nerde bulunur? Bu cisimlerin birbiriyle ilişkileri nedir? Bu cisimlerin insanlar ile ilgisi nedir?

1. karikatürde adamın elinde tuttuğu nedir? Ay ve yıldızlar neden bir arada gösterilmiş? Neden adam ay ve yıldızları çekmeye çalışıyor? Bu karikatürde anlatılmak istenen nedir?
2. karikatürde dikkatinizi çeken nedir? Karikatüre göre dünyamız ne durumda? Karikatürde vurgulanmak istenen nedir? (Kazanım: Konuşma 1.4 – 1.5 - 5.1)

2.aşama: Evreni algılama ve evrenle ilgili bilgiler edinme yollarımızı anlatmaya yönelik olarak aşağıdaki karikatürler verilip sorular sorulabilir.

GALILEO

Yukarıdaki karikatürler insanoğlunun evren hakkındaki bilgileri algılama yolları ile ilgili. Bu karikatürlere bakarak evrenle ilgili bilgi edinme yollarımızı kaç döneme ayırabiliriz? Bu değişimin sebebi ne olabilir? Sizce ilk insanlar evrenle ilgili bilgileri hangi yollarla ediniyordu?

1.karikatürde, yer alan Galile hakkında bilginiz var mı? Kimdir? Hangi alanda ün kazanmıştır? (Gerekirse Galile hakkında ayrıntılı bilgi verilir) Karikatürde bahsedilen olay nedir?

2. karikatürde kimleri görüyorsunuz, ne yapıyorlar? Hangi konu hakkında çalışıyorlar? İlk karikatüre göre kullanılan araçlarda ne gibi değişiklikler var?

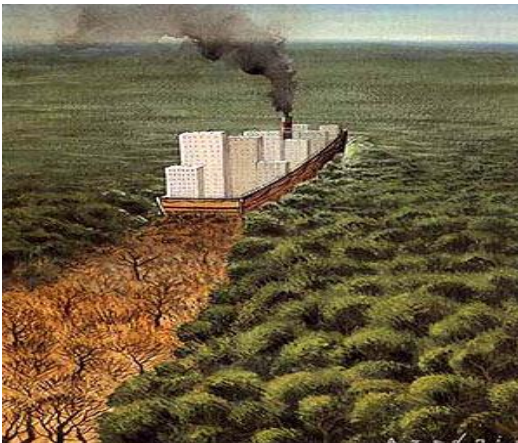
3.karikatürde, adamın üzerine oturup dünyayı izlediği şey sizce nedir? Evren ve dünyamızla ilgili bilgi edinme araçlarından hangisine yer verilmiş? Önceki iki karikatürde vurgulanan araçlarla kıyaslandığında hangisi daha doğru ve kesin bilgiler edinmemizi sağlar?

4. karikatürde, Gökyüzüne doğru giden araç nedir? Üzerinde yazan “NASA” hakkında bilginiz var mı? Gökyüzünde dikkat çeken kavram nedir? Neyin simgesidir? Araçtan gökyüzüne uzatılan nedir? Ne işe yarar? Bu kavramlardan da yola çıkarak karikatürün vurgulamak istediği nedir? (Kazanım: Konuşma 1.4 – 1.5 - 5.1)

3.aşama: Doğa kavramı ve sorunları ile ilgili olarak aşağıdaki karikatür verilip sorular sorulabilir.

Karikatürde neler görüyorsunuz? Adamın özellikleri neler? Karikatürde görünen hayvan ne? Nerede yaşar? Neden bir dilenciyle birlikte? Bu karikatürde üzerinde durulan konu nedir? Karikatürün insanlara vermek istediği düşünce nedir? Bu karikatüre bir slogan bulmanız istense ne yazardınız? Karikatürde verilmek istenen düşünce aynı kalmak şartıyla bir değişiklik yapmanız istense hangi değişikliği yapardınız? Karikatüre bir çizim daha eklemeniz veya çıkarmanız istense ne ekler, çıkartırdınız?

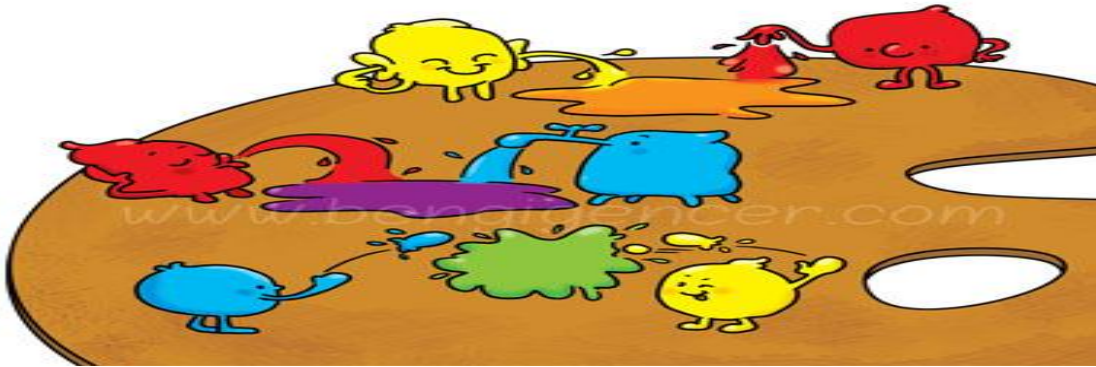

Yukarıdaki karikatürlerde çevre sorunlarından hangileri vurgulanmış? Bu karikatürlere birer isim veriniz. Bunların dışında başka hangi çevre sorunlarını sıralayabilirsiniz? Çevre sorunlarından hangisini karikatürleşip insanlara mesaj vermek isterdiniz? Neden? Hangi mesajı vermek isterdiniz? (Kazanım: Konuşma 5.1)

“RENKLER” METNİ

1. Metne Hazırlık:

Aşağıdaki karikatürde ön plana çıkan nedir? Hangi renkleri görüyorsunuz? Bu renklerin ortak özelliği nedir? Karikatürdeki renkler ne yapıyor? Bu renklerle ortaya çıkan renkler aynı mıdır? Bunun nedeni nedir? Sevdiğiniz renk bu karikatürde var mı? Sevdiğiniz rengi bu karikatüre yerleştirmeniz istense nasıl yerleştirirdiniz? (Kazanım: Konuşma 5.1)

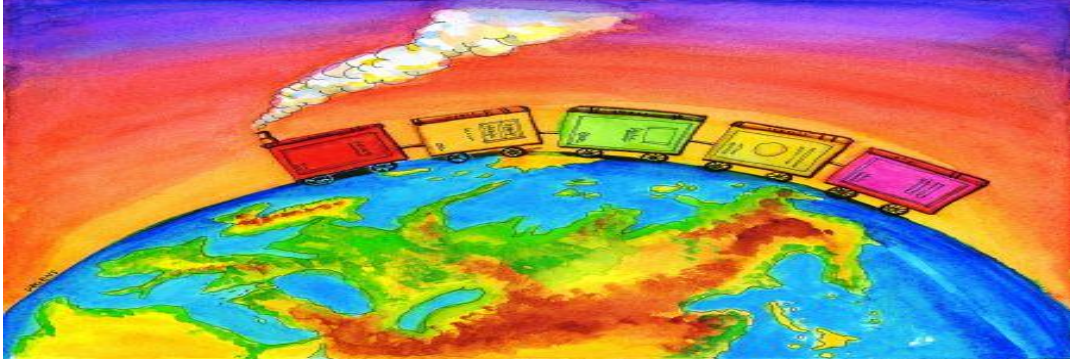
2. Sözcük Çalışması:

“Renkler” adlı metinde geçen ve anlamını öğrendiğiniz “adı üstünde, ahşap, kızgın, uysal, narin, kırılğan, huzur, kasvet” sözcüklerini kullanarak konuşma balonlarını doldurunuz. (Kazanım: Yazma.5.2)

3. Cümlede Anlam:

Karikatürle ilgili nesnel ve öznel anlatıma örnek cevaplar alınacak sorular sorulur ve bu cevap cümlelerinden yola çıkarak öznel ve nesnel cümle tanımları yapılabilir.

Yukarıdaki karikatürde ne görüyorsunuz? Hangi renkler kullanılmıştır? Kaç vagon görüyorsunuz? Vagonların biçimsel özellikleri ne? Dünyanın gördüğümüz tarafında hangi kıta bulunuyor? Karikatürdeki fon rengi-yüzey rengi nedir? (Nesnel cevaplar alınacak sorular)

Çizer neden bu renkleri kullanmış olabilir? Vagonlar neden renkli çizilmiş olabilir? Dünya üzerinde hareket eden bu vagonlar ne anlama geliyor olabilir? Karikatürde kullanılan renkler birbiriyle uyumlu mudur? (Öznel cevaplar alınacak sorular) Cevaplardan sonra öznel ve nesnel cümle tanımı yapıp farklı örnekler verilebilir. (Kazanım: Okuma.2.11)

4. Yazma:

Yukarıdaki karikatürler mevsimlerle ilgili. Bu karikatürlerden de yola çıkarak mevsimlerin sizde çağrıştırdığı renkleri anlatan “Mevsimlerin Rengi” başlıklı bir şiir yazınız. (Kazanım: Yazma.3.4-1.2- 1.4- 2.6- 5.1- 6.2)

5. Konuşma:

Yazdığımız şiirdeki temayı karikatürlerle de bağdaştırarak “Mevsimlerin Rengi” adlı kısa bir konuşma yapınız. (Kazanım: Konuşma 5.1 - 3.3 - 3.7 -1.1-1.4-1.5-2.2-2.5-2.3)

6. Noktalama: (Kazanım: Yazma.6.2)

Yukarıdaki karikatürde hangi noktalama işaretinden bahsediliyor? Konuşma balonunda bu noktalama işaretinin hangi işlevi vurgulanmış?

“Bu işaretin kullanıldığı bildiğiniz başka yerler var mı?” gibi sorular sorulup soru işaretinin kullanıldığı yerler hakkında bilgi verilebilir.

7. Yazım Kuralları:

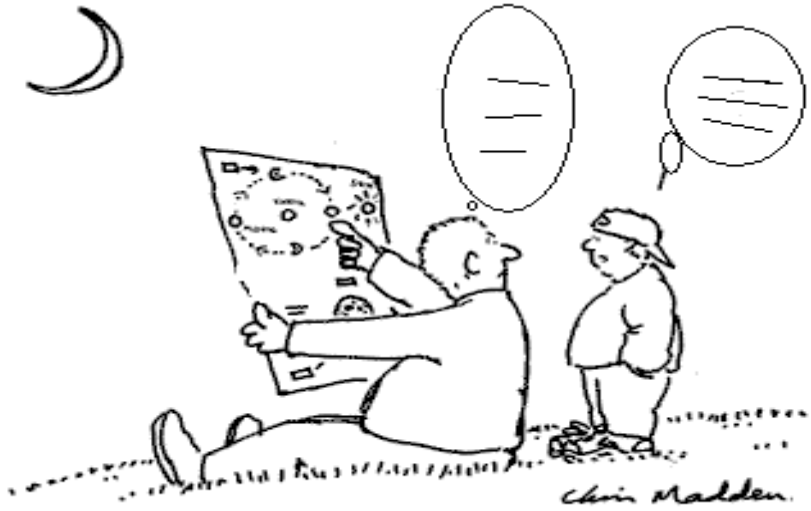
Karikatürde ne görüyorsunuz? Neden birbirlerine sarılmışlar? Hangi duygu içerisindedirler? Konuşma balonlarındaki ifadeler ile çizimdeki duruşları birbiriyle uyumlu mudur? Konuşma balonlarındaki yazım yanlışlarının altını çizip düzeltiniz. (Yazma 6.1)

8. Dil Bilgisi:

Yukarıdaki karikatürde konuşma balonlarındaki cümlelerin yüklemelerini bulunuz? Yüklem kaçar kelimedenden oluşmuştur? Tek kelimedenden oluşan yüklem, anlamı değiştiren bir ek almış mıdır?

Bu sorulardan sonra yapısına göre fiil türleri anlatılıp farklı örnekler verilebilir. (Dil Bilgisi 2.1)

Dil bilgisi değerlendirme etkinliği olarak:

Yukarıdaki karikatürde neler görüyorsunuz? Adamın çocuğa gösterdiği kağıtta neler var? Karikatür günün hangi saatini anlatıyor? Çocukla adam ne konuşuyor olabilir? Konuşma balonlarını yüklemi, daha önce öğrendiğiniz “fiil+fiil” şeklinde oluşan birleşik fiilleri kullanarak doldurunuz. (Dil Bilgisi 2.2)

“YUKARIDA NE VAR NE YOK” METNİ

1. Metne Hazırlık: (Kazanım: Konuşma 5-1.4 – 1.5 - 5.1)

1. karikatür:

2. karikatür :

3. karikatür:

1. karikatürdeki insanlar hangi çağda yaşamış olabilirler? Bunu nereden anlıyorsunuz? Karikatürdeki insanlar ne yapıyor? Karikatürde vurgulanan nedir?

2. karikatürde olayın geçtiği vakit günün hangi bölümüdür? İnsanlar ne yapmaya çalışıyor? Hangisinin yaptığı günümüzle kıyaslandığında daha doğrudur?

3. karikatürde insanlar nerede? Meslekleri ne olabilir? Hakkındaki konuştukları problem nedir? Konuşulan problemin günümüzle kıyaslandığında çözümü kolay mıdır? Tüm bu karikatürlerden yola çıkarak ilk insanların dünyamız, gündelik yaşam, tıp vb. konular hakkında ne kadar bilgi sahibi olduğunu söyleyebiliriz?

Peki ilk insanlar, evren, dünya, gündelik yaşam gibi konularda nasıl bilgi sahibi olmuştur? Aşağıdaki karikatürleri de inceleyerek bu soruya cevap veriniz.

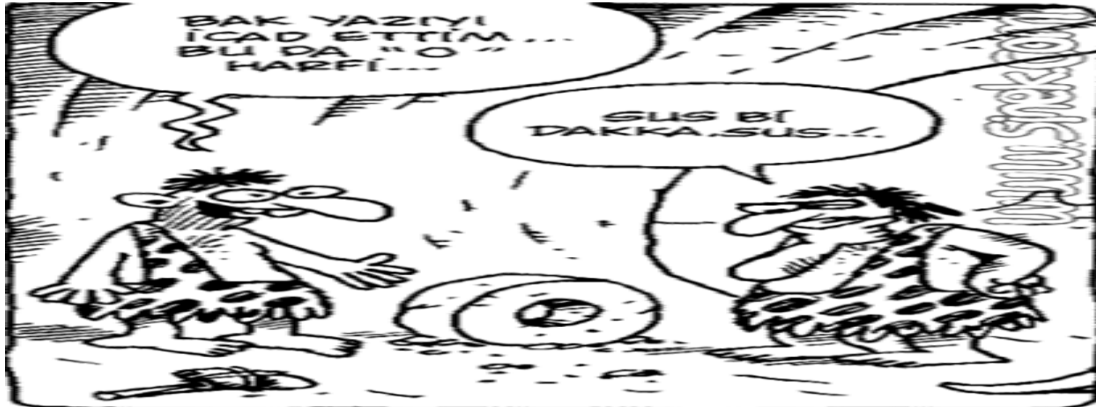
1.karikatür:

2.karikatür:

3.karikatür:

1.karikatürde: İnsanlar hangi konu üzerinde konuşmaktalar? Neye karar veriliyor? Bilgiye ulaşmada hangi yol kullanmış olunuyor?

2.karikatürde, insanlar ne yapmaya çalışıyor? Hangi hayvanlar var? Bu hayvanlara ne yaptırılmaya çalışılıyor? Bu hayvanlar yaptırılmak istenileni yapabilir mi? Aslında hayvanlara yaptırılacak doğru hareketler nedir? Bu karikatürü bir hikaye olarak düşünürsek hikayenin devamında ne olacaktır? Günümüzde bu hayvanlardan nasıl faydalanabiliyoruz? Bu bilgiye nasıl ulaşabildiğini karikatürden de yola çıkarak tahmin ediniz.

3.karikatürde, insanların mimiklerinden yola çıkarak hangi ruh hallerinde olduğunu söyleyebiliriz? Karikatüre göre hangi buluşun icadından bahsediliyor? Aslında keşfedilen nedir? Bu buluşta hangi yöntem kullanılmıştır?

Sizce eskiden dünyamızla ilgili olarak neler biliniyordu? İnsanlar bu bilgileri hangi yollarla ediniyorlardı? Bu bilgiler her zaman doğru bilgiler midir? Günümüzde bu bilgiler hangi yollarla ediniliyor? Bilim adamlarının ortaya koyduğu bilgiler mutlaka doğru mudur? Karikatürlerden de yola çıkarak soruları cevaplayalım.

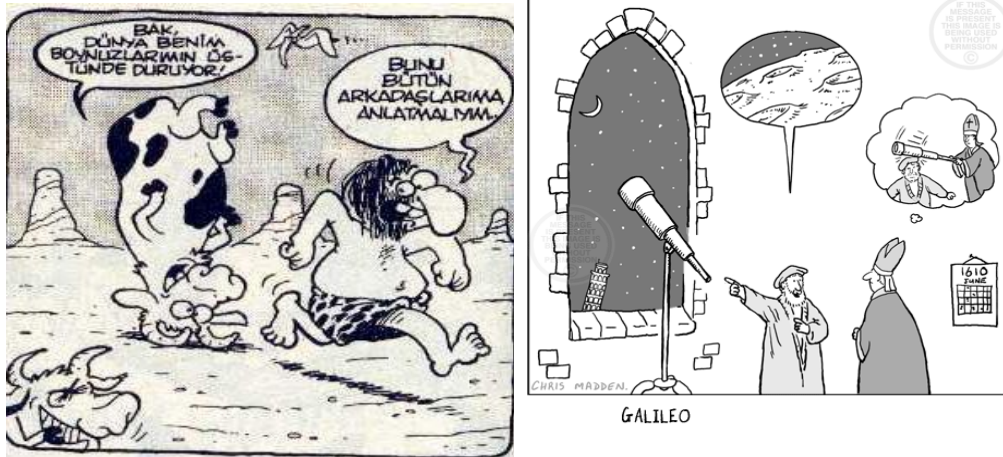

Tüm bu hazırlık çalışmalarından ve metnin başlığı olan “Yukarıda Ne Var Ne Yok?” tan yola çıkarak metnin içeriğini tahmin ediniz.

2. Sözcük Çalışması:

Metnin karikatürlerden birini seçerek seçtiğiniz karikatür için “aygıt, astronom, olgu, betimleme, gaf, kozmik” sözcüklerini de kullanarak konuşma balonu çizip doldurunuz. (Yazma 5.2)

3.Okuduğunu Anlama Çalışması:

3.karikatürden yola çıkarak betimleyici anlatım biçimini kullanarak bir paragraf yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4.karikatürden yola çıkarak tartışmacı anlatım biçimini kullanacağınız bir paragraf yazın.

.....

.....

.....

.....

.....

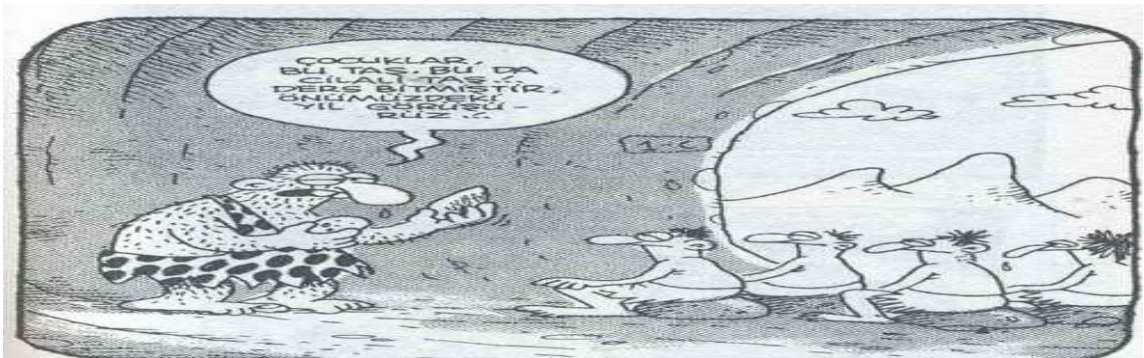
.....

.....

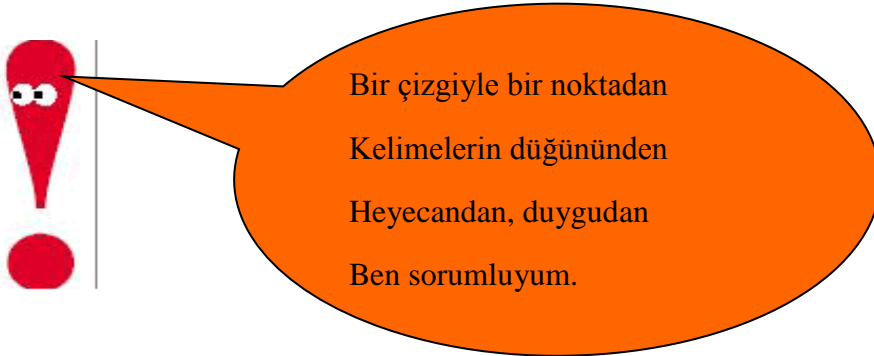
.....

5. Konuşma: (Konuşma 5.1 - 3.3 - 3.7 -1.1-1.4-1.5-2.2-2.5-2.3)

Aşağıdaki karikatürden yola çıkarak eski dönemlerde yaşayan bir çocuk olduğunuzu hayal ederek gündelik yaşamınızın (okul, oyun, aile ilişkileri, yeme-içme alışkanlıkları, kılık-kıyafet...) nasıl olabileceğinizi anlatan bir konuşma yapınız.

6.Noktalama İşareti: (Yazma 6.2)

Yukarıdaki karikatürde hangi noktalama işaretinden bahsediliyor? Konuşma balonunda bu noktalama işaretinin hangi işlevi vurgulanmış? “Bu işaretin kullanıldığı bildiğiniz başka yerler var mı?” gibi sorular sorulup ünlem işaretinin kullanıldığı yerler hakkında bilgi verilebilir.

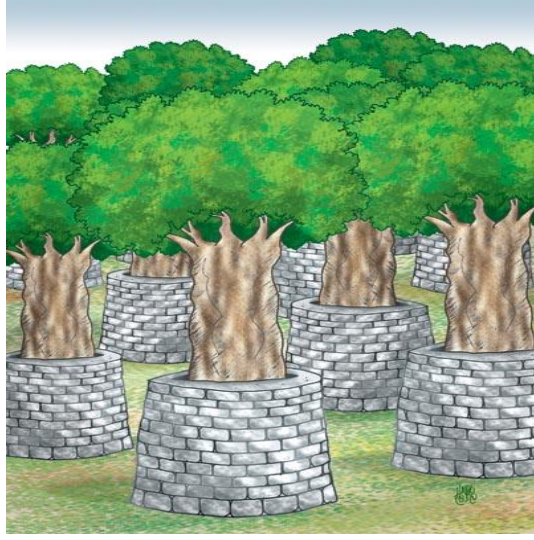
7. Dil Bilgisi:

Yukarıdaki karikatürde verilen konuşma balonlarında geçen altı çizili fiillerin yapılarını değiştirerek cümleleri yeniden yazınız. Anlamlarda bir değişiklik olmuş mudur? Nasıl? (Dil Bilgisi 2.2)

“ÇEVRE DOSTU BİR BİLİMCİ” METNİ

1. Metne Hazırlık: (Kazanım: Konuşma. 5-1.4 – 1.5 - 5.1)

1. karikatürde dikkati çeken şey nedir? Adam ne yapıyor? Ağacın bu durumu neyi gösteriyor? Doğal çevreyi bozan etmenlerden hangisine vurgu yapmaktadır?

2. karikatürde neler görüyorsunuz? Ağaçların etrafındakiler ne? Ağaçların bu durumu neyin simgesidir? Doğal çevreyi bozan etmenlerden hangisini vurgulamıştır?

3.karikatürde neler görüyorsunuz? Sedyede yatan nedir? Sedyenin etrafındakiler ne yapıyor? Sedye nereye götürülüyor olabilir? Doğal çevrenin bozulmasındaki hangi etmeden bahsediliyor?

4. karikatürde neler görüyorsunuz? Karikatürde vurgulanan nedir? Doğayı bozan etmenlerden hangisine vurgu yapılmıştır?

Karikatürde neler görüyorsunuz?

Ne yapmaya çalışıyorlar?

Çevreyi bozan hangi etmenin canlılar üzerinde bir etkisinden bahsedilmiş?

Bu etki nedir?

Karikatürdeki adam ne yapıyor?

Neden bu durumda olabilir?

Çevreyi bozan hangi etmenin canlılar üzerinde bir etkisinden bahsedilmiş?

Bu etki nedir?

Karikatürde neler görüyorsunuz? Bu hayvanın adı nedir? Hangi bölgede, nasıl bir doğal çevrede yaşar? Burada vurgulanan çevre sorunu nedir?

Canlılara olan etkisi nedir?

Karikatürde dikkatinizi çeken ilk şey nedir? Karikatürle vurgulanan çevre sorunu nedir? Hangi tür canlılar üzerinde nasıl etkileri vardır?

2. Sözcük Çalışması:

Yabancı sözcüklerin yerine Türkçe karşılıklarını kullanma: Aşağıdaki karikatürde verilen yabancı sözcüklerin yerine Türkçe karşılıklarını yazarak konuşma balonlarını yeniden yazınız. (Yazma 1.6)

3. Konuşma:

Yukarıdaki karikatürlerden de yola çıkarak “Doğal çevreyi bozan etmenler ve bunların canlılar üzerine etkileri” konulu bir konuşma yapınız. (Konuşma 5.1 - 3.3 - 3.7 -1.1-1.4-1.5-2.2-2.5-2.3)

4. **Yazma:** (Okuma 2.21 – Yazma 5.1)

Yukarıdaki karikatürde yer alan varlıkların yerine kendinizi koyarak onların duygu ve düşüncelerini kendi ağızlarından ifade ediniz.

Ağaç:

.....

Ağacı kesen adam:

.....

Ağacın altında kalan adam:

.....

Ağacı işaret eden adam:

.....

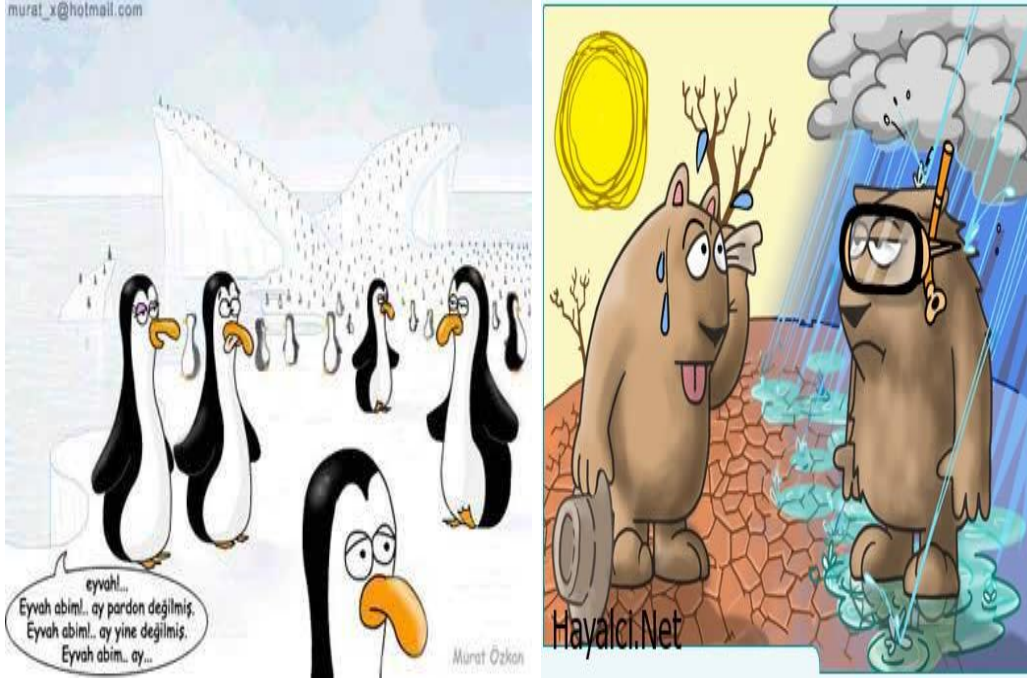
5. Dil Bilgisi:

Aşağıdaki karikatürde kullanılan fiillerin zamanlarını yazıp kip kayması olayına uygun şekilde yüklemelerin kiplerini yeniden yazın. Boş bırakılan konuşma balonu için de uygun kipte çekimlenmiş bir fiilin kullanacağı cümle yazınız. (Dil Bilgisi 2.2)

“HAMILTON ADASI” METNİ

1. Metne Hazırlık: (konuşma.5 - 1.4 – 1.5 - 5.1)

1. karikatürde neler görüyorsunuz? Bu hayvanlarla ilgili olarak hangi özellikten bahsedilmiş? Ülkemizde bu hayvanlar doğal ortamlarıyla görebilir miyiz? Dünyanın hangi bölgelerinde yaşarlar? Bu bölgelerde hangi iklim yaşanır? Bu iklimin özellikleri hakkında neler biliyorsunuz?

2. karikatürde neler görüyorsunuz? Karikatürün birinci kısmında gördüğünüz ortamı tarif ediniz. Bu özellikler size hangi iklim çeşidini hatırlattı? Karikatürün ikinci kısmında gördüğünüz ortamı tarif ediniz. Bu özellikler size hangi iklim çeşidini hatırlattı? Bu iklim çeşitlerinde sizce hangi bitki çeşitleri ve hayvan çeşitleri görülür.

3.karikatürde neler görüyorsunuz? Hangi iklim çeşitlerine ait unsurlar vardır? Bunu nereden anlıyorsunuz? Bu karikatürde görünen tuhaflık nedir? Sebebi ne olabilir? Karikatürde vurgulanmak istenen sorun ne olabilir?

Bu karikatürlerden yola çıkarak dünya üzerindeki iklim çeşitleri ve bu çeşitliliğin bitki örtüsüne ve hayvan çeşitliliğine etkileri üzerine düşündüklerinizi söyleyiniz. (Konuşma 5.1)

2.Sözcük Çalışması: (Okuma4.3)

Karikatürlerde ifade edilen deyimleri boşluklara yazınız.

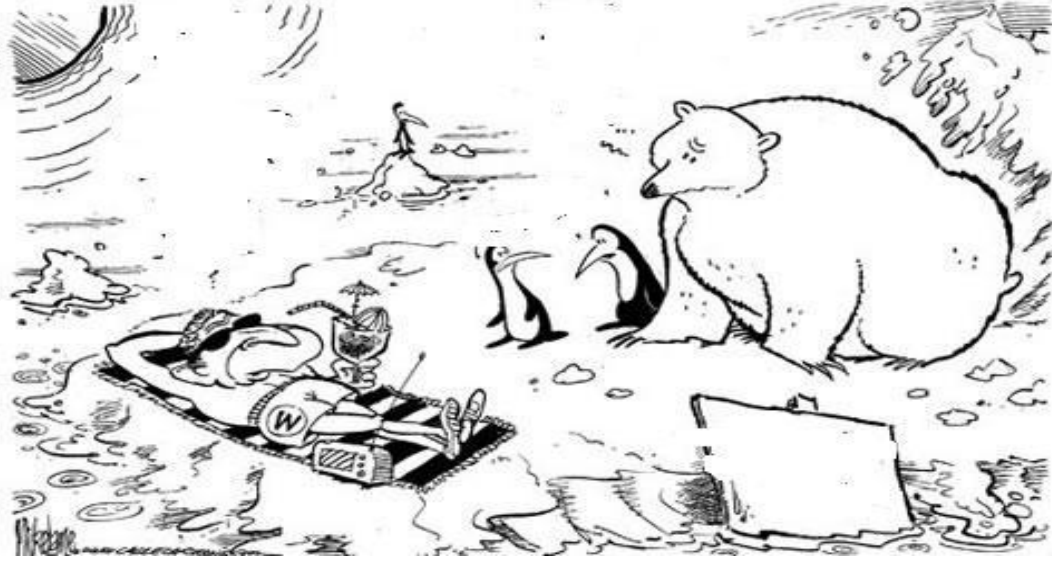
Daha önce de üzerinde konuştuğumuz bu karikatürdeki konuşma balonunu metinde geçen ve anlamını bildiğiniz “dillere destan olmak, gözünü dört açmak, yakasına yapışmak, bardaktan boşanırcasına yağmak, bıkkınlık vermek, iliklerine kadar ıslanmak, sırlıklam olmak, göze almak, sıkıntıdan patlamak, boşa gitmek, derin bir soluk almak” deyimlerinden en az üç tanesini kullanarak doldurunuz.

3. Konuşma: (Konuşma 3.12- 5.1- 3.3 - 3.7 -1.1-1.4-1.5-2.2-2.5-2.3)

Karikatürde neler görüyorsunuz? Bu unsurların birbiriyle çelişme sebepleri nedir? İleride değişen iklim şartları nedeniyle böyle manzaralarla karşılaşmamız mümkün müdür? Değil midir? Bu konu ile ilgili bir konuşma metni hazırlayınız.

4. Yazma: (Yazma 3.1- 5.1-1.2-1.4-1.5-2.8-6.2)

Konuşma bölümünde kullandığınız karikatürdeki yere bir gezi düzenlendiğini ve sizin de bu geziye katıldığınızı hayal ederek orada gördüklerinizi, yaşadıklarınızı, o bölgenin özelliklerini, orayla ilgili izlenimlerinizi vb. anlattığımız bir gezi yazısı yazın.

5. Dil Bilgisi:

Yukarıdaki karikatürün konuşma balonlarında yer alan fiillerin yapısına göre türünü söyleyip karikatürde yer almayan yapısına göre fiil türünü kullanacağınız bir cümleyle boş olan konuşma balonunu doldurunuz. (Kazanım Dil Bilgisi 2.2)

EK 2: Ders İşleme Süreci

Karikatür kullanılarak geliştirilen ders işleme sürecinde “Temaya hazırlık, metinlere hazırlık, okuma, dinleme/izleme, konuşma, yazma, dil bilgisi” şeklinde gruplandırabileceğimiz bölümlerde toplam 56 adet, 48 farklı karikatür kullanılmıştır. Kullanılan bu karikatürlerin bölümlere ve kazanım alanlarına dağılımı ve hizmet ettiği kazanımlara, bu kazanımlara yönelik maddelerin son testteki yerlerine aşağıda ayrıntıları ile değinilmiştir:

1.Temaya hazırlık:

“Doğa ve Evren” teması kapsamında öğrencilere güneş, yıldız, ay, dünya, evren vb. kavramların kazandırılması için bu kavramlara yönelik iki tane karikatür kullanılarak aşağıdaki sorular sorulmuş ve öğrenciler konuşturulmuştur:

- Bu karikatürlerde dikkatinizi çeken cisimler nelerdir?
- Bu cisimlerin özellikleri nedir?
- Bu cisimlerin ortak özellikleri nedir?
- Bu cisimlerle ilgili başka neler biliyorsunuz. Bu cisimlerin birbiriyle ilişkileri nedir?
- Bu cisimlerin insanlar ile ilgisi nedir?

Temaya hazırlık bölümünün ikinci aşamasında evreni algılama ve evrenle ilgili bilgiler edinme yollarımızı anlatmaya yönelik olarak dört adet karikatür verilip öğrencilere aşağıdaki sorular sorularak öğrenciler konuşturulmuştur:

- Verilen karikatürler insanoğlunun evren hakkındaki bilgileri edinme yolları ile ilgilidir. Bu karikatürlere bakarak evrenle ilgili bilgi edinme yollarımızı kaç döneme ayırabiliriz?
- Bu bilgi edinme yollarındaki gelişmenin sebebi ne olabilir?
- Sizce ilk insanlar evrenle ilgili bilgileri hangi yollarla ediniyordu?
- Karikatürde yer alan Galile hakkında bilginiz var mı, kimdir?
- Hangi alanda ün kazanmıştır?
- Karikatürde bahsedilen olay nedir?

- Karikatürde kimleri görüyorsunuz, ne yapıyorlar?
- Hangi konu hakkında çalışıyorlar?
- İlk karikatüre göre kullanılan araçlarda ne gibi değişiklikler var?
- Karikatürde, adamın üzerine oturup dünyayı izlediği şey sizce nedir?
- Evren ve dünyamızla ilgili bilgi edinme araçlarından hangisine yer verilmiş?
- Önceki iki karikatürde vurgulanan araçlarla kıyaslandığında hangisi daha doğru ve kesin bilgiler edinmemizi sağlar?
- Karikatürde, gökyüzüne doğru giden araç nedir?
- Üzerinde yazan “NASA” hakkında bilginiz var mı?
- Gökyüzünde dikkat çeken kavram nedir? Neyin simgesidir?
- Araçtan gökyüzüne uzatılan nedir? Ne işe yarar?
- Bu kavramlardan da yola çıkarak karikatürün vurgulamak istediği nedir?

Temaya hazırlık bölümünün üçüncü aşamasında doğa kavramı ve sorunları ile ilgili olarak üç tane karikatür verilip sorular sorularak öğrenciler konuşturulmuştur:

- Karikatürde neler görüyorsunuz?
- Adamın özellikleri neler?
- Karikatürde görünen hayvan ne? Nerede yaşar? Neden bir dilenciyle birlikte?
- Bu karikatürde üzerinde durulan konu nedir?
- Karikatürün insanlara vermek istediği düşünce nedir?
- Bu karikatüre bir slogan bulmanız istense ne yazardınız?
- Karikatürde verilmek istenen düşünce aynı kalmak şartıyla bir değişiklik yapmanız istense hangi değişikliği yapardınız? Karikatüre bir çizim daha eklemeniz veya çıkarmanız istense ne ekler, çıkartırdınız?
- Karikatürlerde çevre sorunlarından hangileri vurgulanmış?
- Bu karikatürlere birer isim veriniz.

- Bunların dışında başka hangi çevre sorunlarını sıralayabilirsiniz?
- Çevre sorunlarından hangisini karikatürleşip insanlara mesaj vermek isterdiniz? Neden? Hangi mesajı vermek isterdiniz?

“Doğa ve Evren” temasına hazırlık bölümünde toplamda dokuz karikatür verilmiş bunlara yönelik yukarıda belirtilen sorular öğrencilere yöneltilerek “Doğa ve Evren” temasının ele alınacak duygu ve düşüncelerle ilgili ön bilgilerini hatırlayabilmeleri ve ön koşul öğrenmelerini gerçekleştirebilmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Bu karikatür ve sorular sayesinde temaya yönelik ön bilgileri hatırlayabilme ve ön koşul öğrenmelerini gerçekleştirmenin dışında aşağıda verilen beceri alanlarına ait kazanımlara da yönelik etkinlik gerçekleştirilmiştir.

Yazma Alanı:

5. Kendini yazılı olarak ifade etme alışkanlığı kazanma

1. Duygu, düşünce, hayal, izlenim ve deneyimlerini yazarak ifade eder.

Konuşma Alanı:

1. Konuşma kurallarını uygulama

4. Standart Türkçe ile konuşur.
5. Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurar.
6. Yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin yerine Türkçelerini kullanır.
7. Karşısındakinin algılamakta zorluk çekmeyeceği bir hızda ve akıcı biçimde konuşur.
8. Konuşmasında nezaket kurallarını uyar.
9. Olayları ve bilgileri sıraya koyarak anlatır.
10. Konuşmasında sebep-sonuç ilişkileri kurar.
11. Konuşmasında amaç-sonuç ilişkileri kurar.

12. Tekrara düşmeden konuşur.

13.Konuşmayı uygun ifadelerle bitirir.

2. Sesini ve beden dilini etkili kullanma

1. Konuşurken nefesini ayarlar.
2. İşitilebilir bir sesle konuşur.
3. Kelimeleri doğru telaffuz eder.
4. Konuşurken gereksiz sesler çıkarmaktan kaçınır.
5. Uygun yerlerde vurgu, tonlama ve duraklama yapar.
6. Yapmacıktan, taklit ve özentiden uzak bir sesle konuşur.
7. Sözleriyle jest ve mimiklerinin uyumuna dikkat eder.

5. Kendini sözlü olarak ifade etme alışkanlığı kazanma

1. Duygu, düşünce, hayal, izlenim ve deneyimlerini sözlü olarak ifade eder.
4. Yeni öğrendiği kelime, kavram, atasözü ve deyimleri kullanır.

Testlerde de yazma alanına ait kazanım değerlendirme sorularına yer verilmiştir. Ön test ve son testte yer alan slogan yazma-slogan karikatür eşleştirme maddesine ders işleme sürecinde de etkinlik olarak yer verilmiştir.

Testlerde konuşma alanına ait kazanım değerlendirme sorularına yer verilmemesine rağmen ders işleme sürecinde yer verilmesinin iki nedeni vardır. Birincisi ders işleme sürecinde tema ve kazanımlarına yönelik bir bütünlüğün oluşturulmak istenmesi ikincisi ise karikatür kullanımının her beceri alanında her kazanıma yönelik uygulanabilirliğini göstermektir.

2.Metinler:

“Doğa ve Evren” temasında Pasifik Yayınları 7.sınıf Türkçe Ders kitabında yer alan yukarıda da belirtilen “Renkler, Yukarıda Ne Var Ne Yok? , Hamilton Adası,

“Çevre Dostu Bir Bilimci” adlı metinlerin işleme sürecinde “Metne hazırlık bölümleri ve Okuma, Dinleme/İzleme, Konuşma, Yazma, Dil Bilgisi” beceri alanlarına yönelik toplamda 47 karikatür kullanılmıştır ve bunlara yönelik sorular ve etkinliklerle bu beceri alanlarına ve metne hazırlık bölümüne yönelik süreç tasarlanmış ve uygulanmıştır.

Metinlere hazırlık

Metne hazırlık aşamasında toplamda yirmi karikatür verilmiş aşağıdaki sorular ve benzerleri sorularak öğrencilerin metinde verilmek istenen duygu ve düşüncelerle ilgili birikimlerini hatırlamalarına yardımcı olunmuştur:

- Karikatürde ön plana çıkan nedir?
- Hangi renkleri görüyorsunuz? Bu renklerin ortak özelliği nedir?
- Karikatürdeki renkler ne yapıyor? Bu renklerle ortaya çıkan renkler aynı mıdır? Bunun nedeni nedir?
- Sevdiğiniz renk bu karikatürde var mı? Yoksa sevdiğiniz rengi bu karikatüre yerleştirmeniz istense nasıl yerleştirdiniz? (“Renkler” adlı metne yönelik hazırlık bölümü. Bu karikatürler ve yöneltilen sorularla metinde öğrencilere, verilmek istenilen duygu ve düşüncelerle ilgili renkler, özellikleri, renklerin önemi, doğada renkler ile ilgili birikimlerini hatırlatmak ve ön öğrenmeleri kazandırmak hedeflenmiştir.)
- Karikatürde gördüğünüz insanlar hangi çağda yaşamış olabilirler? Bunu nereden anlıyorsunuz? Karikatürdeki insanlar ne yapıyor? Karikatürde vurgulanan nedir?
- Karikatürde olayın geçtiği vakit günün hangi bölümüdür? İnsanlar ne yapmaya çalışıyor? Hangisinin yaptığı günümüzle kıyaslandığında daha doğrudur?
- Karikatürde insanlar neredeler? Meslekleri ne olabilir? Hakkındaki konuştukları problem nedir? Konuşulan problemin günümüzle kıyaslandığında çözümü kolay mıdır?
- Tüm bu karikatürlerden yola çıkarak ilk insanların dünyamız, gündelik yaşam, tıp vb. konular hakkında ne kadar bilgi sahibi olduğunu söyleyebiliriz?

- Karikatürde insanlar hangi konu üzerinde konuşmaktalar? Neye karar veriliyor? Bilgiye ulaşmada hangi yol kullanmış olunuyor?
- Karikatürde, insanlar ne yapmaya çalışıyor? Hangi hayvanlar var? Bu hayvanlara ne yaptırılmaya çalışılıyor? Bu hayvanlar yaptırılmak istenileni yapabilir mi? Aslında hayvanlara yaptırılacak doğru hareketler nedir? Bu karikatürü bir hikaye olarak düşünersek hikayenin devamında ne olacaktır? Günümüzde bu hayvanlardan nasıl faydalanabiliyoruz? Bu bilgiye nasıl ulaşılabilirdiğini karikatürden de yola çıkarak tahmin ediniz.
- Karikatürde, insanların mimiklerinden yola çıkarak hangi ruh hallerinde olduğunu söyleyebiliriz? Karikatüre göre hangi buluşun icadından bahsediliyor? Aslında keşfedilen nedir? Bu buluşta hangi yöntem kullanılmıştır?
- Sizce eskiden dünyamızla ilgili olarak neler biliniyordu? İnsanlar bu bilgileri hangi yollarla ediniyorlardı? Bu bilgiler her zaman doğru bilgiler midir? Günümüzde bu bilgiler hangi yollarla ediniliyor? Bilim adamlarının ortaya koyduğu bilgiler mutlaka doğru mudur? Karikatürlerden de yola çıkarak soruları cevaplayalım. (“Yukarıda Ne Var Ne Yok?” adlı metne yönelik hazırlık bölümü. Bu karikatürlerle öğrencilerin metnin değineceği duygu ve düşüncelerden ilk insanların dünyamız, gündelik yaşam, tıp vb. konular hakkında ne kadar bilgi sahibi olduğu ve evren, dünya, gündelik yaşam gibi konularda nasıl bilgi sahibi olduklarına dair öğrencilerin ön bilgilerinin hatırlama ve ön öğrenmelerinin gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır.)
- Karikatürde neler görüyorsunuz? Bu hayvanlarla ilgili olarak hangi özellikten bahsedilmiş? Ülkemizde bu hayvanlar doğal ortamlarıyla görebilir miyiz? Dünyanın hangi bölgelerinde yaşarlar? Bu bölgelerde hangi iklim yaşanır? Bu iklimin özellikleri hakkında neler biliyorsunuz?
- Karikatürde neler görüyorsunuz? Karikatürün birinci kısmında gördüğünüz ortamı tarif ediniz. Bu özellikler size hangi iklim çeşidini hatırlattı? Karikatürün ikinci kısmında gördüğünüz ortamı tarif ediniz. Bu özellikler size hangi iklim çeşidini hatırlattı? Bu iklim çeşitlerinde sizce hangi bitki çeşitleri ve hayvan çeşitleri görülür.

- Karikatürde neler görüyorsunuz? Hangi iklim çeşitlerine ait unsurlar vardır? Bunu nereden anlıyorsunuz? Bu karikatürde görünen tuhafılık nedir? Sebebi ne olabilir? Karikatürde vurgulanmak istenen sorun ne olabilir? (“Hamilton Adası” adlı metne yönelik hazırlık çalışmaları. Bu karikatürlerden yola çıkılarak metnin bahsettiği duygu ve düşüncelerden dünya üzerindeki iklim çeşitleri ve bu çeşitliliğin bitki örtüsüne ve hayvan çeşitliliğine etkileri üzerine ön bilgileri hatırlatılmaya ve ön öğrenmelerinin gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır.)
- Karikatürde dikkati çeken şey nedir? Adam ne yapıyor? Ağacın bu durumu neyi gösteriyor? Doğal çevreyi bozan etmenlerden hangisine vurgu yapmaktadır?
- Karikatürde neler görüyorsunuz? Ağaçların etrafındakiler ne? Ağaçların bu durumu neyin simgesidir? Doğal çevreyi bozan etmenlerden hangisini vurgulamıştır?
- Karikatürde neler görüyorsunuz? Sedyede yatan nedir? Sedyenin etrafındakiler ne yapıyor? Sedyeye nereye götürülüyor olabilir? Doğal çevrenin bozulmasındaki hangi etmeden bahsediliyor?
- Karikatürde neler görüyorsunuz? Karikatürde vurgulanan nedir? Doğayı bozan etmenlerden hangisine vurgu yapılmıştır?
- Karikatürde neler görüyorsunuz? Ne yapmaya çalışıyorlar? Çevreyi bozan hangi etmenin canlılar üzerinde bir etkisinden bahsedilmiş? Bu etki nedir?
- Karikatürdeki adam ne yapıyor? Neden bu durumda olabilir? Çevreyi bozan hangi etmenin canlılar üzerinde bir etkisi vurgulanmıştır? Bu etki nedir?
- Karikatürde neler görüyorsunuz? Bu hayvanın adı nedir? Hangi bölgede, nasıl bir doğal çevrede yaşar? Burada vurgulanan çevre sorunu nedir? Canlılara olan etkisi nedir?
- Karikatürde dikkatinizi çeken ilk şey nedir? Karikatürle vurgulanan çevre sorunu nedir? Hangi tür canlılar üzerinde nasıl etkileri vardır? (“Çevre Dostu Bir Bilimci” adlı metne yönelik hazırlık bölümü. Bu karikatürler ve sorularla öğrencilere metinde bahsedilen duygu ve düşüncelerden çevreye duyarlılık kazandırma, çevre sorunlarına ve canlılar üzerine etkisine dair farkındalık oluşturma amaçlanmıştır.)

Metinlere yönelik hazırlık aşamalarında toplamda (temaya yönelik ders kitabında yer alan dört metne ait) 19 adet karikatür kullanılmış, metinlere yönelik olarak yukarıda belirtilen ön bilgilerin hatırlatılması ve ön öğrenmelerin gerçekleştirilmesi sağlanmıştır. Bunun yanı sıra aşağıdaki beceri alanlarına yönelik kazanımlar da gerçekleştirilmiştir.

1. Konuşma kurallarını uygulama

4. Standart Türkçe ile konuşur.
5. Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurar.
10. Konuşmasında sebep-sonuç ilişkileri kurar.
11. Konuşmasında amaç-sonuç ilişkileri kurar.

5. Kendini sözlü olarak ifade etme alışkanlığı kazanma

1. Duygu, düşünce, hayal, izlenim ve deneyimlerini sözlü olarak ifade eder.
3. Sorunlarına konuşarak çözüm arar.
4. Yeni öğrendiği kelime, kavram, atasözü ve deyimleri kullanır.

Okuma Beceri Alanına Yönelik:

Ders işleme sürecinde okuma, dinleme/izleme, konuşma, yazma ve dil bilgisi beceri alanlarına ait kazanımlara yönelik karikatür kullanılarak süreç tasarlandığını söylemiştik. Her metnin okuma/okuduğunu anlama bölümlerine yönelik karikatürler kullanılmıştır. Okuma beceri alanına yönelik olarak toplamda 11 adet karikatür kullanılmıştır. Verilen karikatürlerle ilgili sorulan sorular, karikatür kullanılarak düzenlenen ders süreci; okuma alanının aşağıdaki kazanımların edinilmesini sağlamıştır:

2. Okuduğu metni anlama ve çözümleme

1. Metnin bağlamından hareketle kelime ve kelime gruplarının anlamlarını çıkarır.
2. Metindeki anahtar kelimeleri belirler.
3. Metnin konusunu belirler.

4. Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler.
5. Metindeki yardımcı fikirleri/duyguları belirler.
11. Okuduklarındaki öznel ve nesnel yargıları ayırt eder.
12. Okuduklarını kendi cümleleriyle, kronolojik sıra ve mantık akışı içinde özetler.
13. Metne ilişkin sorulara cevap verir.
21. Kendisini şahıs ve varlık kadrosunun yerine koyarak olayları, duygu, düşünce ve hayalleri yorumlar.
23. Metindeki ipuçlarından hareketle metne yönelik tahminlerde bulunur.
28. Metinle ilgili görsel öğeleri yorumlar.

4.Söz varlığını zenginleştirme

3. Okuduğu metinde geçen kelime, deyim ve atasözlerini cümle içinde kullanır.

Görüldüğü üzere karikatürlerle düzenlenen ders işleme süreci tezimize de konu olan okuma temel becerisinin alt alanı olan okuduğunu anlama üzerinde yoğunlaşmıştır. Karikatürlere yönelik olarak sorular sorularak öğrencilerin okuduğunu anlama ve çözümleme ile söz varlığını zenginleştirme alt kazanımlarının edinilmesi sağlanmıştır. Son test maddeleri arasında da bu kazanım alanlarına yönelik maddelere yer verilmiştir. Aşağıda karikatürlere yönelik sorulara yer verilmiştir:

- Karikatürde ne görüyorsunuz? Hangi renkler kullanılmıştır? Kaç vagon görüyorsunuz? Vagonların biçimsel özellikleri ne? Dünyanın gördüğümüz tarafında hangi kıta bulunuyor? Karikatürdeki fon rengi-yüzey rengi nedir? (Öğrencilere sorularak nesnel cevaplar alınacak sorular. (Okuma 2.11)
- Çizer neden bu renkleri kullanmış olabilir? Vagonlar neden renkli çizilmiş olabilir? Dünya üzerinde hareket eden bu vagonlar ne anlama geliyor olabilir? Karikatürde kullanılan renkler birbiriyle uyumlu mudur? (Öğrencilere sorularak öznel cevaplar alınacak sorular. (Okuma 2.11)
- Karikatür okuyacağınız metinle ilgilidir. Bu metinde bahsedilen konuyu karikatürden de yola çıkarak söyleyiniz. (Okuma 2. 3 - 2.13)

- Karikatürleri kronolojik olarak dizin ve vurguladığı düşüncelerden de yola çıkarak metnin ana fikrini ve yardımcı fikirlerini bulunuz.

(Okuma 2.4 - 2.5 – 2. 13)

- Karikatürler deyimlerimizle ilgilidir. Karikatürlerde ifade edilen deyimleri bulunuz. Birer cümlede kullanınız. (Okuma 2.1 - 4.3)
- Karikatürdeki konuşma balonunu metinde geçen “dillere destan olma, gözünü dört açmak, yakasına yapışmak, bardaktan boşanırcasına yağmak, bıkkınlık vermek, iliklerine kadar ıslanmak, sıırıslıklam olmak, göze almak, sıkıntıdan patlamak, boşa gitmek, derin bir soluk almak” deyimlerinden en az üç tanesini kullanarak doldurunuz. (Okuma 2.1 - 4.3)
- Karikatürde yer alan varlıkların yerine kendinizi koyarak onların duygu ve düşüncelerini kendi ağızlarından ifade ediniz. (Okuma 2.21)
- Metnin karikatürlerinden yola çıkarak metnin içeriğini tahmin ediniz. (Okuma 2.23 – 2.13)
- Metindeki karikatürlerden yola çıkarak metnin anahtar kelimelerini söyleyiniz.

(Okuma 2.2)

Dinleme/İzleme Beceri Alanına Yönelik

7.sınıf Türkçe Dersi Pasifik Yayınları ders kitabının metinlerini baz alarak ders işleme sürecini tasarladığımızı söylemiştik. Programın metin seçimi konusunda önerdiği gibi “Doğa ve Evren” temasının son metni olan biyografi tarzındaki “Çevre Dostu Bir Bilimci” adlı metin bir dinleme metnidir. Ders işleme sürecinde karikatür kullanılarak dinleme/izleme beceri alanının alt kazanımlarına yönelik toplamda 9 tane karikatür kullanılmıştır. Verilen karikatürlerle ilgili sorulan sorular, karikatür kullanılarak düzenlenen ders süreci; dinleme alanının aşağıdaki kazanımlarının edinilmesini sağlamıştır:

2. Dinlenen/izlenenin anlama ve çözümleme

1. Dinlenen/izlenenin bağlamından hareketle kelime ve kelime gruplarının anlamlarını çıkarır.

2. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki anahtar kelimeleri fark eder.
 3. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.
 4. Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu belirler.
 5. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki yardımcı fikirleri/duyguları belirler.
- 12.Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin sorulara cevap verir.
- 16.Dinlediklerinde/izlediklerinde ortaya konan sorunlara farklı çözümler üretir.
- 17.İpuçlarından hareketle dinlediklerine/izlediklerine yönelik tahminlerde bulunur.
- 21.Görsel/işitsel unsurlarla dinledikleri/izledikleri arasında ilgi kurar.

4. Söz varlığını zenginleştirme

1. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen kelime, deyim ve atasözlerini cümle içinde kullanır.

Karikatürlere yönelik olarak sorular sorularak öğrencilerin dinlenenini anlama ve çözümleme ile söz varlığını zenginleştirme alt kazanımlarının edinilmesi sağlanmıştır. Aşağıda karikatürlere yönelik sorulara yer verilmiştir:

- Metne hazırlık bölümünde incelediğimiz karikatürler metnin içeriği ile de ilgilidir. Bu karikatürlerden yola çıkarak metnin içeriğini tahmin ediniz. (Dinleme 2.17 – 2.12 – 2.21)
- Karikatürlerden yola çıkarak metnin anahtar kelimelerini yazınız. (Dinleme 2.12 – 2.2 – 2.21)
- Karikatürlerden metnin ana fikrine ve yardımcı fikirlerine yönelik olanları seçiniz ve metnin ana fikrini ve yardımcı fikirlerini söyleyiniz. (Dinleme 2.2 – 2.4 – 2.5 – 2.21)
- Karikatürlerden hangileri metnin içeriğinde değinilen sorunlara yöneliktir? Bu sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirin? (Dinleme 2.2 – 2.16 – 2.21)
- Karikatürde boş olarak verilen konuşma balonunu metinde geçen ve anlamını sözlüğe bakarak öğrendiğiniz kelimeleri kullanarak doldurunuz. (Dinleme 4.1)

Konuşma Beceri Alanına Yönelik:

Karikatür kullanarak hazırladığımız ders işleme sürecinin temaya hazırlık, metne hazırlık ile tüm beceri alanlarını (dinleme/izleme, okuma, konuşma, yazma, dil bilgisi) kapsadığını nedenleriyle birlikte daha önce söylemiştik. Konuşma beceri alanı da son testte yer almasa da ders işleme sürecinde yer almıştır. Metne hazırlık ve temaya hazırlık bölümlerinde konuşma beceri alanına yönelik kazanımlara yukarıda yer vermiştik. Bu bölümde yalnızca metinlerin konuşma beceri alanına yönelik tarafımızca hazırlanan karikatür kullanılarak düzenlenen ders işleme sürecine yer verilmiştir. Metinlerin konuşma bölümlerine kazanım edinilmeye yönelik toplam 5 adet karikatür kullanılmıştır. Karikatür kullanılarak düzenlenen ders işleme süreci konuşma alanının aşağıdaki kazanımlarının edinilmesini sağlamıştır:

1. Konuşma kurallarını uygulama

1. Konuşmaya uygun ifadelerle başlar.
2. Konuşma sırasında uygun hitap ifadeleri kullanır.
3. Bulunduğu ortama uygun bir konuşma tutumu geliştirir.
4. Standart Türkçe ile konuşur.
5. Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurar.
6. Yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin yerine Türkçelerini kullanır.
7. Karşısındakinin algılamakta zorluk çekmeyeceği bir hızda ve akıcı biçimde konuşur.
8. Konuşmasında nezaket kurallarını uyar.
9. Olayları ve bilgileri sıraya koyarak anlatır.
10. Konuşmasında sebep-sonuç ilişkileri kurar.
11. Konuşmasında amaç-sonuç ilişkileri kurar.
12. Tekrara düşmeden konuşur.
13. Konuşmayı uygun ifadelerle bitirir.

2. Sesini ve beden dilini etkili kullanma

1. Konuşurken nefesini ayarlar.
- 2.İşitilebilir bir sesle konuşur.
- 3.Kelimeleri doğru telaffuz eder.
- 4.Konuşurken gereksiz sesler çıkarmaktan kaçınır.
- 5.Uygun yerlerde vurgu, tonlama ve duraklama yapar.
- 6.Yapmacıktan, taklit ve özentiden uzak bir sesle konuşur.
- 7.Sözleriyle jest ve mimiklerinin uyumuna dikkat eder.
- 8.Dinleyicilerle göz teması kurar.

3. Hazırlıklı konuşmalar yapma

1. Konuşma konusu hakkında araştırma yapar.
2. Konuşma metni hazırlar.
3. Konuşmasını bir ana fikir etrafında planlar.
4. Ana fikri yardımcı fikirlerle destekler.
5. Konunun özelliğine uygun düşünceyi geliştirme yollarını kullanır.
8. Konuşma öncesinde konuyla ilgili açıklamalar yapar.
9. Konuşma sırasında sorulan sorulara açık, yeterli ve doğru cevaplar verir.
10. Konuşmasında dikkati dağıtacak ayrıntılara girmekten kaçınır.
11. Konuşmasını belirlenen sürede ve teşekkür cümleleriyle sona erdirir.
12. Konuşma yöntem ve tekniklerini kullanır.

5. Kendini sözlü olarak ifade etme alışkanlığı kazanma

1. Duygu, düşünce, hayal, izlenim ve deneyimlerini sözlü olarak ifade eder.
- 3.Sorunlarına konuşarak çözüm arar.

4.Yeni öğrendiği kelime, kavram, atasözü ve deyimleri kullanır.

Aşağıda karikatürlere yönelik sorulan sorularla öğrencilerin konuşma becerisinin edindiği alt kazanımlarına yer verilmiştir:

- Karikatür mevsimlerle ilgilidir. Bu karikatürden yola çıkarak yazdığımız şiirdeki temayı karikatürle de bağdaştırarak “Mevsimlerin Rengi” adlı bir konuşma yapınız. (Hazırlıksız konuşma) Konuşmanızı yaparken konuşma kurallarına uymaya, yabancı sözcükler yerine Türkçe sözcükler kullanmaya, sesinizi ve beden dilinizi etkili kullanmaya ve bu metnin sözcük çalışması bölümünde öğrendiğimiz sözcükleri, deyimleri de kullanmaya dikkat ediniz. (Konuşma 1.1-1.2-1.3-1.4-1.5-1.7-1.8-1.12-1.13-2.1-2.2-2.3-2.4-2.5-2.6-2.7-2.9-5.1-5.4)
- Karikatürden yola çıkarak eski dönemleri araştırarak kendinizi o dönemlerde yaşayan bir çocuk olduğunuzu hayal ederek gündelik yaşamınızın (okul, oyun, aile ilişkileri, yeme-içme alışkanlıkları, kılık-kıyafet...) nasıl olabileceğini anlatan bir ana fikir ve yardımcı fikirler etrafında planladığınız, metnin sözcük çalışmalarında öğrendiğiniz kelimeleri de kullanacağınız bir konuşma metni oluşturunuz ve konuşma kurallarına uygun şekilde sununuz. (Hazırlıklı konuşma) (Konuşma 3.1-3.2-3.3-3.4-3.8-3.10-3.11-3.12-5.1-5.4)
- Karikatürde neler görüyorsunuz? Bu unsurların birbiriyle çelişme sebepleri nedir? İleride değişen iklim şartları nedeniyle böyle manzaralarla karşılaşmamız mümkün mü? Bu sorunla ilgili nasıl çözümler geliştirilebilir? Bu soru ve sorunlardan yola çıkarak bir konuşma metni oluşturunuz. (Hazırlıklı konuşma) (Konuşma 3.1-3.2-3.3-3.4-3.5-3.8-3.9-3.10-3.11-3.12-5.1-5.3-5.4)
- Karikatürlerden de yola çıkarak “Doğal çevreyi bozan etmenler ve bunların canlılar üzerine etkileri” konulu bir konuşma yapınız. Konuşmanız esnasında konuşma kurallarına, sesinizi ve beden dilinizi etkili kullanmaya dikkat ediniz. (Hazırlıksız konuşma) (Konuşma 1.1-1.2-1.3-1.4-1.5-1.6-1.7-1.8-1.9-1.10-1.11-1.12-1.13-2.1-2.2-2.3-2.4-2.5-2.6-2.7-2.9-5.1-5.3)

Yazma Beceri Alanına Yönelik:

Yazma beceri alanına yönelik maddelere son testte yer verildiği gibi ders işleme sürecinde de toplamda 10 adet karikatür kullanılmıştır. Bu karikatürlerin

kullanım amaçlarını ikiye ayıracak olursak birincisi yazım noktalama ve yazma kurallarına; ikincisi ise metin oluşturmaya yöneliktir. Bu bölümde karikatür kullanılarak hazırlanan ders işleme süreci aşağıdaki yazma alt kazanımlarının edinilmesine hizmet etmiştir:

1. Yazma kurallarını uygulama

1. Kâğıt ve sayfa düzenine dikkat eder.
2. Düzgün, okunaklı ve işlek “bitişik eğik yazı”yla yazar.
4. Standart Türkçe ile yazar.
5. Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurar.
7. Olayları ve bilgileri sıraya koyarak anlatır.
8. Yazısında sebep-sonuç ilişkileri kurar.
9. Yazısında amaç-sonuç ilişkileri kurar.
10. Tekrara düşmeden yazar.
11. Yazım ve noktalama kurallarına uyar.

2. Planlı yazma

1. Yazma konusu hakkında araştırma yapar.
2. Yazacaklarının taslağını oluşturur.
3. Yazısını bir ana fikir etrafında planlar.
4. Yazısının ana fikrini yardımcı fikirlerle destekler.
5. Konunun özelliğine uygun düşünceyi geliştirme yollarını kullanır.
6. Yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin yerine Türkçelerini kullanır.
8. Yazısına konunun ve türün özelliğine uygun bir giriş yapar.
10. Yazıya, konuyla ilgili kısa ve dikkat çekici bir başlık bulur.

3. Farklı türlerde metinler yazma

1. Olay yazıları yazar.
4. Şiir yazar.

5. Kendini yazılı olarak ifade etme alışkanlığı kazanma

1. Duygu, düşünce, hayal, izlenim ve deneyimlerini yazarak ifade eder.

6. Yazım ve noktalama kurallarını uygulama

1. Yazım kurallarını kavrayarak uygular.
2. Noktalama işaretlerini işlevlerine uygun olarak kullanır.

Yazma beceri alanının alt kazanımlarının edinilmesini sağlayan karikatürlere yönelik sorular aşağıda verilmiştir:

- Karikatür mevsimlerle ilgilidir. Bu karikatürden yola çıkarak mevsimlerin sizde çağrıştırdığı renkleri anlatan, yazma kurallarına da dikkat ederek “Mevsimlerin Rengi” başlıklı bir şiir yazınız. (Yazma 1.1-1.2-1.4-1.5-1.11-3.4-5.1)
- Karikatürde hangi noktalama işaretinden bahsediliyor? Konuşma balonunda bu noktalama işaretinin hangi işlevi vurgulanmış? Bu işaretin kullanıldığı başka yerler var mı? Bu işaretin kullanıldığı örnek cümleler yazınız. (Yazma 6.2)
- Karikatürde ne görüyorsunuz? Neden birbirlerine sarılmışlar? Hangi duygu içerisindedirler? Konuşma balonlarındaki ifadelerle çizimdeki duruşları birbiriyle uyumlu mudur? Konuşma balonlarındaki yazım yanlışlarının altını çizip düzeltiniz. (Yazma 6.1)
- Karikatürden yola çıkarak öyküleyici anlatım biçimini kullanarak bir paragraf yazınız. Yazma kurallarına ve paragrafınıza uygun bir başlık bulmaya dikkat edin. (Yazma 1.1-1.2-1.4-1.5-1.11-2.5-2.10-3.1-3.4-5.1)
- Karikatürden yola çıkarak açıklayıcı anlatım biçimine uygun bir paragraf yazınız. Yazma kurallarına ve paragrafınıza uygun bir başlık bulmaya dikkat edin. (Yazma 1.1-1.2-1.4-1.5-1.11-2.5-2.10-3.1-3.4-5.1)

- Karikatürden yola çıkarak betimleyici anlatım biçimini kullanarak bir paragraf yazınız. Yazma kurallarına ve paragrafınıza uygun bir başlık bulmaya dikkat edin. (Yazma 1.1-1.2-1.4-1.5-1.11-2.5-2.10-3.1-3.4-5.1)
- Karikatürden yola çıkarak tartışmacı anlatım biçimini kullanacağınız bir paragraf yazınız. Yazma kurallarına ve paragrafınıza uygun bir başlık bulmaya dikkat edin. (Yazma 1.1-1.2-1.4-1.5-1.11-2.5-2.10-3.1-3.4-5.1)
- Karikatürde hangi noktalama işaretinden bahsediliyor? Konuşma balonunda bu noktalama işaretinin hangi işlevi vurgulanmıştır? Bu işaretin kullanıldığı başka yerler var mı? Bu işaretin kullanıldığı örnek cümleler yazınız. (Yazma 6.2)
- Karikatürde çizilen yere bir gezi düzenlendiğini ve sizin de bu geziye katıldığınızı hayal ederek orada gördüklerinizi, yaşadıklarınızı, o bölgenin özelliklerini, orayla ilgili izlenimlerinizi vb. anlattığınız yazma kurallarına ve yazı planına dikkat ederek bir gezi yazısı yazınız. (Yazma 1.1-1.2-1.4-1.5-1.8-1.9-1.10-1.11-2.2-2.5-2.8-2.10-3.1-3.4-5.1)
- Karikatürde yer alan varlıkların yerine kendinizi koyarak onların duygu ve düşüncelerini kendi ağızlarından yazarak ifade ediniz. (Yazma 5.1)
- Karikatürde verilen konuşma balonunda yer alan yabancı sözcüklerin yerine Türkçe karşılıklarını yazınız. (Yazma 1.6)

Dil Bilgisi Alanına Yönelik:

Tema işleniş bütünlüğünü bozmamak amacıyla ve karikatürün her öğrenme yönelik kullanılabileceğini göstermek amacıyla dil bilgisi alanı kazanımlarına da yer verilmiştir. Ancak son testte dil bilgisi alanına yönelik maddelere yer verilmemiştir. Bu öğrenme alanına yönelik toplam 6 adet karikatür kullanılmıştır. Bu karikatürlerle aşağıdaki kazanımların edinilmesi sağlanmıştır:

2. Fiillerin yapı özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

1. Basit, türemiş ve birleşik fiillerin kuruluş ve anlam özelliklerini kavrar.
2. Farklı yapı özelliklerinde fiilleri anlam özelliklerini dikkate alarak kullanır.

3. Fiil kiplerinde zaman ve anlam kaymasıyla ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

2. Fiil kiplerinde zaman ve anlam kaymasının nasıl gerçekleştiğini kavrar.

3. Fiil kiplerini farklı zaman ve anlamları ifade edecek şekilde kullanır.

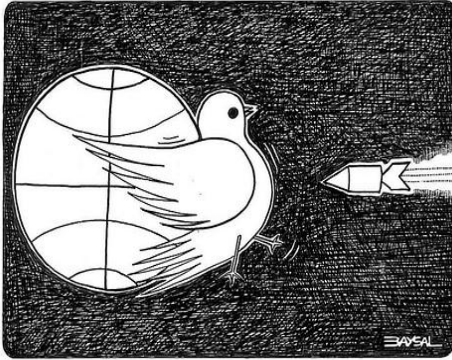
Bu kazanımları edinmeye yönelik etkinlikler aşağıda verilmiştir:

- Karikatürde konuşma balonlarındaki cümlelerin yüklemelerini bulunuz. Yüklemeler kaçar kelimedenden oluşmuştur? Tek kelimedenden oluşan yüklem, anlamı değiştiren bir ek almış mıdır? (Dil Bilgisi 2.1)
- Karikatürde neler görüyorsunuz? Adamın çocuğa gösterdiği kağıtta neler var? Karikatür günün hangi saatini anlatıyor? Çocukla adam ne konuşuyor olabilir? Konuşma balonlarını yüklemi, daha önce öğrendiğiniz “fiil+fiil” şeklinde oluşan birleşik fiilleri kullanarak doldurunuz. (Dil Bilgisi 2.2)
- Karikatürde verilen konuşma balonlarında geçen altı çizili fiillerin yapılarını değiştirerek cümleleri yeniden yazınız. Anlamlarda bir değişiklik olmuş mudur? Nasıl? (Dil Bilgisi 2.1)
- Karikatürün konuşma balonlarında yer alan fiillerin yapısına göre türünü söyleyip karikatürde yer almayan yapısına göre fiil türünü kullanacağınız bir cümleyle boş olan konuşma balonunu doldurunuz. (Dil Bilgisi 2.2)
- Karikatürde kullanılan fiillerin zamanlarını yazıp kip kayması olayına uygun şekilde yüklemelerin kiplerini yeniden yazın. Boş bırakılan konuşma balonunu için de uygun kipte çekimlenmiş bir fiilin kullanılacağı cümle yazınız. (Dil Bilgisi 3.2-3.3)

EK 3: Ön Test Soruları

ÖN TEST SORU ÖRNEKLERİ

1.

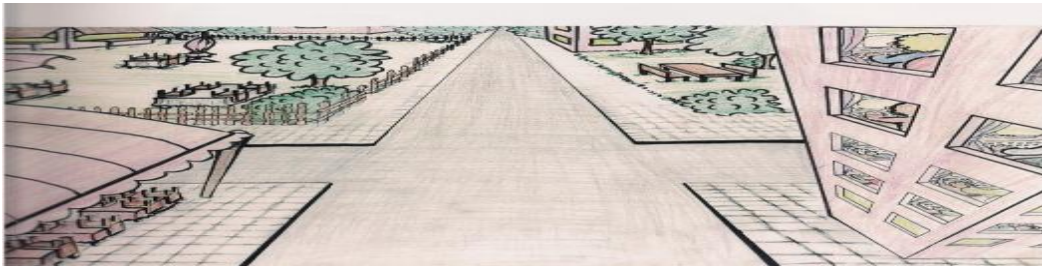
Yandaki karikatürde beyaz güvercin ve füze hangi kavramların simgesi olarak kullanılmış olabilir?

(Kazanım Okuma.2.10-2.28)

2. Yukarıdaki karikatür aşağıdaki sözcüklerden hangisiyle ilgili değildir?

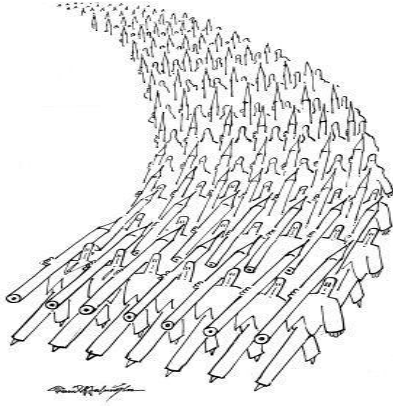
- a. Hoşgörü b. Saygı c. Anlayış d. Düşünce

3. Yukarıdaki karikatür aşağıdaki metin başlıklarından hangisine uygun olabilir?
(Yazma2.7-Okuma 2.28)

- a. Çevre Kirliliği b. Trafik Güvenliği c. Hayatın Renkleri d. Teknolojinin Etkileri

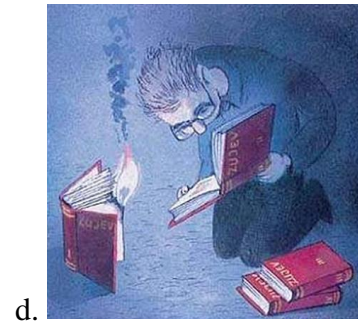
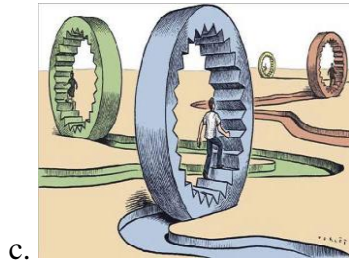
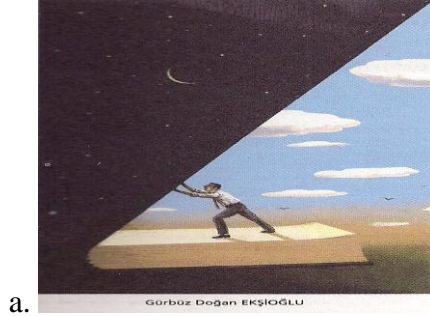
4. Karikatürlerin altındaki boşluklara ifade edebilecekleri sloganlar yazınız.

5.

Yukarıda verilen karikatürde boş bırakılan konuşma balonunu doldurunuz.

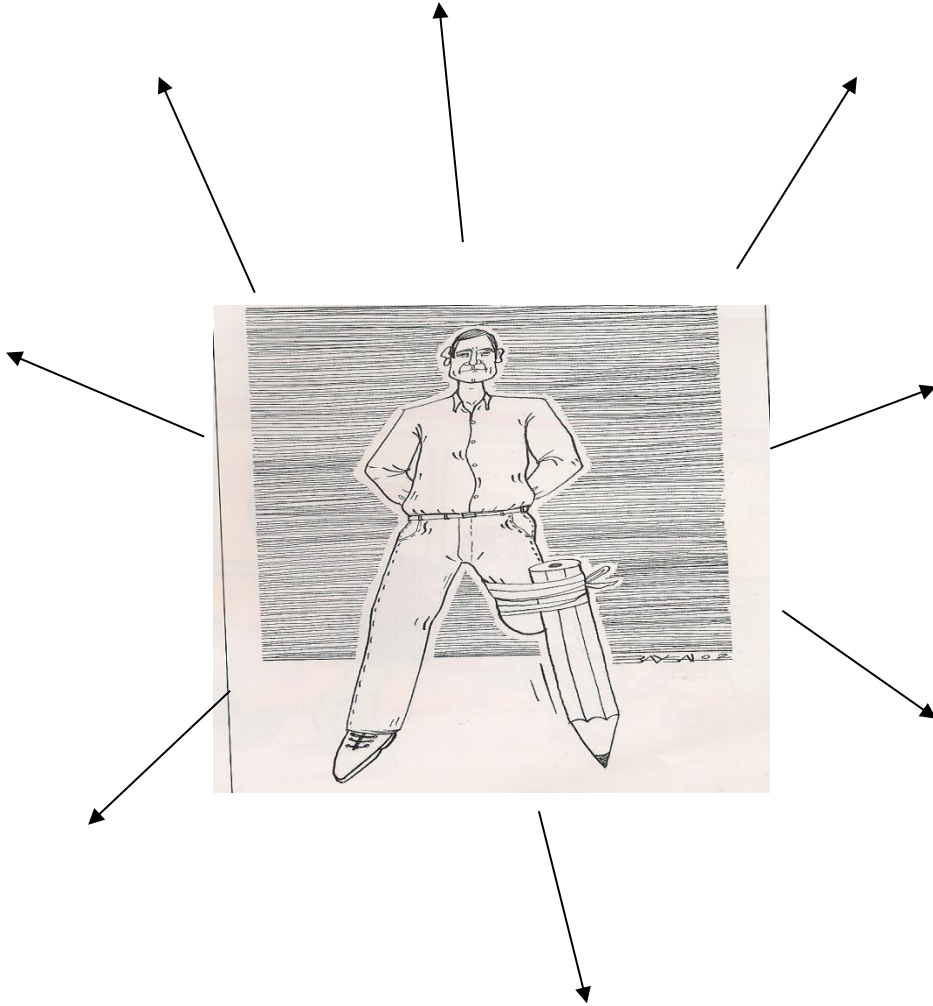
6. Hazırladığı afişte “ Okumak karanlıkları yok eder!” fikrine dikkat çekmek isteyen kişi aşağıdaki karikatürlerden hangisini kullanmalı? **(Kazanım Yazma.2.7)**

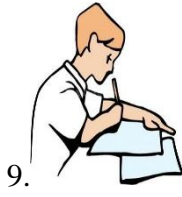

7. Aşağıdaki karikatür karelerini akışa uygun şekilde sıralayınız. **(Kazanım Yazma 1.7)**

8.Aşağıdaki karikatürün size düşündürdüklerini ve çağrıştırdıklarını karikatürün etrafına yazın. Daha fazla çağrışım ve düşünce yazmak isterseniz uygun boşluklara ok çizerek kullanabilirsiniz.

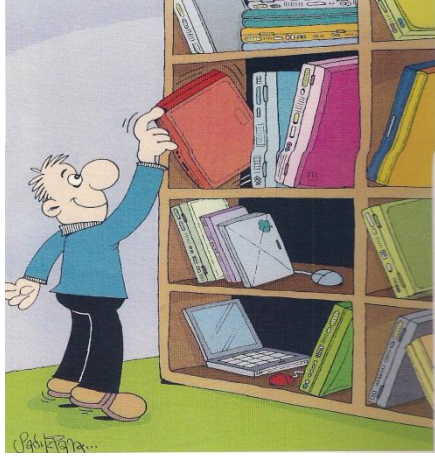
1. Herkes sadece kendi çıkarlarını düşünmemeli.

2. Görmek değil, hayata nasıl baktığımız önemli olmalı.

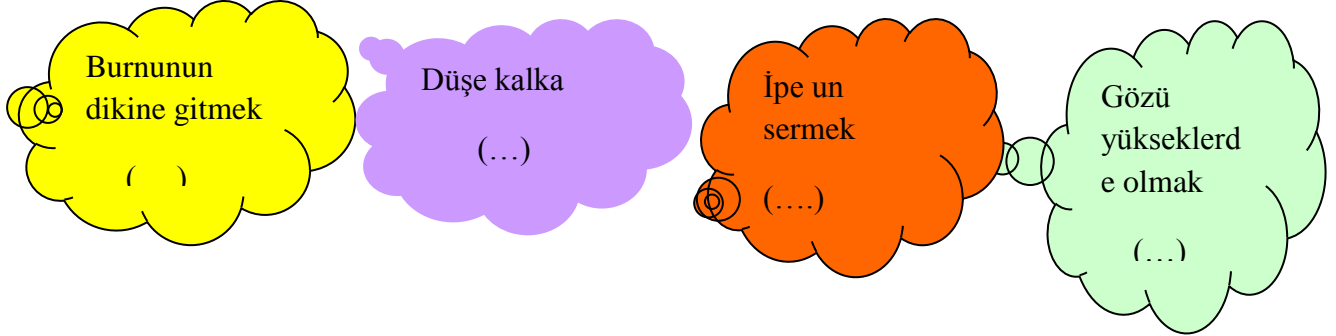
3. İnsanlar kötülüklerin esiri olmamalı

4. Teknolojik aletler kitabın yerini almasın.

Ali'nin şikayetlerini, bu cümleleri ifade eden karikatürlerin sırasına göre yeniden düzenleyiniz.

10. Karikatürlerde ifade edileni uygun deyimle eşleştiriniz. (Okuma 4.3)

11. “Güzel bir bahar günü... Bir adam, sessiz bir köyün yanından geçen, muhteşem manzaralı bir yolda arabasıyla sakince giderken önündeki dönemece yaklaştığında aniden, karşısına ters şeritte ilerleyen başka bir araba çıkar. Adam frene basar ve kıl payı karşısındaki arabadan sıyrılmayı başarır. Diğer arabanın kadın sürücüsü camdan kafasını çıkarıp bağırır:

- Domuz! Domuz!

Zaten sinirli olan adam, hemen karşılık verir:

-Sen de şişko domuzsun!

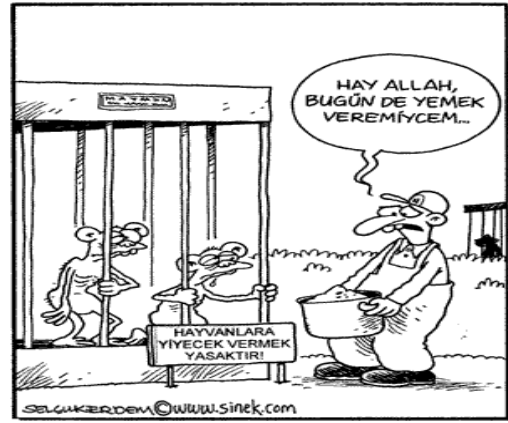
Verdiği hazır cevaptan memnun bir şekilde yola devam eden adam, dönemeci döner ve karşısına çıkan domuza çarpar.”

Yukarıdaki metinde vurgulanmak istenilen yanlışlığa benzer bir durum aşağıdaki karikatürlerden hangisinde/hangilerinde söz konusu değildir, X ile işaretleyiniz. (Okuma 2.5)

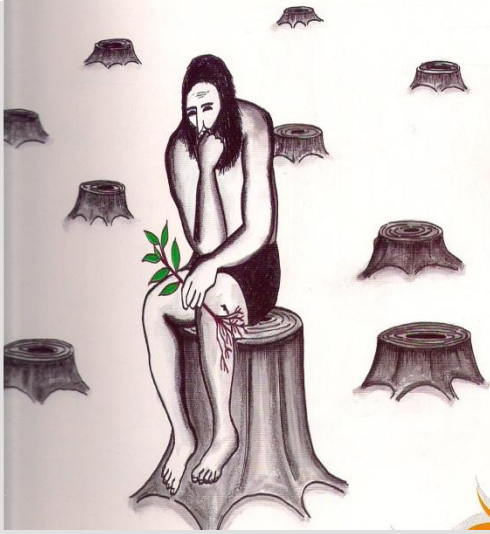
.....

.....

.....

.....

12. Yukarıdaki karikatürler bir metnin içeriği ile ilgilidir. Belirtilen bu metnin içeriğini tahmin ediniz. (Kazanım Okuma 2.28- Metnin görsellerinden yola çıkarak metnin içeriğini tahmin eder.)

Bence metnin içeriği:

Bütün canlıların başına dert açtınız, doğal dengeyi bozdunuz: Dünya ısınıyor, iklimler değişiyor, afetlerin sayısı ve şiddeti artmaya devam ediyor.

Ben, yaprak başıma, ağacımın, çalımın dallarında meralarda, yarattığınız bu karbon belası ile baş etmeye çalışıyorum. Gözle görünmeyen fotosentez fabrikalarımın, siz insanoğlunun henüz başaramadığı bir süreçle sevdalım kara topraktan yapraklarıma çıkardığım suyu, başınıza dert olan karbonmonoksitle birleştiriyorum.

“Hangi enerji ile ?” diye merak edeceksiniz: Güneş enerjisi ile. Zaten doğada hiçbir yanlıştın olmadığını bir bilseniz, fosil yakıtlardan uzaklaşmaya güneş enerjisine dönmeye daha çok gayret ederdiniz.

Fabrikalarımın bu süreç sayesinde bitkimin dalı, yaprağı ve kökünü büyütürken, bütün canlılar için gerekli serbest oksijen imal ediyor ve bunu da -çok da hak etmediniz ama- size, “Buyurun” diyorum.

Benim fabrikalarımın ne toplu sözleşme ne grev ne de fazla mesai talebi var, sessiz sedasız, akıl almaz bir düzen ve barış içerisinde faaliyet devam ediyor.

Bütün canlılar, ürettiğimiz bu oksijenden başka bir doğal varlığa daha muhtaç: Su. Onun için yağmur duasına çıkarız.

Ağacım, dallarını açar der ki:

“Ya Rabbim bana geçenlerde rahmet vermiştin ya, onun hızını dallarımla, yapraklarımla kestim, karasevdalım kara toprağa indirdim.

Benim dostum toprak, barındırdığı gözle görünen, görünmeyen canlılar vasıtası ile döktüğüm yaprakları gıda olarak kullanabilmem için parçalayarak yapısını değiştirdi. Böylece ayaklarımın altında sünger gibi bir katman oluşturduk, aldığım yağmur tanelerini bu tabaka sayesinde yer altı kaynaklarına indirdiğim için suyu akışa geçirmedi, sellere sebep olmadım.

Verdiğin rahmeti korudum, israf etmedim, kirlenmedim, yer altı sularına, akarsulara, kaynaklara adalet içerisinde dağıttım.

Şimdi de bir kısmını yapraklarıma çıkararak buharlaştırıyor, ısıyı 2-3 derece aşağı çekerek bulutların işini de kolaylaştırıyorum. Bana gene rahmet verir misin ya Rabbim!” diyor.

Suyu kirlenenlerin, israf edenlerin değil; ama ağacımın bu duası her zaman kabul ediliyor.

13. Yukarıdaki metni okuyunuz. Aşağıdaki karikatürler bu metnin anahtar kelimeleriyle ilgilidir. Metinden hareketle karikatürlerin altına uygun anahtar kelimeleri yazınız.” (Kazanım. Okuma 2.2)

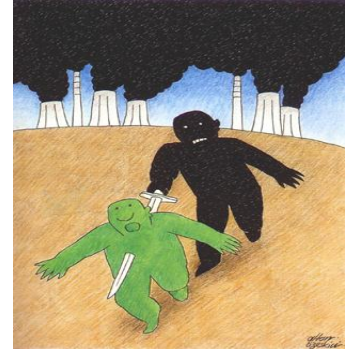
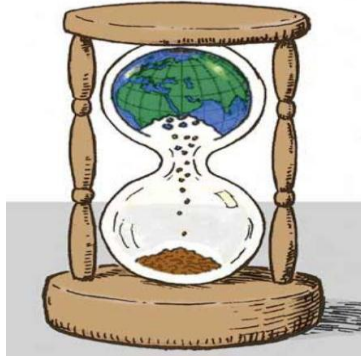
.....

.....

.....

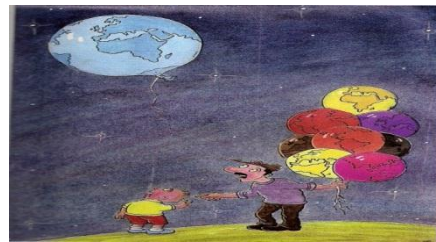

.....

.....

.....

14. Farklılık bize, hepimize doğumdan verilmiş bir hediyedir. Kimsenin doğuştan ırkını, dilini, dinini, milliyetini, derisinin rengini v.b. seçme imkanı yoktur. Bundan dolayı bizden farklı olan herkese, yani dili, dini, ırkı, kültürü farklı olan herkese saygı göstermek, onların dilini, kültürünü yaşatmasına olanaklar hazırlayarak onlara yardımcı olmak gerekir. Bu insani bir görevdir. İnsanların dilinin, dininin, kültürünün, düşüncesinin farklı olması kayıp değil, aksine önemli bir kazançtır. Bu kazancın değerinin bilinmesi ve iyi değerlendirilmesi gerekir. Hepimizin hem başkasından öğreneceği hem de başkasına öğreteceği çok şeyler, bilgi, beceri ve alışkanlıklar vardır. Farklı kültürlerin birbirinden etkilenmesi bireysel yaşamı ve toplumsal yaşamı olumlu yönde etkiler, toplumların gücüne güç katar. Kısacası farklılık bir zenginliktir. Bu zenginliğin kıymeti iyi bilinmelidir. **Aşağıdaki karikatürlerden hangisi yukarıdaki metin için uygun bir görsel olur? X ile işaretleyiniz. (Kazanım Okuma.2.28)**

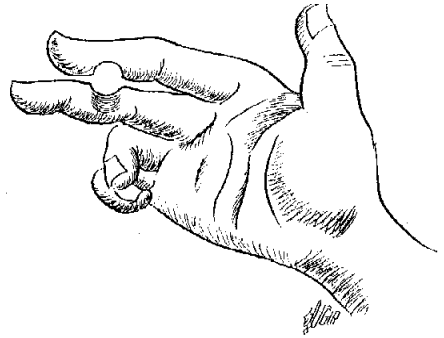
15. Önce, bir kereden ne olacak denilerek başlanır sigaraya. Sonra sanırsınız ki sigara içmek; büyüme, kendini kanıtlamaktır. Yavaş yavaş zehrini akıtır içinize sigara, yavaş yavaş avucunun içine alır. “İstesem bırakırım.” dersiniz eşe dosta. Farkında değilsinizdir ama siz artık sigaranın esiri, avı olmuşsunuzdur. Dünya nüfusunun üçte biri gibi artık sigaranın ağındasınızdır.

Yukarıdaki metinde vurgulanmak istenilen düşüncüyü hangi karikatürler ifade edebiliriz? (Kazanım. Okuma 2.4)

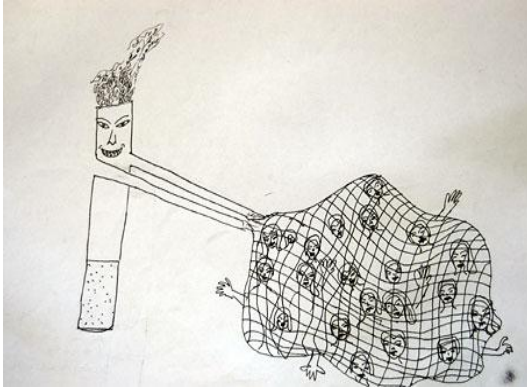
a).

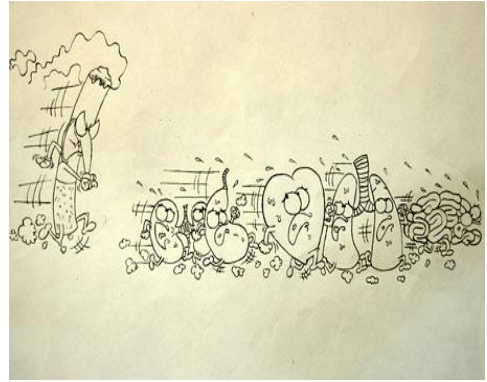
b).

c).

d).

EK 4: Son Test Soruları

SON TEST SORULARI

1. Aşağıdaki karikatürlerden hangisi farklı bir konuyu vurgulamaktadır?

a)

b)

c)

d)

2. Aşağıdaki karikatürde verilen konuşma balonlarını “elinden bir şey gelmemek, can atmak” deyimlerini de kullanarak doldurunuz. (Yazma 2.6)

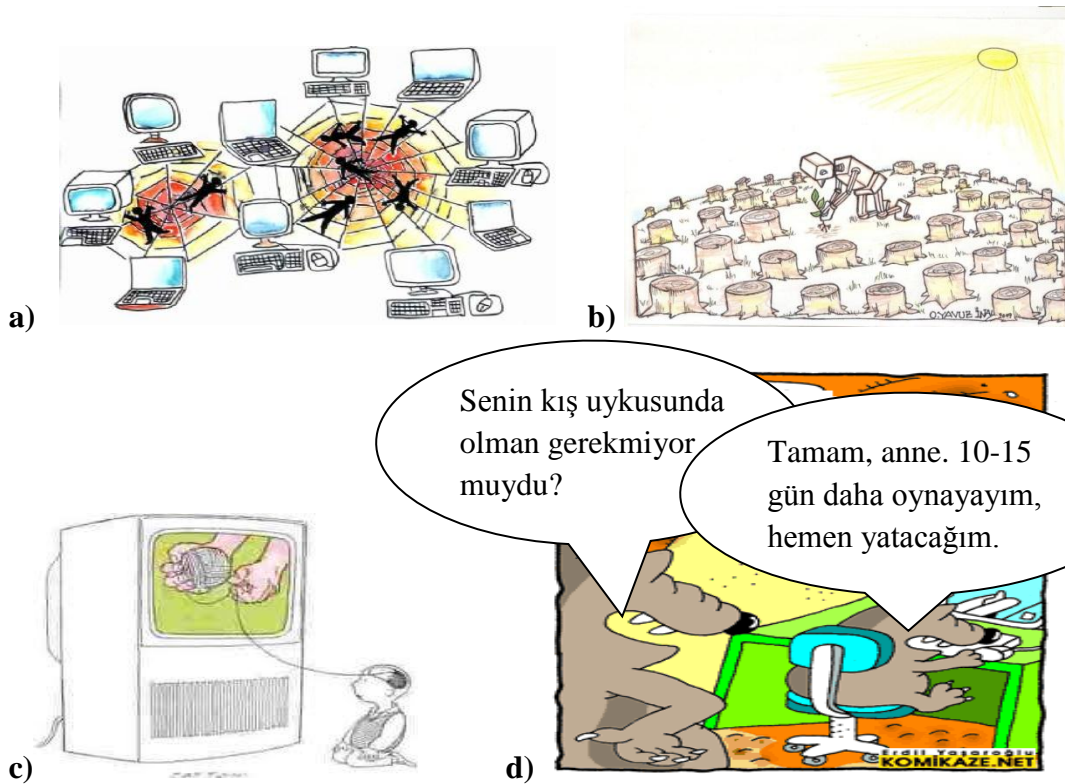

3. Ali'nin aşağıdaki karikatürü de kullanarak hazırlayacağı afiş hangi etkinlikle ilgili olabilir? (Yazma 2.7)

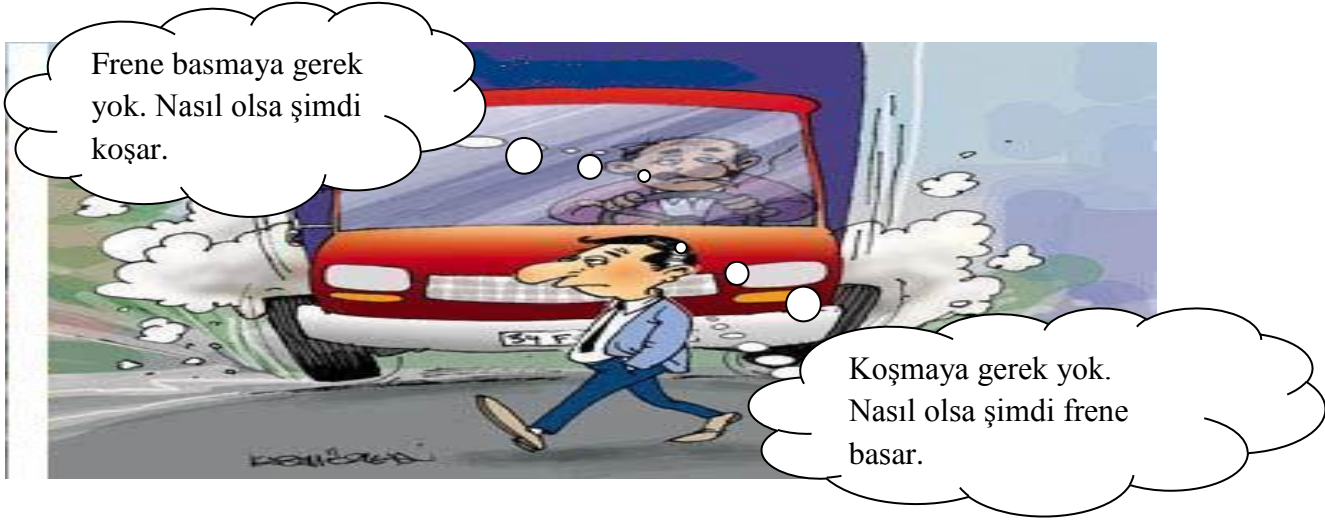

- a) “Engellilerin Sorunları” konulu seminer
- b) “Dünyamızdaki Güç Dengeleri” konulu seminer
- c) “Çevre Sorunlarının Nedenleri” konulu seminer
- d) “Dünyayı Algılama Biçimimiz Değerimizi Belirler” konulu seminer

4. “Teknolojinin Hayatımıza Olumsuz Etkileri” konusunda bir yazı yazan Derya'nın, metninde görsel olarak aşağıdaki karikatürlerden hangisini kullanması uygun değildir? (Okuma 2.28)

5. Aşağıdaki karikatür hangi kavramı örneklendirir?

a) Hoşgörü

b) Anlayış

c) Dikkatsizlik

d) Vurdumduymazlık

6. Aşağıdaki karikatür karelerini kronolojik sıra ve mantık akışına uygun şekilde alttaki boşluklara numara vererek yeniden sıralayınız. (Yazma 1.7)

.....

.....

.....

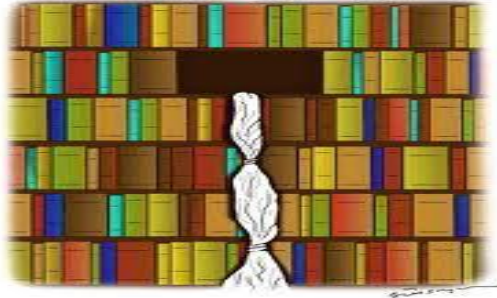

.....

.....

.....

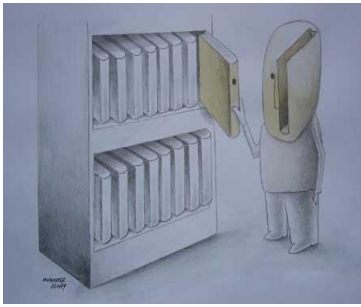
7.

(1)

(2)

(3)

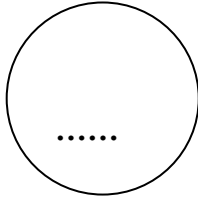

(4)

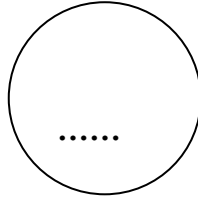

(5)

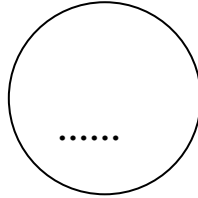
Yukarıdaki karikatürler bir metnin içeriği ile ilgilidir. Buna göre aşağıdaki boşluklara her bir karikatüre göre bu metne ait olabilecek anahtar sözcükler yazınız. (Okuma2.2)

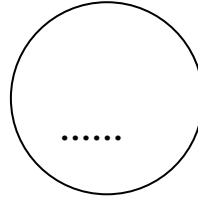
1.karikatür

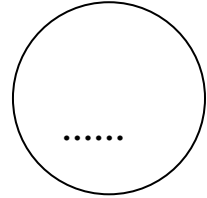
2.karikatür

3.karikatür

4.karikatür

5.karikatür

8. Yandaki karikatürde barışı ve savaşı simgeleyen varlıklar nedir? (Okuma 2.10-2.28)

.....

.....

.....

9.Yukarıdaki karikatür aşağıdaki metinlerden hangisine uygun olabilir? X ile işaretleyiniz. (Okuma 2.28)

Yalnızlık, kötüdür. Merdivenleri çıkan bir ayak sesi, çalan bir telefon, vurulan bir kapı beklersiniz. Bazen olduk olmadık yer ve zamanlarda dalıverirsiniz bir daha gerçekleşmeyecek bir hayale... Düşünürsünüz birlikte gidilen bir pikniği, kalabalık geçen bir bayram sabahını...

İnsan yalnız kalınca anlar geçen günlerin, bir daha bulamayacağı sevdiklerinin, sevenlerinin değerini...

Sevenlerle ve sevilenlerle paylaşılan bir tek lokma daha değerlidir yalnızken yenen dünyanın en güzel yiyeceklerinden.

Dost, en olmadık zamanda kapısını çalıp sonsuza dek kalbinde yer bulabileceğiniz, kalbinizden yeri hiç eksilmeyecek olan kişidir.

Dost, kötü günde belli olur derler. Gerçek dost, iyi günde belli olur. Acılara üzölmek, üzölmüş gibi görünmek kolaydır. Peki ya dostum dediğiniz kişinin mutluluklarını, başarılarını hiç kıskanmadan, tüm yüreğinizle, tüm saf ve güzel duygularınızla paylaşmanız? İşte bu anları saf ve güzel duygularla paylaşıyorsanız siz gerçek bir dostsunuz.

Hiç düşündünüz mü bir sabah kalktığınızda güneşin odanıza süzölen ışıklarını, sesini duyduğunuz annenizi göremediğinizi... Şaşkınlıktan atacakken kendinizi yatağınızdan bacaklarınızı hissedemediğinizi... Kararan dünyanıza hareketsiz girdiğinizi hayal edin...

Duyacaksınız, elinizi uzatsanız tutacaksınız ama göremeyeceksiniz... İsteyeceksiniz, çağrılacaksınız, hayal edeceksiniz ama yürüyemeyeceksiniz.

Görmenin zevkine, istediğiniz vakit yürüyebilmenin zevkine varmak için bunları kaybetmek mi gerekir?

Nedir mutluluk? Var mıdır belli bir tanımı, çizilebilen bir çerçevesi?

Kimine göre bir bebeğin ilk ağlamasıdır, kimine göre sıcak bir tas çorbadadır. Kimine göre mutluluk çıkarılır yerin metrelerce altından, kimine göre biçilir altın sarısı tarlalardan. Kimine göre sancılı geçen bir gecenin sabahında rahatlayıp uykuya dalmaktır kimi zaman öğrendiğini görmektir bir öğrencinin abeveyi.

Mutluluk bir sudur, konulduğu kabın şeklini alır.

10. Dünyamızla ilgili olarak aşağıya verilen karikatürlerin altına karikatürde vurgulanan sorun hakkında insanlara uyarı niteliğinde birer cümle yazınız. (Yazma 2.7–3.3)

.....

.....

.....

.....

11. Aşağıdaki karikatürlerden hangisi “Mücadele” kavramını anlatacak Elif için uygun bir görsel olur?

50 yaşına henüz bastım ama görüntüm 85 yaşındaki bir insanınki gibi. Yeterince su içemediğim için böbrek sorunları yaşıyorum korkarım ki yaşamak için çok vaktim yok, ben bu topluluktaki en yaşlı insanım...

5 yaşında bir çocuk olduğum günleri hatırlıyorum O zamanlar her şey çok farklıydı: Parklarda pek çok ağaç, evlerde güzel bahçeler vardı. Ve ben yarım saat boyunca büyük bir zevkle duş alırdım. Bugünlerde ise cildimizi temizlemek için mineral yağlı havluları kullanıyoruz. Eskiden kadınların güzel saçları vardı. Şimdi ise başımızı su kullanmadan temiz tutmamız gerektiği için tıraş etmek zorundayız... Eskiden benim babam arabasını hortumdan akan su ile yıkardı. Şimdi ise benim oğlum suyun bu şekilde ziyan edilebileceğine bir türlü inanmıyor. Sokaklarda, posterlerde, radyoda ve televizyonda "SUYU DUYARLI KULLAN!" uyarıları olduğunu hatırlıyorum. Ama hiç kimse bu uyarıları önemsemedi. Suyun sonsuza dek var olacağını sandık. Şimdi ise tüm nehirler, göller, barajlar ve yeraltındaki su yatakları ya kurudu ya da kirlendi. Sanayi hemen hemen durma noktasına geldi ve işsizlik büyük oranlara ulaştı. Tek iş alanı deniz suyunun tuzunu çıkarıp kullanılabilen hâle getiren fabrikalar. Ve işçiler maaşlarının bir bölümünü içme suyu olarak alıyorlar. Sokaklarda eli silahlı soyguncuların bir bidon su için insanlara saldırmaları çok yaygınlaştı. Eskiden yetişkin bir insanın günde 8 bardak su içmesi tavsiye edilirdi. Şimdi ise benim sadece yarım bardak su içmeme müsaade ediliyor.

Biz şimdi bir kere giyilip atılan giysileri giymek zorundayız ve bu da çöp miktarını artırıyor. Nüfusun dış görünümü korkunç; susuzluk nedeniyle kırışık, sıska, güneşin zararlı ışınları nedeniyle yaralarla dolu vücutlar... Şimdi ozon tabakası kalmadığı için ışınlar çok daha kuvvetli. Cilt kanseri, mide, bağırsak enfeksiyonları ve idrar sistemi sorunları ölümlerin ana sebepleri. Cildin aşırı kuruması nedeniyle 20 yaşındaki bir genç 40 yaşında gibi. Bilim adamları araştırdılar; ancak bu soruna bir çare bulamadılar. Su üretilen ağaç ve sebze olmadığı için oksijen de azaldı ve bu yüzden yeni neslin zeka kapasitesi ciddi bir şekilde zarar görüyor. Devlet soluduğumuz hava için bize para ödetiyor. Bu parayı ödeyemeyen insanlar güneş enerjisiyle çalışan, büyük mekanik akciğerlerle havalandırılan bölgelerden kovuluyorlar. Soluduğumuz hava kaliteli değil; ama en azından nefes alabiliyoruz. Ortalama insan ömrü 35 yıl... Hala biraz yeşil alanı olan, nehirleri akan bölgeler silahlı askerler tarafından korunuyor. Su, altın ve elmasın çok daha değerli bir hazine hâline geldi. Yaşadığım yere nadiren yağmur yağdığı için hiç ağaç yok. Bazen yağış beklerken asit yağmurları yağıyor. Mevsimler ciddi bir şekilde 20. yüzyılın çevreye zarar veren sanayisi, atomik deneyler ve çevreye yaydıkları kirlere etkilendiler. O zamanlar çevreyle ilgilenmemiz konusunda uyarıldık ama hiç kimse dikkate almadı. Oğlum benden gençliğimden söz etmemi istediği zaman ona yeşil tarlaların, çiçeklerin güzelliğini, yağmuru, nehirlerde yüzmenin, balık avlamanın, içebildiğimiz kadar su içbilmenin ne büyük bir zevk olduğunu ve insanların ne kadar sağlıklı olduklarını anlatıyorum. O, bana: "Babacığım, şimdi neden su yok?" diye soruyor. İşte o zaman boğazım düğümleniyor. Kendimi suçlu hissetmekten bir türlü kurtarıyorum çünkü ben de o yaşadığı çevreyi kirleterek tahrip olmasına sebep olan, tüm uyarılara kulağını tıkayan nesle aidim. Şimdi ise bizim çocuklarımız bunun bedelini ödüyorlar! Ne kadar çok isterdim geriye dönüp insanoğluna bunları anlatmayı. Henüz daha dünya gezegenimizi kurtarmaya zamanımız varken...

12. Aşağıdaki karikatürler “Yıl 2070” adlı metnin yardımcı fikirleri ile ilgilidir. Yardımcı fikirleri uygun karikatürün altına yazınız. (okuma 2.5)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

13. Aşağıdaki karikatürlerden hangisi yukarıdaki karikatürle benzer bir konuyu işlemektedir? X ile işaretleyiniz.

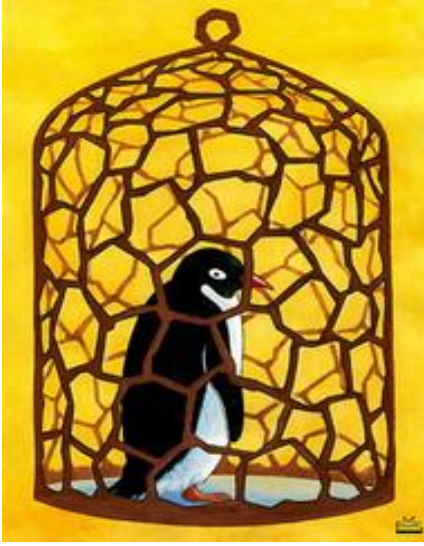
.....

.....

.....

14. Aşağıda verilen karikatürleri ifade edebilecekleri sloganlarla ok işareti kullanarak eşleştiriniz.

Teknoloji, okuma alışkanlığımızın önüne geçmemeli!

Dünyayı başka canlılarla paylaştığımızı unutmamalı!

Barış, silahlarla değil düşüncelerle kurulmalı!

